

SLOVNÍK
nepisovného
JAZYKA
VALASKÉHO

Aby sa vedelo proč

Gdyž sa nejaký národ potrebuje proždúrniť, lebo, jak sa včel říká, zviditeľniť, postaví si škole a zepíše spisovný jazyk. To sa dělá tak, že sa povi, že tajak sa mluví v nejakéj potentátama vybranej dědině, že to sa zapiše a ostatní sa přinutíja, aby též tak mluvíli a psali. Sami uznáte, že to moc demogratycké není, a proto sa to na Valasku nedělá.

My nikdy nikoho do ničeho nenutíme. My sice máme svojeho samozvaného kráľa, ale máme aj samozvaného prezidenta, my sice máme valaskú gořalku - borovičku, ale gdo chce, može piť třebaš slivovicu, u nás si holt každý dělá, co chce a može sa všecko. A co sa jazyka týče, gdyž negdo napíše nejakú knížku, napíše si ju tajak chce a napíše do něj vysvětlivky, aby temu rozuměli aji v iných dědinách a třebaš až za Hranicama a dál, lebo Valachů je tak málo, že pro tu belinu nemá cenu žádné knížky psat.

Ale píšu sa a už sa ich napsalo toléj, že sa v tém jeden nevyzná a gdo je zpoza Hranic, ten už teprém nemůže ty naše poklady vychutnat. A tož ňa napadlo zezbírati ty vysvětlivky po všechny knížkách, keré sem našel, a dat' ich do knížky jedné aby už nigdo nemusel tak dlouho hledat' v tolkéj literatúře.

Pomenoval sem svoju prácu Slovník nespisovného jazyka valaského, aby bylo jasné, že nemá nic společného ze slovníkama, o kerých píšu na začátku, tajak Valaši nemajú nic společného s inýma národama. Píše sa furt, že na Valasku končí chleba a začíná kamení, ale málo-gdo už řekne, že Valaši sú pracovitý národ a po celé generacie to kamení zbírajú a sypú na hromady. A že ty hromady zesypávají na hranicách už tak dlouho, že z nich vlastně zesypali zeď, podobnú čínskej. A tajak ta čínská zeď udržela po staletí čínské hlúpoty, udrží zeď valašská naše hlúpoty doma.

Řeknime si to na rovinu - edem ten, gdo si kúpi náš slovník, může přes tu zeď nasísnuť, sem tam neco pochytit' a rozšířit si obzory. A to za tých pár českých korun stojí.

*Prof. Józsi Rómo Krhovský, DrSc.
předseda Akademie věd*

Protože toten Slovník je určený aji negramotným spoluobčanom, doplnila sem ho obrázkama, aby si v něm mohl čnúť každý.

*Leona da Mazalová
předsedkyňa Akademie umění*

© Josef Fabián

ISBN 80-239-7990-6

A

- aj, aji** - i, také, dokonce, ani
- ajbiš** - rostlina ibišek, proskurník lékařský
- aksamítka** - sametová šňůra; nízká beranice se sametovým povrchem a okrajem z vydří kožešiny
- alarm** - poplach
- aldamáš, haldamáš** - hostina, zaplacení uzavřeného obchodu
- ale** - asi, snad
- almará, armara** - skříň
- almužník** - žebrák
- anciáš, ancijáš** - čert, nezbeda, dareba
- andělské peří** - rostlina tavolník udatný
- angrešl** - angrešt (keř i plod)
- angryf** - útok
- ani belinka** - nic
- ani čuť** - ani slyšet
- ani heble** - ani vindry
- ani nepotúrli** - ani se nezminili; ani se nedotkli
- ani škřuti** - ani zbla
- aň** - ani
- apatyka** - lékárna
- arcizl** - narciska
- arenda** - nájem
- arest, arešt, řešt** - vězení
- areštanská polévka** - česnečka
- asent** - odvod
- azda** - snad
- až** - ať
- až gdy** - málokdy, zřídka

B

Ba, bá, noba, nobá – pohrdavé citoslovce; ano

baba, baběna – velká buхта; bábovka

babička – pečivo s vejci a masem svěčené o Bílé sobotě

babinec – kupka

babí zub – podobílek šupinatý

babka – jítrocel větší; miska

babula, babuša, babušistá krava – kráva s bílou hlavou; kráva

babule – pachole; dožatá

babrať, babrovat – prohrabávat, prohledávat

babrýzgať – nechutně se přehrabovat

babúlať – balit

babule – pachole; dožatá

babúvka, bábuvka – hliněný pekáč

bacúch – koláč; pekáč

bača, bačik – hlavní pasák ovcí na salaši

bačovat – pást, chovat ovce

badaf – tušit; pozorovat

badyán – rostlina kozlík lékařský

bafat, bafať – kouřit

baganče – boty

bahenka – malé bažiny

bahnid – jíva

bachráč – tloušťik

bachratý – tlustý

bachrmbolty – licousy

baj, báj – i, také

baja – smýšlenka

bajaja – bajkář; ten, kdo si vymýšlí

bajzem – šmahem

bakeša, bakošistá ovca – druh bílé ovce

bakuňa – opasek

balamuťa – lhář, kecal

balamužit – blouznit

balda – silná hůl

báleš – druh kynutého pečiva

baliga – smýšlenka

balón – knedlík

balšán – máta peprná

balšánek – máta kadeřavá

balta – silná hůl

balúchať – plést, mást

bandur – velký rohlik

bané – vosí hnízda

banovat – litovat

baňa – láhev, nádoba; koule; úder, rána

baňdoch – břicho

bara, bařina – louže; bažina, močál

bára, bárka – též baba, velká buхта; bábovka

baranina – skopové maso

baraní gule – houba pýchavka

baraní rožky – houba koží brada

barla – berla

barošky – „kočičky“ z jívy

bárkerý, barskerý – leckterý, kterýkoli

bařina, bara – bažina, močál

basrman – vodník; hračka

baštít – jist

batina – bačovská hůl

bařkať – přemlouvát; namlouvat někomu něco

batoh – nůše, ranec

bařúzek – raneček

baviť sa – zdržovat se

baža, bažka, bažička – ovce, ovečka

baže – ano

bažit – toužit

bažný – chtivý, mlsný, lačný

bažný koldún – všehochtivý

beblať – blábolit

bebloň – člověk, který se zajíká

bečák – pláč

bečať – plakat

bečica, bečka – sud

bečkové zelé – kyselé zelí

bedákaf, bédákaf – nařikat

bedliť – dbát, hlídat, dávat pozor

bedrunka, bedrúnka – sluněčko sedmítečné

béleš – kynuté pečivo velikosti dlaně opečené po obou stranách

belina, belinka – trocha, troška

bembélať sa – kývat se, houpat se

bér – rostlina *Setaria italica*

besekyr – rostlina starček

beskyd – holý hřeben hory

bezoděťý, bezoblečený – bez kabátu

běda reta – pomoz! pomozte!

během – hned, rychle

běhoun, mlýnský běhoun – mlýnský kámen

bělíca, bělena – bílá ovce, bílá kráva

běhutá voda – tekoucí voda

bělena – bílá ovce, koza

bělíca – bílá třešeň

bělka – houska, žemle; bílé pečivo

bídačit sa – ničit se

bidlo, bidélce – bidlo, žerd'

bijávať – často tlouci

bílá huba, bílá glamka – houba strmělka

bírka, bírka, birecká ovca – druh ovce s hladkou krátkou vlnou

bladžga, blazgačka, blazganica – řídké bláto

blahút – bláhový člověk

bláňať – zvonit (poplašně nebo nemelodicky)

blavýžňať – zuřivě štěkat

blazgo – velké bláto
bláznit' sa – plašit se
bledý – světlemodrý
bledák – světlemodré sukno
blekotaf – blekotat, blábolit
bliščať sa, blyščať sa, bluščať sa – lesknout se, třpytit se
blížníci, blížnata, bližnata – dvojčata; dvojítá pišfala
blížiť – ubližovat
blknúť – vletět
blkotať, blkaf – plápolat
blongať – zvonit; viset
blúkať – potulovat se, chodit v noci po domě
blusaf, bluskať – pokukovat
blúšč – bíle kvetoucí rostlina
blúznit' – láteřit
blvoň – pes; také nadávka „blbec, blboun“
bobák, bobača – dukát; bubák
bobolusk – rostlina, která roste v močálu a dává se dětem do koupele
bocán, bocán, bogdál – čáp
boct' sa – bodat se
bočit' sa – škaredit se; dívat se bokem
bočnica – vnitřní kapsa
Bodaj zdráv! – Dej Bůh zdraví!
bohákaf – nařikat
bohány – velké švestky
bohy, na ty bohy – náhodou, naštěstí
bohyňa – věštyně, čarodějnice
bojazlivý – bázlivý
bojstvo – zbojníci; zbojnictví
bok, bokem, bokom – stranou
bol – míč
bolačka – bolák, zranění
boláchať – žvanit
bombélať – pohupovat, houpat
bombik – krátký dřevěný kolík; knoflík
bor – borovice
borák, boráček, boračisko – chudák, ubožák, ubožátko
borovička – jalovcová kořalka
borovják – houba podmáselník
borytáš – střepec na holení
boří – borový lesík
bosky – naboso
bosorák – čaroděj
bosorka, bosora – čarodějnice
bosorča – dítě čarodějnice
bosulista krava – pod břichem bílá kráva
božec – věštec, bylinkář, léčitel
božekaf, božekovaf – nařikat, dovolávat se Boha
boží milostí – sváteční smažené pečivo
božit' sa – dovolávat se Boha
brable – vrabec

brak – druh
branže – sebranka
bravek – vepř
brabeniště, braveniště – mraveniště
brant – nemoc rakovina
brblaf, brčať – bručet, brblat; domlouvat; hubovat, nadávat
brčo – bručoun
brdce, brdco, brdčecko – část vozu, dřevěný okovaný příčník, určený k zapřažení tažného zvířete
brďuc – kop, žduch
breberija – kořalka
brenzák – silná kořalka
brchať sa – vzpamatovávat se, vstávat
brinelky, brinerky – druh ženských bot
břkať – létat
brkač – pišfalka vyráběná z břeka
brliny – tyče na ohrady, podlahy a mosty
brlontať – brblat, reptat
brňať – bzučet, brnět
brňavý – s černou srstí promíchanou červenými chlupy
brotvan, brutvan – plech na pečení
brovár, brová kaša – kaše z bėru (viz bėr)
brozg – poupě
bruclek, bruncek, brunclik – vesta (červená nebo fialová)
brusák – brousek
brúsiť – brousit; pomlouvat; toulat se
brutfan, brutvan – pekáč
brutvanica – viz baba nebo bára
bryga – žerd'
bryja, bryje – polévka z jablek a hrušek; marmeláda ze sušeného ovoce
brynza – slaný ovčí sýr
bryzula – druh brazilského dřeva
brzo – brzy, časně
brak – drobný štěrč; druh, typ
brancať, brinčať – řinčet; mečet; plakat
bránať, bráněť – rachotit, vyzvánět, drnčet, řinčet
bränk – břink
břed – nemoc padoucnice
bředisko – vřed; nemoc revmatismus
břemenek, břemeno – plachta na záda, nůše
břesk – křik
břesknúť – vřísknout
březa – břiza
březí – březový háj
březula – černobílá kráva
březúvka – míza z břízy
břila, břilka – břidlice; plochý kámen, kamenná deska
bříst' sa – brodit se
břitenica – had, viz vřitenica
břížek – malý svah

bubáč, bubáče – strašák, strašidlo
bučník – bukový les
budovať – pořizovat
buďačka – pomlázka
buchanec – rána, úder
bújať – hýřit, dovádět
bukotať – bublavě hořet
bukva – bukvice
burčák – ovocné víno
burá – tmavošedá
burnus – dlouhý kabát, dole rozšířený
burý – hnědý
burgyň – řepa
búřif – tlouci, bouchat
bušák – oheň
byl – lodyha
bystro – čile, svižně
bytem – stále
byť – živobyť
byť – býti; sejít se
byť na zadržmo – být v tísní
byť v dereši – dostávat výprask
byť v dýmě – být tentam, zmizet
byť z rodiny – být příbuzný
bývať – bydlet
bzuněť – bzučet
bžúňať sa – naparovat se

C

cagoň, cahún, cahún, caloň, calagán – dlouhán, čahoun
cahel – výrostek
calta – velká kynutá buхта, zdobená a sypaná
cambřlať sa – houpat se
camfaňa, camfatá koza – koza s dlouhou srstí
cankovať – nasazovat koni udidlo
cap – kozel
capa, capisko – stopa
cápnúť – šlápnout; dopadnout, spadnout
cárek – chlívek, část chléva, ohrada ve chlévě; malý prostor; útržek
cásať sa, casnovať sa – trhat se, škubat se; kasat se
casnovať sa – vytahovat se
caviky, cavyky – okolky
cébiť – plakat
cedilko, ceďáček – cedník
cech – útrata
cengaf – zvonit
ceníť – hodnotit, stanovit cenu
cepová sláma – sláma po výmlatu
cepovať – mlátit cepem; přísně vychovávat
céra, cěrka, cérena, cěrča, céřečka – dcera, dcerka; děvče, dívka
ceremonie – slavnostní obřad
cervet, servet – ubrousek
cestina – chodníček
cibely – druh rozinek
cicúrek, cucurek – pramínek, potůček
cifrovať – ozdobně tancovat
cigániť, cygániť – lhát, klamat
ciknúť – hlesnout
cingať, ciněť – zvonit
ciplik – hubička u džbanu
ciráty – okolky
cirkula – okružní pila
Cit! – Ticho!
cmánať, čmánať – kouřit
emer, emúr – podmásli; šum seškrábaný z povrchu topeného másla
coby – aby
co do ňho vlézlo – co do něj vešlo
co chvíľa – každou chvíli
cokolvěk – cokoliv
cosi, cosik – něco; nějak
cpeliť – šfouchnout
cpinka – stonek z odrhnutého peří
crboniť, crbóniť – crčet
crknúť – kápnout, trochu nalít
crpnúť – trochu nalít
cuclať, cumlat, cumlať, cycať – sát
cúdiť – čistit; osévat
cug – tah v kamnech

cúhať - pojidat
cuchať, cuchtať - muchlat
cuchtelný - pěkný
cuchta - nepořádná žena; lehká žena
cukrové - bonbóny, zákusky
cundrať sa - chodit rosou nebo v dešti
cupěi - králičí
cúrať sa - courat se
cvachýňať - šplouchat
cvek - cvoček, kolík
cvíbí - keř svida
cvikl - klín
cvista - přádlo z řídké vlny na okraji sukna
cvoreň - hřeb spojující váhy s ojí
cycek - bradavice na prsu nebo vemeni
cyckať - sát; žádat, loudit
cyconif - plakat
cyeur - proud

Č

čabák, čabaňa - pálka na odbijení špačka
čabať, čábať - bítí, tlouci
čabrať sa - brouzdat se
čabroňka - ozdobná pokrývka na koně
čač - umění, dovednost
čači baba - název hry na slepou bábu
čagan, čakan - hůl
čaganka - čekanka
čagať - hltavě jíst, cpát do sebe; kejhat, křičet
čagavec - odrostlejší dítě
čagle - dlouhé nohy
čagnúť - udeřit
čagotať - rychle mluvit, brebentit
čahavec - čahoun
čahýňať - jít dlouhým krokem
čáchnúť, čáchnout - postříkat
čáchať, čákať, čapať - stříkat, šplichat
čaja - čajka
čananý - pěkný (v dětské řeči)
čangály - dlouhé nohy
čapák, čepák - buclatý hrnec
čapan - liják
čapatý - rozplesklý; doširoka rozložený
čapať sa - pleskat se ve vodě
čapěť, čopěť - dřepět
čapotaf - šplouchat
čará - jde
čaragaňa - čarodějnice
čarda - bouda
čarigať - čárat
čarták - prkenná bouda
časaf - jít dlouhými kroky; šlehat
časnúť - šlehnout, uhodit, srazit
čaška - čěška; kozí ocas
čava - velbloud
čážiť - číhat, dávat pozor
čecúvka - čočka
čecher - ostrý hřeben hory
čechlať - čechrat, otírat, škábat
čechman, čechmant, čerchman, čerchmant - čert
čelusťa, čelustě, čelustí, čelišti - otvor do pece
čemer - boule, vřed
čemu - proč
čepaně - kamenné hrnce; střepy
čepcovať - pohlavkovat; tlouci
čepérif sa - zlobit se
čépka - čepice
čépky - mandle
černá hora - tmavý les

černá malina – rostlina ostružina
černica – černá třešeň
černucha – černá ovce
černý dobytek – vepř
čerpák – dřevěná nádoba na pití
čertí tabák, čertovy gulíčky – houba pýchavka
čertova máčka – zlá žena
čertovat – nadávat
čertova zelina – rostlina blín černý
čertovo žebro – rostlina kapradina
červenochvostek – rostlina rehek
červený – červený peníz, dukát
česno – prkénko před otvorem úlu; otvor do komína nad pecí
četina, četyna, četyní – jehličí, chvoji
čgať – soukat do sebe, nacıpávat se
čibály – dlouhé, hubené nohy
čída – řada
čídít – střídát
čidú sa – jdou za sebou
čin – příslušenství, nářadí; shon
čina, činěnica – nepohoda, špatné počasí
činutí – měli co dělat, bylo těžké udělat
čír – moučné žmolky uvařené v mléce, stěrky
čír kyslý – stěrky s brynzou a kyselým mlékem
čír orsácký – stěrky s brynzou a kyselou smetanou
čír zasmažený – stěrky se zasmažkou
čisterňa – kašna
čítat, čnúť – počítat, číst
čížma – bota s vysokou holínkou
člověčenství – plnoletost
čmahýc! – šup! mrsk!
čmigat, čmikat – čekat; hrát na slepou bábu
čmrňa – slabá, „ženská“ kořalka
čmúd – kouř, dým
čmuchat – hodně kouřit
čmyrdica – pěna z ovčihó mléka
čmýřit sa – hemžit se
čnúť – číst
čogať, čochať – lézt
čopnúť – dřepnout
čpelit – spadnout; hodit
čtvrtky – části rozštipaného dřevěného špalku
čtvrť – nádoba na měření obilí (7,7 litru)
čubrná – čiperná
čucať, čučef – dřepět, trčet někde; hledět, zirat
čučné – divné, nepřijemné, smutné
čučno – smutno, teskno
čudák – podivín
čudovať sa – divit se; hádat se
čugotať – štěbetat
čujávat – slyšávat

čuješ – vidíš, pozoruješ
čuješ-i – poslyš
čujík – sýček
čujno – zima, chladno
čulá koza, čulá ovca, čujka – bílá koza, bílá ovce
čuna, čunka – morče
čunák – rypák
čuňa – huba, ústa
čupec, čupek – vrch, kopec s holým temenem
čupět – dřepět
čurčat – crčet
čuručký – čirý
čutera, čutora – plochá láhev vhodná na cesty
čuť – slyšet; cítit
čúvať – poslouchat, slyšávat
čuvík – vábnička na ptáky
čváchat, čvachýnat – máchat
čváchnůť – žbluňknout
čvandraf – hloupě mluvit

D

ďabotať – štěbetat
ďach, ďách, ďachman – ďábel, čert
dálava – dálka
dalo sa syčať – začalo drobně přšet
damfula – mouka z parního mlýna
darebně – špatně
darebný – špatný, nemocný
darebnina – hloupost
darmo – marně, zbytečně; zadarmo
dáš-y – dáš-li
dáf sa do myku – hodit sebou
dáf sa skákať – začít skákat
dáf si za pasy – zápasit
dáf sfakom – dát komukoli
davaj – rychle
de – kde; kam
debra – sluj; rokle, vysoká mez
de co – kde co, všechno
dekl – víko
dekla – deska na válení těsta
dénce, dénco – dno
deprv – teprve
desečka, deščica – destička, prkénko
deščovka, deščúvka – dešťová voda
desi – kamsi, někam
desítka – sud o deseti vědrech
dezentyr – dezertér
děcané – děti
děcko, děcúr – dítě, děvče
dědák – děd, praděd
dědina – vesnice
dělať – pracovat
dělať na utičky – předhánět se
dělať škláby – vysmívat se
dělavý – pracovitý
dělní deň – pracovní den
děrbek – malé dítě
děvčacko – děvčátko; husopaska; kravařka
děvečka – dívka
děvucha – děvče
digament – diamant
díte – jděte
dívka – služebná, děvečka, děvče
divno i ináč – všemožně
divúr – divoch
divy – podívaná
dla – pro
dlábit' – dusit, škrtit, mačkat
dlačkaňa – plochá malá láhev

dlamsit' – cuchat
dlapa, dlapisko, dlapka – tlapa, tlapka
dlážka – podlaha
dneskaj – dnes
dniť – svítat
dobíjať – dotírat
do boha – hodně
dobrá mysl – mateřidouška
dočabrať sa – doškrábat se
dočkať – počkat
dodíbať – útočit
do doliny – s kopce
dodrhlať – slavnost při ukončení drnutí peři
dodružgať – ztlouci, domlátit
dohňaviť – rozzlobit
dohovi co – kdo ví co
doch – došek
dojít na paškál – přijít na řadu
dojivo – mléko a mléčné výrobky
do jizby – do světnice, do pokoje
dojka – dojná kráva nebo ovce, dojnice
dokázat' – žertovat
dokládať – potvrzovat
dokonca – vůbec, docela
doky – dokud
do kyt – v nohy, pryč
dolem – spodem
dolipať, dolýpať – dorážet (na někoho), vytýkat (někomu)
dolomán, dolman – dlouhý plášť, někdy s kožešinou
doložný – rozumově vyspělý
doly – dole; úrodné kraje
dolypať – dorážet
domětať – domlouvat
domajšek – domov
domajší – domácí
domikát – polévka ze smetany, z brynzy, sýra
domnětať – domlouvat (někomu)
do nútra – dovnitř
doňať sa – dát se ošidit
do páre – do teplého nápoje
dopariť – rozzlobit
dopariť sa – dostat se, zmocnit se, dosáhnout něčeho
dopěkať – dorážet
dopikať sa – vyptávat se
doplsať – dotírat
doposel, dosel – doposud, dosud
dopozvýšky – nahoru
doprotivky – naproti
do přehršle – do dlani
dopusta – darebák
dopusčalka – svobodná matka

doredykať – dostěhovat, přijít
dorgyňa – rostlina jiřina
dorotky – účastníci lidové hry o Dorotě
dorozprávjať sa, dorosprávať sa – domluvit se
dosěl – doposud
dosihnúť – dosáhnout
dosmýčiť – dovléci
doštať – dosáhnout
došarpať sa – dobelhat se
do špety – na špetičku, mezi konce prstů
doštragať sa, došúľať sa – došourat se
dotěžovať sa – stěžovat si
dotrakať, dotragaf – dotáhnout, dopravit
doty – dotud, do té doby
dovčilska – dosud
dovico – leccos
dovírať – věřit, důvěřovat
dozreť – dozrát
dožatá – dožínky
dožera – zlost
dožgať – doštípat
dožičiť – dopomoci
dožirať – škádlit, zlobit
dožúvať sa – dohadovat se, hádat se
drač – ras
dračky, drapačka, drápačka – společné drhnutí peři
draga – špatné počasí
drahy – pastviny kolem cest
drancovať – škrábat, hřmotit; rabovat
drapák – silný chlap
drapatý – drsný
drapiť, drapiť, drapnúť – chytit, popadnout
drať – utíkat
drať sa – cpát se (někam)
draťák – drátovaný hrnec
dratař – dráteník
drbka, drbús – opilost, opička
drbnúť – dotknout se
drcať – šfouchat, vrážet do sebe
drcnúť, drycnúť – zavazit, strčit, šfouchnout
drdlať – brblat
drepciť, drepšif – jít drobným krokem; přešlapovat
drgan – dotěrný člověk
drgaňa – hloupá hlava
drhať, drhnúť – drhnout, čistit, mýt
drhlačka – drhnutí peři; žena, která drhne peři
drhlen – nástroj na drhnutí lnu
drchál – opotřebovaná, ošklivá věc
drchlaňa – neučesaná žena
drchta – žena špatné pověsti
drkať – strkat

drkotať, drčať – třepat; drmolit; bručet, reptat
drle – plátěné mužské kalhoty
drlo – křepce
drľší – čerstvější
drľý – čerstvý; jadrný
drmla – drnkačka, hudební nástroj
drmla – mluvka
drmolit – rychle mluvit; jít rychlým krokem
drněť – drnčet, řinčet
drobit – trást
drobjazg – drobotina
drľší – čerstvější, živější
drúbja – drůbeží mládě; šibal
drunigovať – pískat; pozpěvovat
drúzgať – chroupat, lámat
družá, družka – družička
drva, drvo, drveno, drvenko – poleno, dřevo, dříví, dřívko
drvař, drvotář – dřevař, lesní dělník
drvárka – dřevník, kůlna na dřevo
drvit – hloupě mluvit
držet sa – chovat se
držgrešľa – lakomec
ďrenica – metelice, vánice
ďrepčif – poskakovat
ďrevenica – dřevěná chalupa
ďřevěný porculán – dřevěné nádobí
ďřín – modřín
ďřinka – úzká latka
ďřistka – podvyživený člověk
dubák – druh hřibu
dubenný kozuch – kožich dubeňák
duča, dučaj, dučaja – jáma, prohlubeň
dudlať – brblat, bručet, nadávat
duho – dlouho
duchna – peřina
dúľif, dundať – pít
dupa, đupa – zadnice
dúpný, dúpivý, dútný – dutý
ďúra – díra
durament – přesně, úplně
duřbit sa – vzmáhat se, silit
dúřif sa – durdit se, zlobit se
dušný – kdo nemůže dýchat; kdo má astma
dverce, dverco, dverca, dverka – dvířka
dvojky – dvojčata
dvorcinka – druh jabloně
dvúľetka – dvouletá kráva nebo kobyla
dvúroška – starý peníz, čtvrták
dvúrynsčák – starý peníz, dvouzlatka
dyby na krásně – dejme tomu, že by
dycky – vždy

dýchanec - vydýchaný těžký vzduch

dýle - dřevěná podlaha ve sklepě

dým - kouř

dyňa - tykev

dýše - dýchá, pulzuje

dyť - vždýt

džgaf - cpát

džignůf - bodnout, pchnout

E

edem, enem, enom - jenom, pouze

enem rúče - sotvaže

englická šatka - červený šátek s tištěným vzorem

engliš - bonbon

esli - jestli

ešče, eště - ještě

examenci - soudní výslech

F

fabiš - hlad

fabrykanti - tovární dělníci

faflaf - žvanit

fafrať - piplat se

fafuňka - kořalka

fagan - dítě

faja, fajka - dýmka

fajné - jemné

fajново - jemně, přesně

fajront - volno; oddech po skončené práci

fajta - velká cívka

faldúvky - shrnovací boty se záhyby

faň - dobře

faska - dřevěná nádoba na bryznu

fasuňk - žebřinový vůz

fašanek, fašank, fašang - poslední dva dny masopustu

fatif - lisat

farte - kus

fčelňa - včelín

fčil, fčilěj, fčilkej - viz včil, teď, nyní

fechtem - po žebrotě

farárovy čepičky - plody rostliny brslen

ferula - dřevěná destička jako odznak hodnosti

fěrtoch - zástěra

fifraf sa - rýpat se (v jídle)

fígel - lest, úskok; šibalský kousek

fíglovať - obelstívat, podvádět

fíjalistý - fialkový

fijón - šibal, čtverák

fikant - prohnáný člověk

fikať - šlehat, mrskat; stříkat

fiknúť, fknůť - šplíchnout, stříknout; hodit

financ - celník

fjertoch - zástěra

fládl - dvě vrstvy rozčesané vlny

flágnůť - udeřit

flandra - nepořádná žena

flekuňaf - láteřit

fleška - značka vyřezaná do kůry stromu

fločky - vločky

flok - cvok; rasa

flundra - lehká žena

fňukať - štkát, naříkat

fňutr - kanec napolo vykleštěný

fofrovať - dělat vítr; spěchat

fogoš - dutá hůl, v níž je ukrytý nůž

fojt, fojtaša - volený představitel obce, rychtář, starosta

fojství - dům a úřad rychtáře

folgovať - dávat vůli

forman - vozka, povozník

fornefla - naběračka

formancif - povozničít

forota - zásoba

forotovať - vzít do zástavy; hromadit

fortna - brána

frantové - finanční stráž

frcnúť - pohodit

frflaf - brblat, bručivě hubovat

frfniť - vrtat, kazit

frgál - koláč, vdolek

frgót - trubka z vrbové kůry

frkalka - hračka z dřívka, ořechu a niti

frňák - nos (pejorativně)

frňať si - foukat si pyšně

frňugať - zlostně povrkovat

fryško, frýško - rychle

ftačina - ptáček

ftedová - tenkrát

fučák - silný vítr

fučať - foukat

fugovač - přístroj na děláni šindelů

fujác! - frnk! šup!

fujara - pastýřská píšťala

fújať, fúkať - foukat

fujavica, fujanica - vánice

fujígať, fujíňať - fičet; skučet

fuka - škvíra

fukar, fukár - stroj k čištění obilí vzduchem

funt - jednotka hmotnosti (asi 0,5 kg)

fuňa - nafoukaná žena

fúra - mnoho

furt – stále, pořád
futra – zárubně
futro – krmivo, píce; podšívka
futrovať – krmit

G

gabanžár – těžké boty, baganče
gabať – spát
gabnúť – sáhnout
gaglať – koktat
gágor, grágor – chrtán, krk
gagotať – štěbetat
gajdoš – dudák
gajdovať – hrát na dudy
gajdy – dudy
galan, galán – milý
galáníť sa – milkovat se
galánka, galánečka – milá
galeta, geleta – dřevěná nádoba na dojení mléka
galgan, galgán – hrubián, neotesanec
galuž – kalužina, louže
gáníť – zírat
garbovňa – nádoba na míchání malty
gasaf – hltavě jíst
gatě, gatice, gařata, gařacka, gatiska – kalhoty
gaur, gaúr – vytrouchnivělá díra ve stromě
gaval – velký kus
gavalerija – kavalerie, jezdeckvo
gavaň, gaval – kus (chleba)
gávěr – močál; hluboká voda
gáz – petrolej
gazda – hospodář, sedlák; vedoucí skupiny sezónních výžinkářů
gazděna – hospodyně
gazdiť, gazdovať – hospodařit
gazdovstvo – hospodářství, selská usedlost
gde – kde, kam
gde co – kde co, všechno
gdesi – kamsi, někam
gebír – právo
gebít – plakat
gecala – chřástal
gécať – strkat, vrážet do něčoho
gécnúť – spadnout; plesknout, uhdit
gégaf – kejhat; nadávat
gegnúť – krknout, heknout
gemba – ústa
gengel – odrůda dvouřadého ječmene
gengela – hlupák, popleta
georgyňa – rostlina jiřina
gergelica – kořalka

gerhýňať sa – babrat se
geverec, gevěrec – klobouk nebo čepice ve tvaru homole
gladnavý – mdlý, řídký, nechutný
glaga – něco řídkého; sýřidlo
glajdať sa – toulat se
glama – nejedlá houba; svorka na váze
glamaňa – velká houba
glán – bahno, kalná voda, naplavenina
glanc – lesk
glangavý – tělesně slabý
glej – klíh
glme – ždouchá, tluče
globať, glovať, glubať – klovat
glundať sa – hroutit se
gňáviť – dusit, utlačovat
gombélať sa – klátit se
gombik – knoflík, cvoček
goňka – chodba
gorček – hrnek střední velikosti
gořala – kořalka, pálenka; opilec
gořalka – kořalka, pálenka
grágorať – rozvláčně mluvit
grajcar, grejcar, grýcar – krejcar
gramlavý – neohrabaný
grance – římsy; čelní stěny necek
grapa, zgrapa, zdrapa – strž, příkrá stráň, sráz; sluj, skrýše
grázl – darebák, lotr
gréfa – žebřina u vozu zvaného gréfovák, u něhož se náklad zavěšoval i na vnější stranu žebřin do záchytných řetězů
grgán – balík; lakomec, chamtivec
grgať – říhat
grgla – špatné jídlo
grmle – též drmle, drnkací hudební nástroj
grňa – viz krňa, čepel, střenka nože
grobíán – hrubián, darebák, lotr
grošák – druh křiváku
grún – svah nebo planina na vrcholu či úbočí kopce, stráň
grunt – hospodářství, statek; základ
gryčný, grýčný – obratný, hbitý, čiperný; divoký
grýčná bylina – kouzelná bylina
grýť – dovednost
grěmžíť – naříkat
gumať – dělat díry do země; stékat
guraš, guraž – odvaha
guražný – odvážný
gúrovnica – viz ovarovica
gúry – výslužka ze zabíjačky; zabíjačka
gvaltovať – spēchat
gvelb – obchod
gyzd – svinstvo, neřád
gyzdiť – hanit, znečišťovat

H

háb, háby – hadry, šaty, oděv
habán – děcko
habánek – jemné měkké, hodně vykynuté pečivo
habán – dlouhán
habatky – kožené střevíce
háby – šaty, oblečení
hadí mléko – pryšec
hádka – hádanka
hadrych – ohnice
had s korunkou – užovka
hadák – lesní rostlina
hadí lín – hadí kůže
hadí zelina – hadinec
hadrlák – hadrník
hafera – borůvka
haferář – sběrač borůvek
haferník, hafráci – borůvčí
hafkať – štěkat
hafňarít – vyměňovat, směňovat
haglovať, hanglovať – lomcovat
hajdamák – zbojník
hájdúch, hajduk – úřední sluha nebo hajný v Uhrách; bývalý uherský žoldnér; najatý strážce
hajduchovať – tancovat
hajs – pobídnutí kravského nebo volského potahu
hajzel – záchod
hákať – slabikovat
haklík – háček
háklivosť – nedůtklivost, puntičkářství
haladrija, haladryja – nezpůsobná ženská; divoženka
halafaňa – hubatá ženská
halahurt – vzrušení, pozdvižení
halasňa – vysoké děvče
halaš – tulák
halašta – mluvkva, tlachal
halašтоваť – hlučet
halašоваť sa – toulat se
haldamáš, aldamáš – zapíjení uzavřeného obchodu, hostina
halekať – zpěvavě pokřikovat na velkou vzdálenost
halena – kabát z bílého sukna
halušky – vařené trhance z mouky
haluz, haluza – větev
halúzková – borovička, jalovcová kořalka
halúžčí, halúžčí, haluščí – halouzky, větvoří
halvija – koryto; zbytek žrádla v korytě
hamatný – silný
hambálek – trám spojující krokve střechy; bidlo
hamižný – šetrný; hrabivý
hamižоваť sa – smlouvat

hamnúť – chňapnout
hampasiť sa, hampasovať sa – namáhat se, lopotit se
hamrazif – domáhat se, žebrot; těžce vydělávat
hanácká svaďba – brambory smíchané se zelím
haně – stovky, stokoruny
handliť – obchodovat
handrlák – hadrář
handravý – bidný
handžár – nůž křivák
hánek, hánka – kloub na prstě
hanšpigl – dětská hračka podobná kopí; šelma
haňaf – hanit
harafica – opilost
harasiť, harvasif – hřmotit, křičet
harc – spěch
hargocať, hargotať, hargotif – drkotat, trást; rachotit
harklos – špatné sklo
haromita – zbojník
hartaf – hládit; pěkně spát
haruzniť sa, harúzniť sa – hádat se
hastrdám – hastrman, vodník
hašpa – petlice
hat! hajta, hajt! – napravo!
hať – jáma, příkop
hatě – zpevněné svahy nebo břehy
havák – pes
havalda – skupina, hromada
havelok – lodenový pánský plášť
havrani – voraři; dřevaři
havrlanti – křiklouni
hauzér – prodavač křiváků
hde, gde – kde, kam
hdyby mu vyprali – kdyby mu natloukli
heblo, hebla – různé hospodářské nářadí
hebělковаť sa – dělat zvolna
hebroniť – plakat
hečačka – hečená písnička, dvojhlasý zpěv o dožinkách apod.
hečať, hečeť, hečéf – civět, zevlovat; halekat; zpívat hečačku
hedvábný bor – borovice vejmutovka
hekovať – odrazovat
helekať, hylaňaf – zpěvavě pokřikovat, zpívat
hen, henkaj, henkáj – tam
hépa – pejorativně velká dívka
hépať – skákat
hepnúť – skočit
herberk – zájezdní hostinec
herfon, herfonka – hrabě, hraběnka (posměšně)
hevnárek – hřeben na osnovu
hladný – hladový
hladovať – hladovět
hladák – hladovec

hlaný – holý, hladký
hlavatica – žlutý koukol hlaváček
hlaveň – hořící poleno, zuhelnatělé dřevo
hlavenka, hlavěnka, hlavnička – tyfus
hlavítý – kvalitní, dobrý
hlavní – vůdce
hliněnky – druh švestek
hlist – žízala, červ
hlistník – rostlina zeměžluč
hlobif – tlouci; kopat, hloubit; zasouvat
hlobnůf – dloubnout, vrazit
hlohové pcháčí – hlohový keř
hlubočazna, hubočina, hybočina – hloubka, hlubina
hlubovník – vdolek s náplní ze zelných košťálů
hlub, hlúb – košťál
hluchý – prázdný, dutý; tupý
hluchý kanál – drenáž z kamene nasbíraného na poli
hlupina, hlúpota – hloupost
hlupkavý – přihlouplý
hluzák – rostlina čemeřice
hlyboček – úval
hnácnuť sebu – upadnout
hnať – čpět
hněvúse – vlasy vzadu na krku
hnikaf – svářit, dráždit
hnilky – hrušky hniličky
hnoják – vůz na vození hnoje
hnojáky, hnojacky – vidle na hnůj; sáně na hnůj
hnojůvka – močůvka
hňápať – tlouci, bít; šlapat, ztěžka chodit
hňapnuť sebu – upadnout
hňaviť – žvýkat; mačkat
hnědula – hnědá kráva
hňěct, hňěst – mrzet; tlačit; dřít
hňusno – těžko
hoblina – špatná ženská
hoblička – ledvina
hodnú chvílu – delší dobu
hodný – velký, tlustý; vzácný
hodula – ovce určená k porážce o posvícení
hody – posvícení
hofer – podruh, podnájemník
hoferství, hoferstvo – podnájem, podruží
hofliferant – dvorní dodavatel
hofrava – podruhyně, podnájemnice
hojař – ranhojič
hojkať, hojšať – houpat
hojná večere – vydatná večere v předvečer Štědrého dne
hojný – vydatný, nešetrný
hojšačka – houpačka
holaj, duša – uživej, duše

holandská kordúlka – světlečervený živůtek
holandské súkno – světlečervená látka
holba, holběnka – nádoba k pití; dutá míra (asi 0,7 – 0,8 litru)
holdýnať sa – veselit se bujně
holendr – velikán, velký člověk
holomenica – bočnice oddělující mlat od přístodůlku
holopicha – velká neohrabaná ženská
holubenek, holubeček – holoubek
holubica, holubjanka – houba holubinka
holus! – volání na holuby
holuška – kolébka
honcula – lehká žena
honem – rychle
hopkať těsto – obracet těsto, pohazovat s ním
hopýcnuť – skočit
hopýnať – poskakovat
hora – les
hore – nahoře; vzhůru, nahoru
hore dýmem – vniveč
horečka – lesík
horem – vrchem
hore pácem – vzhůru nohama
horká nemoc – teplota
horňáci, horovní lidé – lidé z hor
horoň – velký chlap
horúčava – vedro
horyl – vysoký valašský klobouk; druh houby
hořice – třešně
hosa! – hoj!
hostec – výrazka
hotař – polní hlídač
hotovizeň – zásoba
hovacký – velký
hovado – ovád
hovárať – hovořit
hrab – habr
hrabelňák, hrabčák – hřib rostoucí pod habry
hrabí – habrový porost
hrabica – kosa na obilí
hrabicovať – kosit obilí „hrabičnou“ kosou
hrable – hrábě
hracká, hradská – silnice
hrachová zástěra – modrá zástěra s bílými nebo červenými tečkami
hrachůvka – bílá švestka
hránek – hranice, úroveň
hrant – koryto, žlab
hraň, hraňa – hranice, hromádka
hrať na mžikánú – hrát na schovávanou
hráza – mez porostlá křovím
hrb, hrbek – kopec, pahorek
hrbúcnůf – spadnout

hrckaf - chřestit
hrč, hrča - suk, sukovité poleno, kyj; boule, hrbol; houf
hrčaf - šramotit
hrčatý - sukovitý, hrbolatý
hrdelný - nebezpečný
hrdelně - o život
hrdlif - škrtit, dusit; šetřit, omezovat
hrdlovať sa - namáhat se
hrdloviska - pole v kopcích; namáhavá práce
hrkávka - druh jablka; zvonek, chrastítka
hrkotka - ovčí zvonek
hromadisko - hromada, kupa
hromničná svíca - posvěcená svíce
hromničná zima - tuhá zima kolem Hromnic
hromotřesk - netřesk, hromosvod
hromžit - nadávat
hrotek, hrotica, hrotička - dřevěný škopek s jedním uchem
hrtúsif sa, hrtúžiť sa - namáhat se, lopotit se
hrtúz, hrtáň - chřtán
hrubá - velká; těhotná
hrubá sůl - kusová sůl
hrubě, hrubo - velice, velmi
hrubohled - dalekohled
hrubý - velký
hrudařka - plátno na sýr
hruščák - vdolek s pomazánkou nebo nádivkou z hrušek
hruška - hrušeň
hryzák - horní část dýmky
hřad, hřada - bidýlko, na němž sedávají slepice
hřádka - záhon
hřapnúť - prudce usednout, žuchnout
hřebíček - hvozdík, karafiát
hřešif - domouvat, hubovat, nadávat, vytýkat
hřib, hříbek - každá jedlá houba
hřibová matička, podhřibůvka - houba mechovka bílá
hu! - vzhůru! hr!
húb, hlúb, húbí, húbik - košťál
huba, hubica - ústa, tvář
hubaň, hubáň - hřib choroš; čepice z choroše
hubica - ústa; vyrážka
huboč - louka v údolí; les
huboké prasa - prase s nízkým břichem
hucáň - vysoký klobouk
hucaf - pokašlávat
húčnúť - uhodit
hujaf - měnit, vyměňovat
hulana, hulaňa, huluška - kolébka; plachta na kolébání
haláňaf - hulákat
hulaf - kolébat
humno - pozemek za stodolou; podlaha, mlat ve stodole
huncút - zlý člověk, darebák

huňa, huňák, huňka - vlněné sukno; přikrývka; kabát z jednoho kusu sukna; zimník, halena
huněk - jedno z oddělení valchy
hunt - kus dřeva
hupkem - rychle, skokem
húra - půda
hurhaj - rámus, povyk
hurt - hluk, rachot
hurto - příkře, rázně
hurtovať - šramotit, dělat hluk
hurtovní - hřmotný
husačka - husopaska
husina - husí sádlo
húšačka, hušanda - houpačka
húšaf, hújšaf - houpat, kolébat, kývat
huškať - hecovat, štvát
hut - hlt
hutať - polykat
hútať - dumat, přemýšlet
hutek, huteček - doušek
hutnúť si - napít se, zavdat si
hutný - tlustý, pevný, silný
huť - sklárna
huťar - sklář
hvížd' - hubený, štihlý
hybaj - rychle!
hybčejší - rychlejší
hýbka - hloubka
hybko, hypko - čile, hbitě, svižně, obratně
hybký, hypký - hbitý
hýcať - nešetřit, rozhazovat
hyd - drůbež; obtížný hmyz
hyd jakýsik - verbež
hydek - zima
hyláňaf - vykřikovat
hýpať, hypcovať - skákat; cválat
hýpnúť - skočit; vrazil; spadnout

Ch

chabasta – nažatá lesní tráva
chabaščina – vařený tuřín s mrkvi
chábí, chábje – klestí, roští, křovi
chábít – krást
chablať – házet; mačkat
chabonít sa – mračit se
chabovec – prut, větev; metla
chablavý, chabravý – neduživý, nezdravý
chacháli – ostnatý, zarostlý keř
chachar – ničema
chachotať sa, chachúnat sa – chechtat se
chachravý – vyžilý nebo sešlý nemocí či stáří
chalachyňa – rozcuhaná ženská
chalán, chaloň – výrostek, klacek
chalúpca – chaloupka
chalúpka – místnost na statku určená prarodičům, výminek
chamlať – hltavě jíst
chamraď – odhozené věci ve stodole
chamravý – sešlý věkem
chamrazí, chamraždi – roští, křovi
chamula – kaše nebo polévka ze sušeného ovoce
chamúlať – jíst plnými ústy
chaňkať – konejšit, chlácholit
charaba – postižený člověk, invalida
charpa – chrpa
chasa – mládež, čeleď
chásně – nemluvně
chasníca – pacholátko
chasník – chlapec
chebz, chebzd – bez
chemloň – nadávka
chibe – černý bez
chichúnať sa, chlachonít sa, chlachotať sa, chlachúnať sa, chlachúnať sa, chlámáť sa, chlamúzňať sa – smát se, chechtat se, řehtat se
chladnavý – trochu chladný
chladnúcný – hodně chladný
chlap – muž
chlapacka – pití pro dobytek
chlápať, chlípať – pleskat; hltavě pít
chlapěna – záletná žena
chlapít sa – být statečný
chlastnúť – ukousnout
chlastoň – opilec
chlebárna, chlebárňa – huba, ústa
chlebíček – rostlina pupava bílá
chlop, chlóp – báb
chlópať, chlopkať, chlápáť – plácát, pleskat, bít
chlóstnúť – udeřit
chlípať – srkat, mlaskat

chlpatý – chlupatý
chlpáče, chlpáčky – angrešt
chlupař – přezdívká soukeníka
chlústať – mlaskavě jíst; padat
chmásať – trhat
chmatnúť – popadnout
chmula – nemluva
chmúlit sa – kabonit se, mračit se
chmýřit sa – hemžit se
chobotít sa – chmuřit se
choďáci – chodice
chochmes – rozum; vypočítavost
cholástnúť – plesknout
choračka – nemoc
chorá múka – nekvalitní šedá mouka
chorý – špatný
chorý chleba, chorýš – tmavý chléb z mouky a otrub
chořit, chorovať – stonat
chotár – viz kotár; katastr
chovanec, chovanica – schovanec, schovanka
chovať sa – stravovat se
chrámačka – nemoc kulhavka
chrámala – kulhavec
chrámať, chrómať – kulhat
chrapúň – chrapoun, hrubián
chrapúňať – chrápat
chrást, chrásť – keř, křovi
chrastál, chrastavá žaba – ropucha
chrasť, chraščí – křovi
chrbát, chrbet – hřbet, záda
chrbet šmarovaný – zbitá záda
chrbtica – páteř
chrčáť – chrčít, těžce dýchat
chrčávka – nemoc záškrt
chrištovka, krištovka – zaklínací kniha
chrkať – kašlat
chrnúť – chřadnout
chrobač – hmyz
chrobák – červ, dešťovka, žížala, brouk
chrobačlivý, chrobalivý – červivý
chrobák, chrobán, chrobaňa – červ, brouk
chrómať, chromkať – kulhat
chromota – kulhavost
chrptovica – kotleta
chrúst – chroust
chubolit – sněžit
chudačka, chudaňa – hřibová polévka zasypaná pohankou; řídká pohanková kaše
chudár – hubeňour
chudý – hubený
chumaj, chumaja – nekňuba

chúpek – trocha; chumel
chůvka – plachetka na chování dětí
chvaščívív – chtivý
chvílu neocelil – chvíli nepobyl
chvístať – stříkat
chvístek – rostlina rebek zahradní
chvjadat' – chřádnout
chvojina – chvoji
chyba – než, nežli, přece, jenom, možná, leda, pouze
chybný – špatný
chybovat' – scházet, chybět; mýlit se
chýr – pověst, báj, vyprávění
chýrný – známý
chyťa – chytka (ustrnulý přechodník)
chyťit' sa za pasy – zápasit

I

í – ji, jí
ibřišní – lichý
icník – jedlík
idlivá voda – pramenitá voda
ich – jejich
ikavec – jikavec
ináč – jinak
inčí, inší – jiný
indich – indigo
ingliš, ingriš – bonbón
iskať – hledat
iskérka – sedmikráska
istif sa – jistit se
isto – jistě
istý – spolehlivý, věrný
ištrment – nástroj
íť, ide, idéém – jít, jde, jdeme!
íť po výřidě – vyřizovat
ivero – výsek (klín) ze stromu, určující kam strom spadne
ivor – tříška
izba, izbica – světnice

J

jabčánka, jabčenicca, jabčevica – jablková omáčka
jabko, jabuko – jablko
jabúčko, jablúčko – jabličko
jačať, jačéf – ječet
jadernica, jadrnica, jadernička – druh jablka
jadéf, jadif – svědit, pálit
jagotať sa – lesknout se
jagživo, jalgivo – odjakživa; zajisté
jahly – prosná kaše, pohanková kaše

jahňa, jahňacko – jehně
jahňačka – vlna z jehňat
jahnica – ovce
jahodička – brusinka
jahřabina – jeřabina
jachať – jet, ujíždět; běžet
jajdanás! – jejda!
jakásik – nějaká divná
jakla, jakle, jaklička – kabátek
jako – totiž
jak věrně – jakmile
jalovčák – hřib křemenáč
jalovčinka – plod jalovce
jalovizeň – jalovina
jalový rohlik – neslaný, nemastný rohlik
jamisko – velká jáma
ján – svatojánské hranice
jančary, jančáry – ženské šněrovací boty do půl lýtek; škaředé boty
janeč – skrojek chleba; hřib křemenáč; zajíc
janiček – svatojánská muška, světluška
jánské pluty – deště v období svátku Jana Křtitele
jarášek – skřítek
jarčené pole – pole oseté jarní pšenicí
jarďať – čechrat
járek – potůček, stružka
jarka – jarní pšenice
jarmak – trh
jarmica – chomout
jaršif – dráždit
jařáb – jeřabiny
jarabatý – strakatý, pestrý
jařina – obilí seté na jaře
jaselka – jesle
jasen – jasan
jasen – jasan; jasanové dřevo
jaskotať – ječet, výskat
jaskravý – jiskrný
jásna – dásně
jastrif – pozorně se dívat
jašif sa – plašit se
jatél – datel
jetelina – červený jetel; pole porostlé jetelem, jetelinová louka
jetelinisko, jetelinistiě – jetelinové pole po posečení
javorka – sladká míza z javora
javořina – temeno nebo úbočí hory řídce porostlé stromy a keři
jedličí – jedlový les
jednostajně – pořád stejně
jednúc – jednou
jedovaf sa – zlobit se
jej! jejda! jéjda! jejdanky! jéjdanky! jéjdarači! jejdanečky! jéjdanečky! – citoslovce údivu, překvapení, úzkosti

jeleň – brouk roháč
jelení rožky – houba kyjanka zlatá
jeseň – podzim
jemelo – jmelí
jezivo – jídlo
jež – ježek
ježovina – kůže z ježka
jidáš – velikonoční pečivo
jináč – jinak
jinovať – jinovatka
jiskať – též iskať, výskat; viskat
jistíť – též istíť, tvrdit, ujišťovat
jizba – světnice
johanůvka, juhanůvka – druh hrušky
jochať – jít
jojčať, jojkať – výskat; naříkat
jsoucí – vhodný
juh – obleva, tání; teplý vítr
juhová voda – voda z tání
juhový větr – teplý vítr
juhyňa – prohlubeň v potoce
juchta – nebarvená kůže
jupica – krátký ženský kabátek
just – právě
júžif – tát

K

kabaňa – kabát z houně, kazajka; kravské lejno
kabatisko – kabát
kacabaja, kacabajka – kabátek
kača – široký pytel
kačena – kachna
kačení mýdlo – měkká opuka, měkká břídlíce
kaďa – kád'
káděr – malé jezírko; močál, bažina
kadľbek, karľúbek – studánka, studna; dřevěná nádobka
kadľb, kadub, kadľub, karľub – velká nádoba na obilí ve tvaru sudu, vydlabaná z kmene stromu
kady – kudy
kachřňať, Kochřňať – kašlat
kalaba – mluvka; ostuda, opletačka, nepřijemnost
kalabisovať – žvanit
kalamajka – zátřepka z mouky, cukru a másla; rozpálená slanina podsypaná jíškou
kalenice – hřeben střechy
kaliba – neštěstí
kalika – mrzák
kalup, kalupem – úprk, chvat, spěch; úprkem, rychle
kalupinka – průjem
kamas – hoch, výrostek
kamenák – kameninový hrnec
kamenec – kamenité řečiště, zavodňované pouze při povodních
kaménca – kamna
kaměncí – kamení
kamnovec – kotlík na vodu zabudovaný do kamen nebo sporáku
kamýček – kamínek
kanafas – pruhovaná lněná nebo bavlněná látka
kanafaska – sukně z kanafasu
kandrasíť sa – namáhat se, dřít
kanon – sud na močůvku
kantovať – drtit
kanutku – trochu
kaňúr – kanec
kapalka – šťáva vytékající z ovoce při sušení
kápla – kaple
kaprad', kapráti – kapradí
kárem – úprkem
karľátky – švestky
karpať – opravovat boty
kartíť – ničit, zabíjet, hubit
karuca – vozík
kasanka – sukně; zástěra
kasňa, kašňa – kuchyňská kredenc
kastor, kastór – nízký klobouk cylindr
kaša – pohanka, proso, bér
kaša pohancená, kaša masná – omaštěná pohanková kaše

kašlavý – hubený po nemoci
kašník – mlýn na pohanku
kaštyl – zámek
kata – ne
katif sa – zlobit se, rozčilovat se
katuša – kachna; kropenatá kráva
kaverňa – díra, jáma
kávjer – bažina
kavoňé – havrani, kavky; letadla
kázaf – poroučet
kázeň – kázání
kazovať – přikazovat, poroučet
kecať – mluvit pomalu
kelňa – sedátko pro kočího na voze; zednická lžice
kepeň – ošumělý klobouk
kepsky – špatně, bidně
kerchov, krchov – hřbitov
kerlub – brukev, kedluben
kerúci – kdysi, někdy
kerýsi – nějaký
keří – kteří
klača – herka
klačany, klačary – druh sani
klačaf – klečet
klače, kleče – dlouhé nohy; držadla, rukojeti (např. u pluhu)
klád – kláda, kus dřeva
kladák, kláfák – vůz na svážení dřeva
kladynět – klárinet
klaměť – sedět; civět
klanica – část vozu; dlouhán
klaný – štipaný
klapák, klapán – klobouk s převislou střechou
klapatý – svislý
klapěť – viset
klapy – víčka
klát – kmen, špalek; úl vydlabaný ze špalku
klátek – dřevěná část nože
klať, kláf – klít, nadávat; sekát, štipát; trkat
klb – kloub
klbák – hliněný džbán s úzkým hrdlem
klča, klénica, klčovníca – hákovitá motyka k dobývání pařezů
kľebetný – pomlouvačný
klécať – kulhat
klecačka – nemoc kulhavka
klécavý – kulhavý
kleček – rukojeť pluhu
klechtať, klohnit – špatně vařit
klej – pryskyřice na stromech
klek – pahýl, křivý strom
klenec – javor klen
klepačka – květina prvosenska jarní

kles – vršek stromu s chvojím
klesnění – osekávání větví ze stromu
kleť – klíčit
klínek – dřevěný hřeb, kolík; osmina velkého koláče
klnúť, kylnúť – nadávat
klobnúť – uhodit, udeřit
klobučan – šváb
kľofel – knoflík
kľokoč – klokot, vření
kľosky – noky z tuhého těsta
kľubať – pospíchat; kľovat
kluč – klíč
kľučka, kľuka – klika; hák
kľučkovať – zrát (obilí); kľičkovat
klud – klid
kluka – hák na vytahování věder ze studny
klumněť – dřepět
klupěť – viset
kľopotaf – klepat
kľuzky – noky z bramborového těsta
klvaňa – sekyrka
kľzať – klouzat
kľznať koňa – nasadit koni uzdu
kmásať – rvát, trhat
kmásnúť – kousnout, rafnout
kmason – poberta, zloděj; rváč
kmín – lapka, lupič
kmocháček, kmotřenka – kmotr, kmotra
knedle – nudle
knejp – ševcovský nůž
knížka – velká kožená tobolka
knofľaje – velké knoflíky
kobásy – hadry
kobražíť sa – veselit se, radovat se
kobyľi ščáp – šťovík
kobza – trsací hudební nástroj podobný citeře
kobzalisko, kobzolisko – pole, z něhož byla vybrány brambory
kobzole – brambory
kocanky, kocánky, kocandy – kočičky, jehnědy
kocmrda – úlisný člověk
kocúnať sa, kocúňať sa – ponocovat; kočkovat se; lisat se; milovat se
kocúry – bačkory pletené z okrajků
koč – kočár
kočičák – pytlík na tabák
kočičí dunda – rostlina jablečník obecný
kočičí pazúrky – rostlina dobromysl
kočičí tľapka – rostlina protěž dvoudomá
kočičky – jehnědy
kočírka – kozlík na voze
kočiš – kočí
kočvar – hrnec

kohác! – bác! bum!
kohácnůf – spadnout
kohan – velký hrnec
kohétif – vyvrátit
kohýnať – kašlat
kočať – milovat
kojácnůf – svalit se
kokoš – kohout
kokurýhať – kokrhat
kol, kolej, kolěj – kolik
koláčky – knedlíky, haluška, noky
koláčky chlupaté – noky z bramborového těsta
kolaňa – sukně
kolca – kolečka
kolcoví, kolcí – nalámané nebo nasekané klesti
kole, kolevá – kolem, okolo
kolebač, kolebadlo – dřevěná konstrukce na zavěšení plachty
ke kolébání; kolébka; nůše
koleček – zápalka
kolednička – koleda
kolěj – kolik, jak
kolěj tolěj – aspoň trochu
kolek – kolik, klacek
kolevá – kolem
koliba – bouda, přístřešek
koliknást – Bůh ví kolik
kolisarka – povídla
kolňa, kólna – kůlna
kolocír – rostlina koulenka, volské ucho
kolomazif – lhát
kolopeňka – houba václavka
koma – kmotr
kombelať sa, kombélať sa – kolébat se, houpat se
komedoši, komedoši – komedianti
komočuchy – boty ze sukna
konár, konárisko – kořen; větve
končiny, končiny – poslední dny masopustu
koní nátka, koní nať – rostlina balšánek, máta
konofólia – kalafuna
kontrabáš – kaše z brambor a pohanky
koňariť – obchodovat s koňmi
kopačky – kopání brambor
kopáčka – žena najatá ke kopání brambor; motyčka s obloukovitým, říčně zahnutým ostřím a krátkou násadou, zahnutou k ostří
kopčit – ohrnovat brambory
kopenc – mraveniště; krtinec
kopica, kopyca, kopytca, kopytca – houněná ponožka, papuč
kopno, kopná zem – ke kopání způsobila půda bez sněhu
kopňať – tát
kopytko – pata, šlapka
kór – obzvlášť

korbica – korba, ohrazený svršek vozu
kordula, kordulka, kordúlka – živůtek ženského kroje; vesta
kordybánky – střevíce z jemné kordovanské kůže
korec – budka pro špačky
korhel – pijan
korubica – korouhev
koření svatého Jana – rostlina angelika
kosák – srp
kosír – srp; kovová část kosy; ševcovský nůž; nůž na řezání slámy; pták rorýs
kosisko – násada na kosu
kosn, kosňa – truhla na prádlo, prádelník; skříň na ženské šaty
koso – úkosem, letmo
kost – strava
kostelný – kostelník
kostka – pecka
kostrhun, kostrhún – kostlivec; vysoký a hubený chlap; člověk, který se vyhýbá povinností a získává nezasloužený prospěch
košár – ohrada pro ovce
košina – proutěný výplet korby vozu
košlavé – nachlazené
košovaf – chutnat; stát, mít cenu
košulka – rostlina sasanka
košút – kozel
koť, kota – noha; kost; nepálená cihla
koťár – horský terén, kopec, hora; obec s polnostmi; okres
koťaran – horal
kotec – část chléva, stání; malá ohrada
koťovina – povídla
koťlúvka – ovesná polévka
koťovice – nepálené cihly, vepřovice
koťbácať sebú – padat
koťlec – kotoul
koťrnať, koťrnať – kolébat
koťrzina – žert, vtip; šlachy, šlachovité maso
koťula – perleťová nebo stříbrná spona mužské košile; mosazné kolečko k ozdobě koňského postroje
koťulať – kutálet
koťulka – pták chocholouš
koťusif – mluvit ze spaní
koťatnice – jiva
kozelec – rostlina kozlík (Valeriana)
kozí brada – rostlina sasanka; houba
kozica – rostlina kozí brada
kozi cecky, kokše – druh švestek
kozí cicek – rostlina plicník lékařský; houba
kozičky – bezinky
kozle – kůzle
kozľub, kozúbek – mošna z kůry stromů
kozub – ohniště, krb; hambálek, zakulacená stříška domu
kožeňák – kožený váček

koženice – kožené kalhoty
kožuch – kožich
kožušky – druh jablek
krab – vráska
krabatý – vrásčitý, drsný
krabačky – vysoké mužské boty
krádrovat – krást
kradomky – úkradkem
kraj – okraj
krajánek – pocestný mlynářský chasník; pocestný
krajanka – křížala
krajina – odkorek, odpadní deska z kraje kmene
krampalička – kapka roztaveného skla
krampapula – kaše z jablek a hrušek
krampla – kartáč s ocelovými dráty
kramplovat – učesávat vlákna vlny
kranec – okraj
krapka – troška
kravák – vůz pro kravský potah
kravař, kravarka, kravařka – pasák, pasačka krav
kravička – hřib rezec surovinka
kravják – vůz pro kravský potah
krbaňa – starý dřevý hrnec; střep; hlava
krbaňka – též kubaňka, hliněný džbánec nebo hrnek na vodu
krbce, krpce, krbčata – boty, zpravidla z jednoho kusu kůže, uvazované řemínky přes nárt; něco malé, nevyvinuté
krblik – dřevěné pouzdro pro brousek na kosu
krč – kořen stromu; suk
krč – křeč
krdel, krdél, krdel – stádo, hejno, houf, hromada; hodně, mnoho
kremnica – mincovna
kret, krettek – krtek
krevnost – rodina
krchaňa, krchňa, krchňačka – levá ruka
krchňák – levák
krchov – hřbitov
krchůňat – kašlat
krkoš, krkoška, krkoší – tenký kmen, větev; dýmka z větve
krkovat sa – namáhat se; objímat se
krkúňat sa – objímat se
krmholec, krmpolec – dřevěné jármo; váha, tyč na zavěšení zabitého vepře
křma, křmja – píce
křmáš – posvícení
křmášovat – hodovat
křmík, křmlík – chlívěk pro prase; vykrmené prase
krňa, krňka – čepel, střenka nože
krňáč – suchá větev
krňef – zakrňovat
krokev – trám kolmý k hřebenu i k dolnímu okraji střechy
krokévka – lať na krovu

kroměvá – kromě
kropáček – rostlina petrklíč
kropěna – hnědá kráva s bílými skvrnami
kropkaňa – černá slepice s bílými skvrnami
krosna, krošna – koš, nůše
krovky – krokve
krpačit sa – živořit; plahočit se
krp, krpál – bota
krpec – valašská bota z jednoho kusu kůže
krpéf – zirat; postávat
krpjadlo – malá zámková podkova pod paty krpců, aby na jehličí neklouzaly
kršla – malá hora
krťica – krtek
krúcať – kroutit, ždímat
krúkať – krákat, kokrhát
krúľif – kvíčet
krupica – krupičná kaše
krupica tatarečná – kaše z tataruky
krupica turkyňová – kaše z kukuřice
krušpánek – rostlina barvinek
krufák – kroucený tabák
krúžečka – kroužek
krúzlať – loupat, okrajovat
krvavník – rostlina řebříček; druh jablek
krvavý nepřítel – úhlavní nepřítel
krvútečka – kapka krve
kryštofka, křišťovka – knížka zaříkadel
křák, křál – keř
křamáky – staré zuby
křamnůf – ukousnout
křapác – houba ucháč obecný
křapáky – kravské nebo ovčí zvonky
křapať – ztěžka jít; hloupě mluvit
křapéf – chraptět
křástel, křáštél – chřástal
křemela – křemen
křesivo – křesadlo
křesná matička, křesnička – kmotra
křesný otec, křesný tatíček, křesný tatulka, křesníček – kmotr
křib, křib – keř
křibí, křiby, křáci – křoví
křibica – druh žita
křibičňák – chléb z křibice
křibina – křovina
křibif sa – pouštět odnože
křidla, křidélka – poklice, poklička
křiváčkar – výrobce nebo prodáváč nožů
křivák – kapesní nůž
křízaly, křízalky – nakrájené a usušené ovoce; nakrájené brambory na sázení

křížana – černá kráva s bílým křížem na hřbetě
křížná cesta – křížovátka
křížná pec – chlebová pec křížového půdorysu
křúpať – chroustat
kšica – místo, kde se pytel zavazuje; kštice
kšíry – postroje
kšókať – odhánět
kšóknúť – odehnat
kuba – jídlo z krup
kubáč, kubaňa – buclatý hrnec
kubko – klubko
kucmať sa – pomalu se oblékat
kuča – hrouda, hromada; chatrč, bouda
kučák – polštář z péřových stonků nebo ze lnu
kučít, kučkať, kyčkať – cuchat vlasy
kučovať pně – dobývat pařezy
kučovnica – dlouhá úzká motyka k dobývání pařezů
kúdel – koudel
kudlíť – tahat za vlasy
kudolica – sněhová metelice
kuchta – hadr na držení horkých hrnců
kukačka – rostlina vstavač
kukaňa – kukaň
kúkol – koukol
kukučky – bubliny
kúla – tlupa
kúláč – kulatina, poleno
kúlaf sa – koulet se
kulhýňať – hodně kulhat
kulifaj – darebník
kulišek – kopeček
kulnúť – koulet
kulovačky – slívy
kúmať – drbnout, hýbat
kúmavé zemáky – bramborová kaše
kumhár – kůl mezi trámcí koliby, na který se věší kotel
kumštovný – dovedný
kundelatý – chundelatý, chlupatý
kundrfál, kundrfát – šprým, žert
kundrfálista – šprýmař
kunt – zákazník
kup – koupě, nákup
kúpelnica – vanička na koupání nemluvnat
kupný, kupovaný chleba – chléb od pekaře
kura, kuřica, kuřisko – slepice
kuřástva, kuřástva – mlezivo, první mléko po otelení krávy
kuřástvové buchty – buchty zamísené mlezivem
kurenda – list
kurnota – rohatá ovce
kuroffica, kurotva – koroptev
kuruc – příslušník kuruckého vojska, uherský povstalec

kurýrovať – léčit
kuřacina – kuřivo; kuřecí maso
kuřátka – houby lišky
kuřatnica – kvočna
kuřené – uzené
kuřenky – výprsky těsta na povrchu upečeného pecnu
kuřičky – kuřata; houba liška obecná
kuří dříst – petrklíč
kuřinec, kures – slepičí trus
kuří řiť – bradavice
kus – vor
kuska – ovce bez ocasu
kuša – duše
kúšček – kousek
kút – lůžko šestinedělky oddělené plachtou; kout; místo novomanželů za svatebním stolem
kuťáč, kuťak – hůl nebo železo na hrabání v ohništi
kuťaf – hrabat
kuťňák – hrnec, ve kterém se nosila šestinedělce „do kúta“ slepičí polévka; hranatý košík, ve kterém se nosilo „do kúta“
kútek – prostor s ohništěm před otvorem pece
kútnica – plachta oddělující lůžko šestinedělky od světlice
kuťý – kovaný
kuťaberka – míč z gumových nití
kúzlír – kouzelník, čaroděj
kuzna – kovárna
kvaček – dřepět
kvak, kvaka, kvačka – tuřín, řepka
kvakové osúšky – pečené kousky řepy
kvaltovať – spěchat
kvap – prach z peří
kvasle – střapce
kvelb – obchod; nálevna; sklep
kvelbené – klenuté
kvírnúť – vrznout
kvít – líh
kvitovica – nápoj z ohřátého zředěného líhu
kvitovička – pálenka
kvjácnúť sa – zhroutit se
kyč, kyč! – zvuk, kterým se odhání koza
kyča – květenství prosa nebo ovsy
kyčera – kopec se zalesněným vrchem
kyča – nepořádná žena
kyčkať – tahat za vlasy
kyčky, kyckrle – špaček, dětská hra s kolíky a pálkou
kyčma – nepořádná žena
kyda – tlustá žena
kyjác, kyjan, kajaň, kyjana, kajaňa, kyjanica – hůl, kyj, palice; tlouk na praní prádla
kyml – krátký klacek
kynožiť – ničit, kazit

kypať – bryndat
kypel – klacek
kysať – kynout, kvasit; dlouho spát
kaselačka, kyselica – zelná polévka; zelná voda
kyselica bílá – zelná polévka se zátřepkou ze smetany a mouky
kyselica klobúčká – zelná polévka se zasmažkou
kysla – ovčí podmásli
kyslý – kyselý
kysnúť, kysť – kysat; kynout
kyška, kýška – kyselé mléko
kyta – kýta, stehno
kyvkať, kyvotať – kývat
kyvy – kolébka z prostěradla

L

labovať – hýřit
labuně – staré papuče
láciť – nakládat maso do láku
ladžbať – vláčet, tahat
lagan – lenoch
lagraň – dlouhý šosatý kabát
lahodit' – lichotit
lajbík, lajblik – krátký sváteční kabátek s rukávy
lajbrek – krátká sukně s kapsami
lajský – nevázaný, hrubý
lák – bažina; rozlitá tekutina
lák roba – líná žena
lala, lála – panenka, loutka
lámanec – placka, která se láme a jí s mlékem
lamcúch – lenoch, budižkničemu
lamanka – nahrubo pomleté ječmenné kroupy
lámať konopě – zpracovávat konopí
lamentit', lamentovať – naříkat
lamúzať – lámat
lancúch – řetěz u vozu nebo u saní
lantoš – velký člověk
lápať – hloupě mluvit
lapěť, lopěť – sedět; trčet
lapnúť si, lópnúť si – sednout si
lapoš – tlachal, kecal
lapota – tlach
lapotať, lepotat' – brebentit, tlachat, žvanit; poletovat
laska – lasička
lašovať – toulat se; dovádět
lata – záplata; pečivo z bramborového těsta, bramborový placek; darebák, neposeda
látanec – rána, úder
látat' – látat, záplatovat
laterňa, letérňa – lucerna, svítlna
latka – skvrna
látka – krajáč, dvojuchý kameninový hrnec
latuška – kameninový hrnec na mléko
lava – lavice
lazír – holič
lazirovať – holit
lazy – kopanice, pastvina u lesa
lebaň – klobouk
lebaňa, lebeň, lebeňa – lebka, hlava
lebavina – ovčí nemoc
lebo – asi, nebo
leboň – hlava
léce, lécé – létá
lecico – něco, cokoliv
lecigdo – leckdo
lecikerý – leckterý
léčí – lýčí, lýko
leda – jen, aby
ledačina – ničema
ledažnica – lenivá žnečka
lednica, ledovica – náledí
ledvá – stěžít, sotva
lefoška – stará lovecká ručnice
legát – židle
leger – hromada klád
legramirovať – reklamovat
legrút – odvedenec
lehké plúca – plíce
lehkoživ – darmožrout
lechčor – hejsek
leják – liják, silný déšť
leknica – plátěná sukně sešitá se živůtkem
lelík, lelíček – cop
leluja – lilie
lenoch, lenošek – lavice s opěradlem; čalouněná židle
lenúchať – nečinně sedět
lepa – čepice
lepač, lepačka – plácačka
lepanec – pohlavek
lépať – mrskat, plácát, pohlavkovat
lepkať – vybráně jíst
lepnica – nádobka z březové kůry na lepidlo (past k chytání ptáků)
lepotat' – pohybovat rty; tlachat
lepýnať – tlachat
lerpaň – modřín
lésa – liska; dřevěný rošt na sušení ovoce; podložka
léska – liska; lískový keř
leskovec – lískový ořech
leskovjak, leščák – houba špičník
lestí – jestli, zdali, jestliže
léščí, léští – lískové křoví
lešení – patro nad mlatem

leškotať – drkotat
létať – létat; běhat
letina – větévky listnatých stromů nasekané ke krmení
létina – litina
letnica – letní sukně
letňák – letní host
letovisko – letní salaš
levírník – revírník
levnina – levná a nekvalitní věc
ležisko – pelech; místo, kde se spí
leživý majetek – nemovitý majetek
libovnice – milovnice
líca – tváře
lidkové, ludkové – lidičky
ligotať sa, lybotať sa – lesknout se, třpytit se, blýskat se; chvět se, míhat se
ligotavý – lesklý
líhy – spojená dřeva na posunování něčeho
limbus – předpekli
linda – topol
lína – lano
lipovina – čaj z lipového květu
lirýkať – špatně zpívat
liskanec, lyskanec – políček
lisknúť, lištiť, lysknúť, lysčičť – uhodit
listník – místo na ukládání listů v chalupě
liščistý – zbarvený jako liška
lišťva, lišťvica, lišťvička – věšák; nástěnná police
litanyja – litanie, naříkavá písnička, bědování
lítka, lítkup – zapíjení uzavřené koupě
lizačka – ovocný karamel připravovaný pasáky na pastvě z řepy
lochtuša – nůše
lochtuša sněhu – zbytky sněhu
lokeš – podplameník
lokše, lukše – nudle
loktuše, loktuška, lochtuša – nůše, trávnice; šátek na hlavu, rouška, prostěradlo
lom – hádka, rámus
lomíť – křičet
lomoziť – dělat hluk; hlučet, rámusit
lopár – plochá dřevěná kruhová lopata na sázení chleba do pece
lopaťák – žací stroj s odkládacím stolem a mechanickými hráběmi
lopnúť si – sednout si
lopón, lopún, lopúň, lopúni – listy devětsilu; podběl
lovka – záminka
lože – lůžko
ložnica – postel; boční deska postele
lub – dřevěná forma na pečení; dřevěné bednění na mlýnský kámen
lúběť sa, lúbiť sa – líbit se
lucha – řídká polévka
luchnúť – nenadále sprchnout

lúka, lužina – louka
lulať – pít; močit
lulek – ručík zlomocný
lulkyňa – nadpřirozená bytost, lesní víla
lunzoch, lunzofť, lunzuch – souchoťiny
lupať sa, lýpať sa – rýpat se v jídle
luščičť – lusknout
lúšnať sa – toulat se
lutky – druh kalhot
lútný – čistý
lúto – líto
lútoba – lítost
lutriján – luterán
lužica, lyžica – lžice
lybkať, lysčičť – pleskat
lybnúť – uhodit
lygať – vzlykat; polykat
lýtky – lýko
lyzna – modřina
lyžica, lyžka – lžice
lza – lze
lžičník – závěsná polička na lžice

M

macaf – makat
macoň – tlusté dítě
máčka – omáčka
máčka drobová – smetanová omáčka s pokrájenými plíčkami
máčka krajánková – omáčka z nakrájeného a sušeného ovoce
máčka kvaková – omáčka z tuřinu
máčka ševcovská – omáčka z máslové zasmažky a kyselé smetany podlitá šťávou z dušeného masa
máčka trnková, trnčená – omáčka z povidel
mačvar – močál
maglaja – popleta, nešika
majerovaf – soudit se
majetnosť – majetek, jmění
májíček, májička – pampeliška
majer, majir – statek, velkostatek
maka nic – zhola nic
makota – zorané strniště
makovník – velikonoční a vánoční obřadní makové pečivo
makúvka – makovice
makyta, makyti – jiva, rokyta; houšti
malena – kráva malinové barvy
máľiť sa – ubývat
malináč, maliňáci – maliník
malúšata – drobečci, maličci
má motolice – je to vrták
mamraf – bručet
mandrciť – měnit; lhát
maněbry – maněvry, vojenské cvičení
maras, marast – smetí, nečistota, bláto
marčák – ječmen setý v březnu
marec – březen
marcový – březnový
marhula – ovoce moruše; meruňka
marijánek, marjanka, marylánkové plevy – majoránka
markotný – smutný; nemocný
márnoš, marňoch – marnotratník
márny – slabý, chatrný, bezcenný
márovňa – márnice
marúťaf – naříkat
masař – řezník
máselník – překupník másla
máselnák – houba, hřib strakoš
masisko – maso
máslák, máslovka – druh houby penízovky
máslenka, masnica – máselnice
masné – omastek, tuk
masný – omaštěný
mastička – peroutka na potírání pečiva tukem
mašičáky – drobné brambory

mašík – prase, vepř
maška – svině
maškrta – pamlsek; mlsoun
maškrťaf – mlsat
maškrtný – mlsný
maštal – stáj pro koně
matera – pakáz
materinství – mateřství
mátožiť – mluvit ze spaní, blouznit
materánka, matěranka – mateřidouška
matička – žena v bílé plachtě, která přicházela s nadílkou den po mikulášské obchůzce
mátit sa – krátit se
matka – rostlina námel
matková zelina – rostlina máta peprná
máz – dutá míra, asi 1,4 litru; nádoba téhož obsahu
mázný – velikosti mázu
medník – rostlina kostival
medovica – slivovice s medem
meďúvky – sladké hrušky
mega – neohabaný člověk
mégať, mekotaf – mečet
megera – čarodějnice
megeš – zdravé dítě
mela – bitka
melec – mleč
meldovať – hlásit, oznamovat
meněj – méně, miň
méno – jméno
meňlík – dlouhý ženský kabát
merenda, merinda – svačina, jídlo na cestu
mesla – nádobka, mirka ze dřeva na mouku nebo obilí
meškať – otálet
metela, metelina – metelice
metija – jídlo z brambor
metla, metlica – koště
metr dřev – metr dřeva
metúz – vzdorovitý člověk
měch, měšisko – pytel
měchař – ten, kdo šlape měchy (v kovárně nebo u varhan)
měrinda – svačina
měrka – dřevěná nádoba na obilí; nádoba na měření obilí
měřica – plošná míra (asi 0,19 hektaru)
měsíčný – náměsíčný
město – náměstí
měť – mít
mha, mhla – mlha
mhlít – též mrholit, mlžit, drobně přšet
micák, mycák – králik
migotať sa – mihat se; třpytit se
milionová polévka – hustá polévka s krupicí

milovník – svízel přítula
milúčný – milý
milútký – velmi milý
miň – méně
miňaf – míjet, ztrácet
minúť – prominout, minout; zemřít
misít – žvanit
misít zmjatu – nehezky mluvit
místátko – malá usedlost
místo – statek, chalupa
mišaník – hospodář, který dává ovce do společného pasení
mišanina – směska
mišaf – míchat
mišek – pytlík, sáček
miškár – zvěrokleštič
miškulanc – směs ovsy a ječmene
mišúvka – kleštění prasat
miturovať – přehazovat
mitvavo – střídavě
mizga, mizgla – míza
mizdžif, mizdiť – mačkat, tisknout; mít vodu
mjágnúť, mjégnúť – praštit
mjášť sa – mýlit se
mjátěnka – otýpka rozčuchané slámy
mjátif – žvanit
mjázdno – blanka z vařeného vejce, která se dávala na spáleniny;
choulostivá věc
mjéf paru – mít sílu
mjéf to v nádbě – mít naději
mjéf zápolé – mít co dělat
mladá – snacha
mladiť sa – telit se
mlad' – mladý les
mlad'ba – mláčení
mlaščit, mlážgnúť, mlaždiť – uhodit, udeřit
mlat, mlatevňa – humno ve stodole; bití
mlátka – mladá slepice
mlážgať – mlátit, bít
mléc – rostlina pryšec; mlíč
mlécňa – sklípek na mléko se dnem zalitým vodou
mlenica – mlýnice, strojovna ve mlýně
mlezivo – viz kuráštva, husté mléko od prvního a druhého podojení
krávy po otelení
mlgoň – odrostlejší dítě, které chce být ještě kojeno
mlknúť – ochabovat, trnout
mlusknúť, mlúžgnúť – udeřit
mlýnec – viz žerno
mňacať, mňamčať, mňancať, ňamčať – mňoukat
mňága – hloupá žena
mňaganec – rozvařený knedlík
mňágať – mačkat; mňoukat

mňášť sa – plést se
mňaf – nať
mňazdrák – rozmazlené dítě
mňégať – křičet
mněrkovať – pamatovat si
mo – ano (v dětské řeči)
mocno – silně, velmi
mocnú mocú – mermomoci
moč' – moci
moc-y, moc-i – mnoho-li
močarisko – močál, bažina
močka – mok z tabáku po kouření
modrástý – modrý
modřáček – pták ledňáček
modřák – hřib modřák
mokrážeň – mokřina, bažina
mokřaf – vlhnout
mokřisko – mokrá louka
molážgnúť – uhodit
molysterovať – trápit
molysterovať sa – snažit se
morák – krocán
Morava – Haná
mordovať – vraždit, hubit, ničit; trápit
mordovať sa – namáhat se
mordovisko – námaha
mores – mravy, vychování
morka – krůta
morný, morový – velký, mohutný
morútný – ohromný; unavený, uřícený; namáhavý, úmorný
mosor – bukový fládr; dížka na bryznu
mostina – podlahová deska, podlahový trámec; podlaha ve sklepě
moškovitý – šedivě ovčí kůže
motaf sa – motat se, potácet se
motolice – ovčí červí
motýlice – ovčí nemoc
mozogáň – mužný zjev
móže, može – ano
možu-i – mohu-li
mrava – slušnost
mravný – slušný, pěkný; velký
mrazif – mrznout
mrazivec – mráz; strach
mrazovitá zima – tuhá zima
mrčef – mručet
mrhání – úsvit
mrholif – mžít, drobně přšet
mrcha – nadávka
mrk, v mrku – vmžiku
mrkání – soumrak
mrkotaf – nejasně mluvit

mrkva – mrkev
mrmola, mrtáfa – neohrabaný člověk
mrskut – pomlázka
mrtvá knížka – životní pojistka
mrva – zcuchaná sláma; nešika
mrváň – obřadní mikulášské pečivo ve tvaru věnce; svazek
mrvenica – polévka z kyselého mléka
mrvenina – zauzlené niti
mrviť – zcuchat, zmuchlat
mrzňacky – velký mráz
mšif – vycpávat skuliny mezi trámy mechem
múčanka – připražená kaše
muchar – nádobka na chytání much
múka – mouka
mulírovať – mudrovat
muňka – bradavička, kterou mívají ovce pod krkem; boltec
múr – mour; troud; jehličí; špína, smetí
murgaňa, murgaša – ovce s černými pruhy
múrovanica – zděný dům
muřena – kráva s pruhy
muřín – mouřenín
muřinistý – černý
mustrovať – shromažďovat
mustrovní – dovedně udělaný
mútif – stloukat máslo
mutýrovať – mást
mycák – králík
mycka – králičí samice; čepka ze dna klobouku
mygnúť, mýknúť – uhodit
mýkať – házet tkalovským člunkem
mýkať sa – házet sebou, skákat
mylek, mýlek – plevel jílek mámivý; bylina nebo nadpřirozená síla, která člověka zmýlí
mysel – mysl
myšák – druh plevele
mžikanda – hra na schovávanou
mžúriť, mžúřit – mhouřit
mžurka – vlčí mlha
mžurek – mžitka
mžurkať – mrkat

N

Na! – Vezmi si!
nabančit, nabaňkať, nabafkať – oklamat někoho, navést ho na něco; natlouci někomu
nabažiť sa – nasytit se
náběl – mléko a mléčné výrobky
nabíhať – být v úzkých
nablížif si – zkrátit si
nabrať – otéct, opuchnout
nabyť – zastihnout, natrefit
načabřňať – nacákat, našplichat
načepcovat – nabit
náčin, náčiní – nádobí; nářadí, nástroj
načiz – nač
načúvať – poslouchat
nádba – naděje
na dědině – na návsi
nádénka – nájemní práce
nadhazovať – připomínat, upozorňovat
nadobře – úplně, zcela
nadrďať – natřásat; nabírat
nadrchaný – nemocný
nadubit – natlouci
nadúriť – rozzlobit, urazit
nadžgať – nacpat, přeplnit
naďabať sa – přihodit se
na fleku – okamžitě
nagazdovať – nahospodařit
nagígať sa – napít se; opít se
nagurášif si klobúk – dát si klobouk na stranu
naháček – ocún
naháňať – nutit
náhlif – spěchat
nahlobif sa, nahňapať sa – nacpat se
náhlý – ukvapený
nahňapať, nahňacať – nacpat
náhradí – hradní nádvoří
nahuškať – navést
nachlópaf – nafackovat
nachlípaf sa – nahltat se, nalokat se
najardaný – nacechraný
najavif – nahnat strach
najeděný, najehlený – podrážděný, nazlobený
najednaný – sjednaný
nájemka – najímání na práci
nájeza – jídlo
najeza sa – naježse se (ustrnulý přechodník)
najgurážnějšif – nejstatečnějšif, nejodvážnějšif
najprv, najskorěj – nejdříve
najspěš – nejdříve, nejrychleji

najzadní, najzady, nejzady – poslední
nakaňufený – rozzlobený
nákova – kovádlina
nakrápat – nalámat
nakřapený, nakřápený – prasklý
nakřít – pokřít
nakuknutí – nahlédnout
nalépat – zpohlavkovat
nalépat si – nabit si
nálepek – zápraží, záspi
na matéry – docela, naprosto
na mítku – podmíněně, na zkoušku
namněť sa – mít hodně
namrzać, namrzać – obtěžovat
namrznúť sa – zamrzeti se
namúdušu – na mou duši
namúveru – na mou věru, skutečně
namysliť si – umínit si
naozaj, naozajst, na ozajst – jistě, opravdu, skutečně
napajedený – dopálený, nazlobený
nápasť – nástraha
na paškál – na řadu
napatnástěný – hodně opilý
napékať – nahánět strach
napínať – napínat, natahovat
napjať – nahnat strach
naplákať – naříkat
naplekať – nakojit
naplné – v úplňku
napluť – naplivat
napodruhé – přístě
napomínať – upomínat, opakovat
napopřík – na překážku
na pošmak – pro chuť
naprať sa – nacpat se; opít se
napravjač – léčitel zlomenin
naprostití sa – napřímít se
naprosto – přímo, rovnou
naprotivaj – naproti
na předbížky, napředbížky – o závod, kdo dřív
napřík, napříky – napříč; proti, navzdory
naptáť – najmout
napúčať sa, napučíť sa – napařovat se, pyšnit se
narábať – zacházet
naraficíť – nastrojít
na ránu – ihned, naráz
naraz – najednou
narok – v příštím roce
narubať – natlouci
náritek – jednotka hmotnosti (třetina břemene)
nashúžvať – naspořit

nasísať, nasýsať – nakukovat, nahlížet
naslákať – dolízat, dotírat
nasledovať – obtěžovat
náspa – zápraží
nastásiť sa – namanout se
nastěj – nejjistěji, nejspíše
nastraholníť – načechrat
nastrážíť – naličít, poličít
nastrebať sa – najíst se
nastupovať – naléhat, dotírat
násyp – chodník u domu, podél stavení
nasýsať – nahlížet
naščapený – nešťastný
naščíply – naštipnutý
našmátrať – nahmatat
našporovať – našetřit
naštolovať – nachystat
natahnúť paprče – umřít
nataška, nátažná práca – těžká práce
nátěsta, nátěstko, nátěstek – kvásek
nátisk – tlačeníce
nátka – opar na rtech
nátlač – mozol
natlúkačka – puška předovka
nátoň – pařez, špalek
natož – navzdory, natruc
natrubený – opilý
natruc – naschvál
nátura – povaha
natúrista – samouk
náturný – nestálý
na ty bohy – našťestí
nařackať sa – načekat se
nařapíť – narazit (na někoho)
nařatý – opilý
naučení – citát z Bible
na úhle – na rohu
na úchmatek – úchytkem
na úchytku – na dračku
na úkoly – na díly
na utíčku – ve spěchu
nauzvyš – do výšky
návala – nával
navalíť sa – opít se
navalovať – nakulovat
navíňať – navíjet
navláčíť – navláčet, natahat
návlaky – řemínky na připevnění krpců
navoščíť – navoskovat
návratníček – čarovná bylina
nazběžito – střídavě z obou stran

nazbíjaf – nazbijet
nazdaříf sa – natrefit se
nazglýnať – nashánět
nazgýbjať – našetřit
názimek – prase chované na zimu
nazmétat – nasmetat
nebanovať – nelitovat
nebit’ do kule – nedržet pohromadě
nebližít – neubližovat
nebyl súci – nebyl schopen
nečitaja – nepočítaně
nečitany – nespočetný
nedaf – nedovolit
nedobry – zlostný
Nedobry – ďábel
nedočúvať – nedoslýchat
nedoložny, nedolužny – nevyvinutý, hloupý
nedostrkovať – nezjišťovat
nedovírať – nedůvěřovat
nedrál sa – nespíchal
nehaňa – nestyda
nehnutý – nemotorný
nehrubé – nevalně
nechtějaci – nechťic
nechutný – mrzutý; nevhledný
nejmožněji – nejlépe
nekňuba – nemotora; bázlivec
nemarátať – nestěžovat si
nemjať! – nemluv nesmysly!
nemjet’ omžění – nemít stání
memordovať – nenamáhat; nezabijet
nemravny – nezpůsobilý, divoký
nemžugať, nemžurknúť – nemrkat, nemrknout
nenadohy – nenedály
nenáhliť – nespěchat
nenauvěřit’ si – nestačit
není (hrubé) hlavítý – nestojí za moc
není ináč – nic jiného nezbyvá
není to harasné – za moc to nestojí
není to hlavité – za moc to nestojí
není to súci – nehodí se to
neočné – nevhledné
neohrápaný, neokopaný – neohrabany
neomasta – protivný člověk
neopléf sa – nevyhnout se, nezbavit se
nepaskudít – neškodit
nepodara – zmetek; nezbedník
neponáhlať – nespěchat
neponáhle – náhle, znenadání
nepotúrnuť – nehlesnout
nepovrhnuť – nepohrdnout

nepravit – neřici, neřikat
nepresúšať sa – nezdržovat se
nepřimíraja – nesrovnávajíce
nepriodět – neobléci
neprioděty – nahý
neraz – nejednou
neřacký – protivný
neřeťť bé-cé – neřici ani slovo
nesedajny – neposedný
neskoro – pozdě
neskorej – později
nesomliť – nenadávat, nebrblat
nespraovať sa – nepřetvařovat se
nespravený – neupravený
nesprata – nesnášenlivý člověk
nesprejnosť – nepřejicnost
neščápený – nedobry, nezďarný, špatný
neščápený hunsvute! neščápený huncúte! – darebný lumpe!
neščápený ogare! – nezďarný kluku!
nešmačné – nechutné
nešpalúgať – nemudrovat
nešpita, nešpitny – špindíra, špinavý
netak, né tak – natož, neřku-li
netyja – zapečená kaše z prosa a mouky, nebo z brambor a mouky
neumálít sa – neuskrovnit se
neupajtit’ – nesebrat, nevzít
neužilý – lakomý, nepřejicný
nevésť sa – nedařiti se
nevěděť, co prvěj – nevěděť, co dřív
nevěsta – nevěsta, snacha
nevěstin koláč – bábovka, v jejímž středu je vršek jedličky s pečivem, cukrovím a pentlemi
nevija – nevědi (3. osoba)
nevola – nevěle, spor
nevyhučeť – nevyhořet
nezasedět – dlouho nepobýt
nezaválať – neumazat
nezbubačit’ – nedokázat
nezprikať sa – neprotivit se
ni – ne
nihda, nigďal – nikdy
nikery – žádný
nocovisko – místo na přenocování
nohál – dlouhán
nohaňa – dlouhánka
nohavice – kalhoty
nopky, nopajzle – kleště s pérem, pinzeta
nošačka – putna s popruhy, krosna
noška – uzel s jídlem; malá nůše
nováky – peníze
nové léto – novoroční koláč s peřičky na okraji

nozajs - opravdu
nožice, nožnice - nůžky
nutkať - nutit
nynčko - nyní

Ň

ňa - mne
ňamčať - (viz mňačať) mňoukat
ňary - velké boty
ňaténka - otep z suchané slámy
ňuchať - čichat
ňuhňat - huhňat
ňúrať - potloukat se; hledat něco

O

obalamuť - oklamat, obelstít
obalenka - dýnko do vlasů pod šátek; vlasy omotané šňůrkou a omotané kolem hlavy
občihnůť - obsáhnout
obecnina - obecní dům
obéknůť sa - osopit se
obhlédat' ohnišče - navštívit rodinu před námluvami
obchod - živnost, zaměstnání
obchodit' - zacházet, jednat
obilé - obilí
obíranec - nenasyta
objicný - nenasytý
obkázanica, opcházanica - zapečená jelitová kaše; pohanka s krví
oblafnúť - ošidit
obláky - neštípané dříví
oblapačky - železa, do kterých se braly rendlíky
oblem - najednou, bez přemýšlení
obléf - polít
obličovať - líčit
oblúdiť - omámit
oblúk - zatačka, oblouk
obňať - obejmout
obojek, obojka - vyšívaný límeč u košile
obrajť - celník, pohraničnick; ozbrojená stráž
obrazit' - udeřit; zranit
obrus - součást svrchního ženského oblečení
obručťli - obrostli
obrychtovano - obratně, šikovně
obřídiť - spořádat
obsihnůť, obsýhnůť - obsáhnout, zastat
obšata - ošacení
obščibrať - ohryzat, okousat
obščuhrať - oschnout na povrchu, okorat
obšít - propouštěcí listina z vojny
obšmětl sa - ochomýtl se
obtúlať, obtulať - objímat; líbat
obfúchnůť - obeschnout
obudit' - vzbudit
obuch, obušek - sekera, valaška
obuva - obuv
obúvané koláčky - koláčky se sýrem a se smetanou
obylo, pro bylo - aby se neřeklo
obývať - bydlet
obývka - daň
obzajt, obzajt - obedněné místo mimo obvodové zdi pod střechem pro holuby a odložené věci
obzogaň - velký chlapec
obžerák - druh vánočního koláče
obžerný deň - den před Štědrým dnem

obživa – žebrota
ocelka, ocílka, oselka, osélka – brousek
ocmuglý – osmahlý
očápiť, očmáchnúť – ošplichnout, polít
odbrknúť – odletět
odespať – usnout
oděťý – oblečený
oděť – obléci
oděvák – velký vlněný šátek
odhazek – úlomek kamene při tesání
odhodit – odseknout
odhycovať – odeválat
odchránit – odklidit
od jakdlúho – od nepaměti, dávno
odkáť – odkud
odkázat – vzkázat
odkorek – postranní část dřeva; laťka
odky – odkud
odlehisko – vzdálené místo
odlehnúť – odtrhnout; ulevit se
odležet – odstonat
odmala – od dětství
odpadnúť – odpadnout; utéci, zmizet
odpěka – oddech, pokoj
odpiňkať – umřít
odpluť si – odplivnout si
odplúvať – odplivovat
odpravit – popravit; vyhnat
odputit sa – odcizit se
odrabať – otlouci, odřít
odrachmel – otužilec
odrama – otrhanec, žebrák
odraný – odřený
odraz, odrazu – najednou, hned
odrobinka – drobek
odstavit – ukončit dojení natrvalo
odškeřovať sa – odchlípnout se
odtah – váhání, prodlení
od téj – od té doby
odvarit – odbýt
odvážitý – odvážný
odzemek – druh tance; spodní část odřezaného kmene stromu
(nad pařezem)
odzibať – omrzat, umrzat
oferovať – dávat dary
ofíľat – obíhat, obskakovat
ofířňat sa – ohrnovat nos
ofúknúť – uřknout
ogar, ogara, ogařacko, ogařisko – chlapec, kluk
ogárča, ogárek, ogarec – chlapeček
ogeba – šereda

ogebený – rozšklebený; uplakaný
ogébit sa – osopit se, obořit se
ogebovať sa – osopovat se
oglábený – vytahaný
ogreň sa! – otoč se!
ogýňat – okounět, ostýchat se
oharek – okurka
ohlav – ohlávka
ohlavek – kůže spojující obě části cepu
ohlédat sa – ostýchat se
ohloben – roubení
ohnál, ohnaš, ohnáš – výhonek, prut; statný chlapík; výrostek
ohnivo, ohnívko – kroužek
ohrabečica, ohrabečnica – velkooké síto; velký koš
ohrabečňák – velký koš
ohranělý strom – ztrouchnivělý strom
ohrňat – ohrnovat, kopčít
ohrazek – okusek
ohřeblo – pohrabáč; hřeblo, nástroj k hřebelcování
ohýšek – ohníček
ochlama – opilec
ochlámat sa – opit se
ochlebky – dlané housle
ochoreť – onemocnět
ochůňal – povaleč
ojánit stavení – ozdobit dům lipovými větvemi a květinami
na svatého Jana
okabátit – ošidit
okaličit – zranit, zmrzačit
okapaný – otrhaný, sešlý
okápený – omámený
okatit – vyvalovat oči
okénce, okénco – okno
okladinka – střenka nože
oklapený – ochablý, svěšený
oklapet – ochabnout
oklepek, oklepina – vymláčená sláma; otep
oklesnit – oklestit, osekat větev
okmásat – oškubat, očesat, otrhat
okmínit – ošidit
okochať – očistit
okolično – kolem
okoličný – okolní
okolnica – krajka na sváteční zástěře
okonávat – vykonávat, plnit
okopňovať – tát
okrešená paráda – zdobení výrobků ze dřeva mělkými
žlábkovitými zářezy
okošťovať – ochutnat
okrotit – ochočit
okršla – kopiště

okršlit – nakreslit
okručat sa – odtahovat se, zpěčovat se
okružky – slupky
okružovat – okrajovat, loupat
okřapa – škaredý chlap; vysoký a neohrabaný chlap
okřikat – okřikovat, napomínat
okřin, okřínek – miska ze slámy, ošatka; větší taliř
okřít – okřát
okuřovač – léčitel léčící dýmem ze spálených bylin
okuř – okovat
okyd – sníh na větvích
okýško – okénko
oldomáš – viz aldamáš
olejkář – prodavač oleje
olépat, olepat, olefat – ostříhat dohola; špatně ostříhat
olipa – oplátek
olša – olše
olupovat – ulamovat
olúvka – olověné příčky spojující tabulky skla v okně
olúvko – tužka
omamy, omana – kouzla, mámení
omasta – tluchuba, mluvka, šibal
omelina – drobná, malá věc
omeškat sa – opozdit se
ometlo – pometlo, metla
omelina, omelinka, omělinka – kousek, drobek
oměšť – oklamat
omiňat – nezajímat se, přecházet, opouštět; těšit
ominut – minout, pominout
omlad – zákvas; roční větev, mladá větev
omrzlina – námraza
omygel – krátký ocas; krátká klacek
omžení – okamžik
onačit sa – důrazně tvrdit; osvědčovat se
onakvjěj – slušněji, mírněji
onavjější – slušnější
onaký – lepší, cennější
oňuchať – očichat
opadek, opadky – opadané ovoce
opakovat ho – připomínat mu, napomínat ho
opalačky – dlané necičky dlouhé asi 70 cm
opalat, opálat – přesívat obilí nebo mouku na opálce
opálka – proutěný koš ve tvaru polokoule, ošatka
opantaná – těhotná
opantať – omotat, ovinout
opárat – slídit
opařisko – místo, kde nezamrzá voda; močál
opařitý – horký, dusný
opasček – široký pás vybijený mosazi
opasený – tlustý
opatrnosť – opatrování

opelcovať sa – bezúčelně přecházet
openec – rostlina popenec
opěk – oddech
opěka – péče
opěkanec – placka
opěšávať – ztrácet krásu, scházet
opilky – piliny
opisovať sa – jmenovat se
oplahnutý chleba – dobře vypečený chléb
oplan – nevychovanec, dareba, mizera, pobuda
oplancija – lehká ženská
oplaknúť – ošidit, napálit, doběhnout
oplata – daň
oplecko, oplečko, opléčko, opléci – ženský živůtek; krátká ženská košile; horní část košile
opleť – nahrnout, omotat
opleť sa jim – zbavit se jich
opluť – poplivat
opozdálky – zpozzdáli
oprátka, oprátky, opraty – opratě
oprat – zbit
oprava – omastek, sůl a koření
oprávjať – dochtit krupici medem, osladit
opravjať sa – napravit se
opřlený – popálený (od kopřiv)
oprubovať – zkusit
optať sa – zeptat se
opucovať – očistit, utřít
opukál – kyj, klacek
opyplaný – pečlivě upravený, ulizaný
orácina – suché pole vhodné k orbě
oráňat – otlouci
orkaf – látka, sukno, střížné zboží
ormeci – bezpečnostní služba
oruží – zbraň
oryngle – náušnice
osa – vosla
osáciť sa – zachytit se (padající strom o stromy)
osaknúť, osláknúť – povolit; zhoršit se
osélka – ocílka
oset – býlí
osiknúť – oschnout
osívka – setba
oskominy – laskominy
oskomizať sa, oskozúňat sa – dělat okolky
oskoruša – zaschlý drobný kmen; mišpule; plod jeřábu oskoruše
osmahlý – opálený, opečený
osmeknúť – ošidit
osmňelovať – pobízet
osobitě – osobně
osoh – užitek, prospěch

osožít – prospívat
osožnější – prospěšnější
osožný – prospěšný
ostarek – zakrnělý tvor
ostařávat – stárnout
ostať – zůstat
ostatek – zbytek
ostávat – zůstat
ostechnůt sa – octnout se
ostí – pcháč rolní
ostrb, ostrévek, ostrévka, ostrva – stojan na sušení sena nebo obilí zhotovený z vršku jehličnanu
ostrokatý – ostře kovaný
ostružanka, ostruží – ostružinový porost
ostýchat sa – obávat se
osť – osina
osuch, osúch, osúšek – placka chlebového těsta nebo brambor
osušina – suché, neúrodné místo
osvícat sa – omlouvat se, upejpat se
osykáč – osykovec; hřib osyčník
osypky – spalničky
ošala – klam
ošálit – oklamat, poplést
ošamaj – záhudný
ošarpaný – ošumělý
ošata – oděv
oščádat sa – ostýchat se, upejpat se
oščepačka – sekýra
oščibrat – okousat okraje
ošívat – házet, pohybovat, třást
ošívat sa – zdráhat se, ostýchat se; vrtět se
oškérať sa – posmívat se
oškeřený – vyceněný (chrup)
oškéřit – otevřít, roztáhnout
ošklbať – oškubat, otrhat
ošknúrit sa, oškúrit sa – ošklíbnout se
oškrabky – viz přípečky
oškrd – kladívko na křesání mlýnských kamenů
oškrabať – oškrábat
oškvarky – škvarky; škvára
oškvrknuť – seschnout se
oškvrlit – opálit
oškýrať sa – vysmívat se; tvářit se kysele
ošmátrať – ohmatat
ošpica, ošpíčka – vřídek
ošopístané – otřelé, odřené
ošpicovať – mlít oves, aby se zbavil slupky a rozlámal
oštara, oštera – nepříjemnost, obtíž; nepříjemný člověk
ošterný – nepříjemný, choulostivý
ošterovať – obtěžovat
oštračka – dlouhá tyč na otloukání ořechů

oštrlejzovať – paběrkovat ovoce po česání
ošusta – otrhanec
ošvácat – ledabyle ostříhat
ošvrknúť – ožehnout
otahovať sa – vyhýbat se
otéпка – otep
otesek – hůlka
otka – dláto s dlouhou násadou
otluček – klacek, kyj
otměť – zatmít
otpjek – pokoj, oddech
otřať – vystrkovat, ohrnovat
otřít hučky, otřít koty, otřít paprče – umřít
otrútit – otrávit
otrž – hluboká louže; nepřístupné místo
oťapa – nešika
ovarovica – ovarová polévka
ovena – ovce
ovesňanka – hruška dozrávající současně s ovsem
ovjanúť – obeschnout
ovúcko – špatné ovoce
ozaj – opravdu, skutečně
ozembuch – hřmotný, silný muž; bicí hudební nástroj
ozíbat – zábst
ozimina – obilí seté na podzim
ozimít – ochladit
ozimý – podzimní
o zlomkrky – bezhlavě utíkat
oznať sa – seznámit se
oznatý – obeznámený
ozora – ostuda; ostudná žena; ošklivec
oztolěj – o tolik
ožapľávať – brblat, hubovat
ožebračit sa – zmrzačit se, poranit se
ožeh, ožeho – tyč do vidlí nebo lopaty k peci; hák na vyhrabávání uhlí z pece; kůl
ožhralec, ožralec – opilec
ožínáci – ostružiní
ožúvať – přezvykovat; vyčítat
ožúvať sa – domáhat se
ožvachtať sa, ožvantať sa – opít se

P

pubúcat' – potulovat se, potloukat se
pácat' – silně bafat
packať, packovať – klopýtat; kulhat
pacnúť – uhodit
pačisko – lepší koudel
páčit' sa – líbit se; váhat, kolísat při rozhodování
pačkanica – polévka z podmásli
pačmáky – neohrabané prsty
padalky, padálky, padanky – suché spadlé větve; spadlé ovoce
padol, pádol – dolík, jáma; dolina, údolí, roklina
pádolať sa – jít po nerovné cestě
pádolový – neschůdný
padrace, pazúry – ruce (hanlivě)
padžerák – krtonožka
pagáč – placka
pagáč kurástvový – placka z nekynutého těsta, připraveného z mleziva
pagáč kvakový – placka z nekynutého těsta, do kterého se přidával tuřín
pagáč šrotový – packa z hrubé mouky, ze šrotu
pagáče – viz penížky
pagáža – pakáž
pagrament – pergamen
pahnost – nehet
pahnosty – druh rukavic do lesa
pacholek – čeledín, koč; mladík
pachula – zástěra, klín
pajef' – šťovík
pajta – malá koliba, bouda na přechodné bydlení nebo úkryt náradí, kůlna
pajťáš – nešika
pajťit' – řezat
pajz – skok
pajzák – starý, tupý nůž
pajzovať – utíkat
pakla, paklík – balík
palackovať sa – toulat se; zahálet
palach – rákos
palandrovať – pomateně pobíhat; pomateně mluvit
paláška – rákoska
palazgáf, palázgaf, paláňaf' – láteřit
palazgovať sa – potloukat se
pálené – pálenka, kořalka
palérňa – palírna
palestra, palezdra – pálka
palibrada – uvařené hlávkové zelí, hodně opepřené
palica – hůl
palicování – potloukání
pálka – hlavička, knoflík
palúch – kožené pouzdro na bolavý prst

palúzňaf sa – toulat se, poutloukat se
pamučka – bavlněná modrotisková sukně šitá až z deseti šířek
panáček – kněz
pančoška – hřib křemenáč
paník, paniček – skrojek chleba
panoha – silná větev; strom se dvěma nebo třemi vršky
panovať – být obvyklý
panščák – hřib podmáselník
pantať sa – potáčet se
pantok – sekera
papěna – kašička
pápěří – chmýří
papla – patlanina
papluch – nešika
paprad – těžký, nepřístupný terén
paprad', paprádka, papratka – kapradina
paprať sa – hrabat se, přehrabovat se
paprča – tlapa; ruka
papuč – domácí obuv z houně
para, pára – pár, dvojice; síla, pára
paradajka – rajče
paratíť – poskakovat, dovádět; tropit různé kousky
parkan, parkán – ohrada, plot z prken,
parobek – mládenec
parsun – podoba, vzhled
partyka – hůl
parúchniť – dělat, vyrábět
paňa – pařená otava a řepa pro dobytek
paňatiska, paňatisky – pařáty
pařenka – sečka smíchaná s ohrabky a spařená vřelou vodou
pasár – nezbedný, odvážný kousek
pasečan – člověk žijící na pasekách
paseka – pole patřící k usedlosti
pasínek, pasínek, pasynek – pastvina
paskřivec, paškrivec – šelma
paskuda, paškuda – nedobrá věc; nedobry člověk; rozpustilost; nezbeda
paskudiť – škodit, kazit, tropit neplechu
pasná krava – dobře se pasoucí
pasnica, pasnička – oděv pro dítě
pasovať sa – zápat
paša – pastva
pašmička – pouzdro
paštěka – ústa (hanlivě); hubatý člověk
patáčky – tablety léků; plody slézu
paták – peníz (pětikrejcar)
patenty – pomluvy
patěpa – nicotná věc
patírka – ruční lámačka na len
patlucha – tulák
patrniť – být zřejmým
patrybať – hltavě jíst

patyk – klacek, palice
pařák – hrnek na pět žejdlíků
paúk – pavouk
pauz, púz – pavéza, bidlo, jimž se přitahuje pomocí provazu náklad sena nebo obilí na voze; bidlo
pauznák – provaz k utážení pavézy na voze
pavlač – kůr v kostele
pazourek – rostlina lecha jarní
pazucha – paže
pazúr – dráp; darebák
pčkat – kýchat
pecek – malá pec, železná kamínka
pecen, pecenek, pecínek – bochník, bochníček
pécka – místo mezi kamny a zdi; zídka za kamny
pecnovší chleba – domácí chléb
pecúch – otvor pod pecí
pečák, pečeňák – pečený brambor
pečénky – játra
pečetíf – tvrdit, ujišťovat
pečka, péčka, pječka – pečené jablko, křížala
pekárka – pec
pekélko – otvor do pece; prostor před pecí
pekliř sa – zlobit se; trápit se
peklo – peklo; pohoršení, hádka
peloch – pelech, doupě
penížky – plody slézu přehlíženého
peň – pařez, kmen; tupec
peňka – místo mezi nohou lavice a zdi
pépař – silně kouřit
peprný sýr – uleželý tvaroh
peračina, perečina, feračina – kapradí
permutr – perleť
pernacto – ptactvo, drůbež
pernica – u soukeníků hliněná misa k míchání indiga; u ševců dřevěná nádoba k máčení koží; díra ve zdi; květináč
péro, pérko, pérečko – pírk; kytička, vonička za kloboukem
perón – nástupiště
perpentykl – kyvadlo
peršena – červenobílá kráva
pestvo – taškařina, neplecha, rozpustilost; darebáctví
petrolejovka – velký sud od oleje užívaný k nakládání zeli
petrolejka, petrolínka – petrolejová lampa
Petrova hola – rostlina divizna
petruželé – petržel
pevno – účinně
pěhavý – pihovatý
pěknůčký – velmi hezký
péry – kynuté knedlíky; tašky
pěstúna – chůva
pěšáry – velké ruční sáně
pětigroška – šestka, starý peníz, šestikrejcar

pětichuřa – mlsoun
pětinka – pětník, desetihaléř
pcháč, pcháčí, pchláci – bodlák, bodláčí
pcháli – pcháč rolní
pchař – pichat; strkat, cpát
pchavý – pichlavý
pchý! – fuj!
pícník – kůlna na píci
pichnúř – strčit; vzít, ukrást
pichovař – pěchovat
píjáček – hrnek na pití
píjačka, pitka – pití pro dobytek
píják – klišťe; savý papír
píjaný – opilý
píjatyka – příležitostné pití
pikař, pikař – vyládat se, vyzvídat; v dětské hře hledat
pilamp – míč hadrák
pinkař – pípat, tikat; ptát se, rozvažovat
pinožíř sa – marně se snažit
pípař – pískat
pírřa – chodník pro ovce
pisákový – s prožky po délce
pisáky – cajkové kalhoty
písečnica – písčína
pískavka, písklavka – škovr
píst – dřevěná plácačka na praní prádla; tlouk
píšcelka – pišťalka; flétna
pitačka – žebrota
pizgříř sa – piplat se
piznúř – uhodit, udeřit
pjačař sa – napínat se
pjatro – strop ve stodole
pjař – napínat
pjesnúřka – šátek, ve kterém se chovalo dítě
plahočíř sa – lézti
plachavý – trochu plachý
planina – neúrodné pole
planka, pláňka, planuška – plané ovoce, planý strom
plantala – popleta
plantař sa – motat se
pláň – planý, holý vrch
plaskatý – plochý
plasknúř, plaštíf, pleštíf – plácnout, uhodit
plátenkář – podomní obchodník s plátnem
plátěnky – podvlékačky; plátěné kalhoty
plavěna – plavá kráva
plazáky – zvědy, výzvědy
plazy – železa pod radlicemi pluhu
plechůvky – rukavice se smolou tvrzenou plochou dlaní pro pevnější a snazší utahování dratví
plekař – pomáhat jehnatům nebo kůzlatům při sání; kojit

plemenica – plemenná samice
pleskaňa, plucka – plochá láhev na slivovici, v horším případě i na vodu
plesknúť si – plácnout si, dohodnout se
pleso – vyhloubené v potoce; tůň; jezero
plések – pampeliška
plestitíť – spadnout; uhodit
pletenica – vánočka
plevinec – místo na plevy
plevník, plevňa – ohrazené místo ve stodole k ukládání plev
plezmero – líná žena; strašidlo, zlý duch
pliska – pták konipas
plískula – erotomanka, žena, která je na chlapy
pliskýř, plyskýř – puchýř, mozol
plivník – domácí skřítek
plkotat' – tlachat, brebhat
plocháň – druh křiváku
ploščka, ploščka – štěnice
ploština – pláň
plpák – klobouk
plponit' – žvanit
plstka – nízký klobouk s úzkou střechem
pluca, plucák, plucar, plucárek, plucka, plučka – baňatá nádoba s úzkým hrdlem
pluháctvo – plazi
pluhák – krátká puška
pluják – plivátko
plundry – horší kalhoty pro všední den
plusk! – cák! pleskot, crkot deště
pluskať – kapat; házet
pluskavica – deštivé počasí
pluskávky – druh měkkých hrušek
plusknúť – rozplesknout se
pluščať – drobně přšet
plušče – špatné počasí
pluta, plúta, plutovina – liják; dlouhotrvající déšť, deštivé počasí
pluf – plivat; vor
plydina – mělčina ve vodě
plytký – mělký
plzák – ošumělý klobouk; stará houba
pní – dřevo z pařežů
pnisko – velký kmen
pnůvka – houba václavka
pobaba – bezplatná sousedská výpomoc, zaměstnání; hostina na ukončení společné práce (žní, mlácení), zábava; beseda
poběhaj – neposeda
pobijačka – sekera k přitloukání šindelů
pobijet' (na nekeho) – štvát (proti někomu)
pobirat' sa – sbírat se; mít se k odchodu
poboček – část koňského postroje
pocád' – potud
pocetky – cesta na hřbitov; výměra

pocovní kůň – kůň na levé straně spřežení
pocínek, podsínek – zápraží, kryté místo před síní u chalupy; síňka, veranda
počábat' – potlouci
počapačky – v podřepu
počastovať – připít, uhostit
počidit' – vystřídát
počúrka – velmi řídké kysané zelí, vlastně víc voda než zelí
počuvať, počúvať – poslouchat, naslouchat
počuť – slyšet
podarebně, podaremkú, podaremký – zbytečně, nadarmo
podaruněk – dar
podarit' sa – přihodit se
podavačky – lopatka na podávání placků na lopaty při sázení do pece
podborůvka – houba klouzek
podbradek – ovar
pod bránú – v průjezdu
podbrúšec – podbřišek; slanina prorostlá masem, po využití anglická slanina
poddýmniky – malé buchtičky pečené jako podplameníky
podešva – chodidlo; podrážka; základní trám roubené stavby
podělať – počarovat; pokazit
podháňat' – podpichovat
podhrdek, podbradek – ovar
podhřibůvka – houba mechovka bílá
podkovňák – podkovák, hřebík k přibíjení podkov
podlesník – placka pečená v peci na zelném listě; koláč ze syrových bramborů
podlevá – podle
podludník – nájemník
podmana – lstivý podvodník
podobat' sa – líbit se
podomajšu – podomácku
podplameník, podplameňák – pečivo z chlebového těsta ve tvaru vdolku pečené před chlebem
podpúščať – uspišit síření mléka sýřidlem
podcrkávat' – postrkávat
podrúhať sa – posmívat se; napodobovat něčí způsob řeči
podrúšený – opilý
podrúžgat' – potlouci, pohmoždit, rozdrtit, poštipat
podřigaťa – otrhanec
podsadit' – vsadit
podsedek – malé hospodářství
podsednúť – posednout
podtůžina – široká tesařská sekera
poduhelník – rohový kámen pro srubem
podvalina – podložka pod klády, aby od země nezahnivaly; podložka obecně
podvážit' – podezdit
podvržet' – netvor
podýžd' – příčka u vozu, držící oj vzhůru

podžigovat – podpalovat
podžudří – obedněné místo mimo obvodové zdi pod střechou pro holuby a odložené věci
poňura – potměšilec, šibal; ufnukanec
poňurý – potměšilý, potutelný
poňuro – potměšile, pořouchle
pogabovat – šfouchat, škádlit
pogajdovat – potrápiti
pogrčený – pokřivený
pohančená, pohanská kaša – pohanková kaše, nejprve uvařená ve vodě nebo v mléce a pak upečená v troubě
pohančené šupy – slupky zbylé po „ošpicování“ pohanky
poharuznití sa – pohádat se, znesvářiti se
pohoda – počasí
pohodný – příznivý
pohon – chvat, spěch; poplach
pohonič – pohůnek
pohotově – zvláště
pohrádka – ohrazený stupínek; postel s ohrádkou; postel pro čeledína; polička
pohrúzyť, pohrúziť – potopiti
pohřebenář – masopustní maska ve slaměném oděvu
pohřeblo – viz ohřeblo
pohubek – pohlavek
pohunek, pohúnek – poháněč dobytka
pohypcovat – pohopsati
pochlápance – trhanec s povídky
pochlapití sa – ukázati se
pochlópaf – poplácati
pochodití – poříditi; pocházeti (odkud)
pochop – smýknuti, zavravorání
pochořevat – churavět
pochránití – ukliditi
pochtivatí – chtiti
pochválití sa – pochlubiti se
pochylý – nachýlený, shrbený
pojeza – jídlo
pojicný – kdo hodně sni, jedlík
pojímaf – pářiti se
pojínší – jiný
pokalicítí – pohmožditi, zmrzačiti
pokerúci, pokerúsik – kdysi, jednou, někdy
poklída, pokluda, poklud – poklizení, úklid
poklimbávaf – podřimovati
poklúzať – poklízeti; krmiti dobytek
pokmásať – pobrat
pokos – posečený řádek trávy nebo obilí
pokrapku – po částech, postupně
pokšókať – poplašiti
pokúšček – kousiček
poky – dokud

pokynožiť – zničiti
polachnití – pomazlit
polana, polanka – horská louka; louka v lese; pole na stráni
polapití sa – uvelebiti se
poledně – oběd
poledňovat – obědvati
poledovica – náleď
polej, polaj, polajka – máta; v pověrách čarovná rostlina, prostředek k získání lásky
polenta – kukuřičná kaše
polky – hrušky
polom – les polámaný větrem
polovičák – polobavlněná látka
polovník – směska jarého žita a ječmene nebo ovsu
polť – šrůtek, plát, kus, pruh
polynek – pelyněk
pomaly – téměř
pomaškrtití – polepšiti si; smlsnout si
pomať – pamět
pomladší – trochu mladší
pomlsití sa – namlsati se
pomňagať – pomačkat
pomněrať sa – smířiti se
pomněsnať sa – směsnati se
pomyje – voda z nádoby
pomyvač – hadr na umývání
pomyvatí – umývati
ponáhlať sa – pospíchat
ponáposledy – naposled
ponapřed – popředu
ponášať sa – vznášeti se
ponemravití sa – podělati se
ponad – nad
ponáhlať – pospíchat
ponimo – vedle, mimo
poníže – pod
ponúkať – pobizeti
popácať – chytiť
popaskudití, popaškudití – poškoditi
popizdřití – pomazati
popjať – napnout; usilovati se
poplantaný – popletený, pomatený
poplantať – poplésti
popletať sa – potácti se
popod – pod
poponáhlať – pospíchat
poprávjať – opravovati, napravovati
popředej – vpředu
pořéz, poříz – nástroj k výrobě šindelů
po ptaňu – žebrotou
porada – rada

poráňat – srážet
porátat – spočítat
porostlina – mláží
po rovni – po rovině, rovinou
portáš – strážce hranic a pořádku; četník
porubisko – paseka, mýtina
pořečňovat si – pohovořit si
poručat – dávat vědět
poručit – odkázat
pořádka, z pořádky – po řadě
pořečňovat – pohovořit
poříz – nůž se dvěma rukojeťmi k ořezávání kmene nebo k výrobě šindelů
posad – skřítek; obilí rozložené na mlatu
posel – dosud
poschodit sa – poscházet se
poschraňovat – poklidit, uklidit
posilka – vojenský sluha, posel
poskoné – konopí se samčími květy
posled – později
poslinek – uvařené sušené ovoce podporující tvorbu slin potřebných k předení
posmétat sa, posmetľovat sa – povalovat se; potloukat se, toulat se
postacitý – dostatečný
postávka – zahálka
postejnu – stejně
postel – ložnice
postlat – ustlat
postřiháč – krejčí
posvícat – svítit
posvicovat – svítit
poščagať – postříkat
poščaj – půjčka
poščat, poštat, počtat – půjčit
poščastičkovať – popřát, pokoleďovat
poščávka – půjčka
poščuť – poštvat
pošepty – šeptem
pošivat – zašivat
poškrabek – těsto seškrábané se stěny díže (pekl se z něho podplameňák); neduživé dítě
poškrobeček – drobné a neprospívající dítě
pošmajchľovať – pomazlit, polichotit
pošpatit – pokazit; zohyzdit
pošpindrať – pošpinit
pošromotit – potlouci, pohmoždit
pošupkávat – jít drobnými krůčky
potáč – cívka k navinování příze
potahovať – docházet; povívat; brousit
po téj – potom
poté – pojdte

potěh – ševcovský řemen
potěradlo – pomazánka na vdolek
potípať – podezřívát; pomlouvát
potírání – první fáze zpracování vymočeného a vysušeného lnu
potknúť – potkat
potluka – tulák
potměhúd, potměluch – potměšilec, posměváček
potrčať sa – pobýt si
potrhnúť – podrazit
po troše – téměř
potrúsený – opilý; poházený
potřepať – rozbit, roztlouct
potřepnúť – nadělat střepiny
potžerák – provokatér
potúrnuť – hlesnout
poťable – nevybojný člověk; kde ho postavíš, tam ho najdeš
poťapkať – poplácat
poťupať – nasekat nadrobno
potysnúť – potlačit
pouk, púk – pavouk
poukrademky, pozukrademky – kradmo, tajně
poval, povala – strop; trám
považovať si – vážit si
povčil – doposud
povedľa, povedle, povedľava – vedle
povětrňák – větrný mlýnek k plašení jestřábů a krahujců; hračka, která točením rachotí; větrný mlýn
povětrí – bouřka
povichr – vichřice
poviják, povití, povojniček, povojník – povijan
povojica – popínavý plevel v obilí
povyšej – nad
pozadek – odpad po čištění obilí; nekvalitní obilí
pozdaley – o kus dál
pozde onde – tu a tam
pozibnúť – namrznout
pozingať – potřískat
pozňať, pozněť – popálit, zprahnout
poznov – znovu
pozřít – vidět
pozvolit sa – podvolit se
požčať – půjčit
požgárať – postrkat, pošťarat
požičit – podat
požutý – požvýkaný
práč – ten, kdo se rád pere; stólik, na němž se vypíralo prádlo
prachanda – posýpka z postrouhaných sušených hrušek
prachlina, práchno – troud k zapalování nebo k podkuřování včel
prám – zrovna, právě
prasačák – chlívěk pro vepře
praskýňať, praščať – praskat

prašcák - lehátko
prašivka - houba pýchavka; svrab
praškovec, prašňák - malý pytel na 3/4 měrice obilí
nebo 30 kg bambor
pratať - uklízet
prať (nečím) - házet
praúvat - říkávat, pravívat
pravda - ovšem
pravit - říkat
pravit si - těšit se
pravotif - kutit; pracovat bez ustání
prča - koza (pejorativně)
prdeláčka - ovarová polévka
prebenda - důchod faráře
prěj - prý
presbuřt - tlačěnka
prezentýrovať - nosit; předkládat
prezreť - přezrát
prchavka - květina rozrazil
prkotat - breptat, žvanit, drmolit
přlať, přilit - pálit
prnda - omáčka z povidel
probújat - prohřít
prodat sa - prořeknout se
prodavače - přední zuby
profackovať - prozahálet
progécat - prohospodařit
prohulovať sa - vyjasňovat se, rozednívat se
proklínať - proklínat
prolabovať - prohřít
prolačina, proláčina - údolí, kotlina
prolačitý - prohnutý
proléhat, sproléhat - znásilnit
promárniť - ztratit
prominúť - propadnout se, zbořit se
proňurat - proslidit, prohledat
propadlisko - močál, třasoviště
propalovať - zlobit
prostít - rovnat, přimit
prasto - přímo, rovně
provislo, províslo - povříso
prskaňa - ovce se skvrnami na tlamě
prskatý - žiháný, pihovatý
prstének - prstýnek
prščif - prsknout
prška - přeháňka, déšť
prtačka - drobná práce
prť - pěšina do svahu po níž se smýká dříví a chvoji
prubovať - zkoušet
prúcat sa - vzpínat se; prohýbat se
prv, prvej, prvěj - dříve

prvotelka, prvnička, prvniska, prvňuska - kráva nebo koza
po prvním mláděti
prvší - minulý, dřívější
pracka - přezka
praslica - přeslička
předbížky - závody v běhu
předední - přístřešek před domem
přednaša - místo před domem
přednovek - doba od jara do žní
předpekli - pecní výklenek, kam se vyhrabávalo žhavé uhlí před
pečením chleba
předrábajť - přešlapovat
přehákaf - přeslabikovat
přehebélkovať sa - protlouci se
přehrslé - dvě hrsti spojené k nabrání něčeho
přehrubé - velice
překohátif sa, překohétif sa - převrátit se
překrápat - přeprchávat
překryť - zakryt, schovat
přelázek - místo v ohradě nebo hrázi, kudy se přechází
přemítňuf - vystřídát se
přemřít - přemrznout, zkrěhnout
přenést - snést, vydržet
přeoděť - převléci
přeonzif - změnit, přejinačit
přepas - pás
přepatnástif - přesolit
přepřihat - zapřahat
přeredykat - přemístit, přestěhovat
přeríkat - přečíst
přeslébif - prodrat
přeslépky - díry v plátně
přesňák - viz pagáč
přesúšaf - hlídat; přecházet z místa na místo
přesúšaf sa - pocházet, bloumat
přeškobrťif sa, přeškobrťuf sa - převrhnout se
přeštekováť - překonat, předčit
přetrhávka - jednocení
převekslovať - vyměnit
převrhat - přemítat (o něčem)
přezibňuf - přemrznout
přezíhat - poskakovat, kličkovat, pobíhat, popocházet
přezivif - uživit
přezvachovať - přezvykovat
přigľmaf - váhavě přijít
přihled - pohled
přihon - příkop k přivádění vody
přihřaf pec - znovu roztopit slabě vyhřátou chlebovou pec
přihúdat - přihrávat
přichlopif - přiklopit
přijavovať - přidávat

přijímat sa – ujímat se
příka – vzdor
přikapat – přijít
příklécat – přikulhat
příkrok – přístup
příkutať – přihrábnout uhlíky
přílazez – průchod v plotě
přímírať – srovnávat, poměřovat
přímněl – vřed
přímnožek – přírůstek
přimžíť – přivít
přioděť – obléci
připala – hořící tříska, která se hodila do pece před sázením chleba, aby bylo vidět na rozmísťování bochníků
přípečky – zbytky připáleného a oškrabaného jídla z pekáče
přípleščený – přilepený, přiražený
příplichtiť sa – připlést se
přípravovať – přidělavat, připevňovat
přiráčiť sa – mít se (k něčemu)
přísadiska – obecní pozemek určený pro setí zelných semen
přismeknúť sa – přiblížit se
přisvícať – přisvědčovat
příškvary – tabák, který se připeče v dýmce
přístrochať sa – přišourat se
přítaraňať – přiběhnout
přítí – přání
přitrekať – viz přiglímať, přiklusat
přitrkolíť – přiběhnout
přitužovať – přituhovat, přitahovat
přítalupíť sa – přijít znenadáni
přivára – pozůstatek jídla na stěně hrnce
přízeň – příbuzenstvo
přízvisko – příjmení
psárka – každá nejedlá houba; druh trávy
psica – suchá lesní tráva
psića – štěně
psí jazýček – rostlina jitrocel kopenatý
psík – kování na oji vozu
psí kuře – houba lošák zprohýbaný
psina – psí sádlo
psinky – opadané ovoce
psí sinál – hřib satan
pši! – piš!
pškať, pčkať – kýchat
pškňavý – čpavý
ptaní – žebrání
ptaný – vyžebráný
ptať, ptáť – prosit, žebrat
pucka – míč hadrák
pucovať – čistit
púčalka – pokrm z nabobtalého hrachu, pražený hrách

pučica – fena
pučičina – maso ze psa nebo kočky; psí pečinka
pučik – pes
púčina – pavučina
pučky – viz múčanka
pučňať – pučet, bobtnat
pučuma – tele
puď – koryto
puďlo, puďelko – dřevěný nádobka na bryznu; míra
pugačky, pukačky – rostlina silenka; dužnaté plody pámelníku
puhák, púhák, púhák, pluhák – druh staré pušky
pucherina – blána, měchuřina; měchýř z prasete
puchýř – měchýř
puikať – tikat
puk – pupen
púhák – krátká puška
púťoláj – polovina
púlvúz – polovina
pumpertoť – obskakovat
pumr – psí samec
púnebí – podnebí (v ústech)
pupák – švestkový knedlík
pustíť – přenechat
pustota – bujnost, rozvernost
pútec – pěšinka ve vlasech
putira, putyra – dřevěná nádoba na mléko se dvěma uchy a víkem; putna
putírka – nádoba na sýr; děvče
putlina – poutko, smyčka
putna šlová – nůše s popruhy
putr – čerstvé máslo
púzovník – provaz na utahování pavězy
pylno – plno
pyramida, pyramid – jehlan k sušení sena
pýř – pýř
pysk – ret
pýskať sa (v jídle) – přehrabovat se
pysky, pyščisko – rty, ústa
pyštok – náhubek, hubička
pytačka – žebrota
pýtať sa – ptát se, tázat se

R

rabovat' – prohrabávat, prohlížet
rabůvka – rabování, zbíjení
rač, rača – propast, průrva
rači – raději
radostničky – obdarování příbuzných a známých při narození chlapce
rafnúť – chytit
ragan – nezvedené dítě; darebák
rajčula – místo za stodolou, kde byl umístěn žentour
rajdať sa – jít pomalu
rajgras, rajzák – rostlina bojinek
rajtovaf – běhat; jezdit; trvat na něčem
rak – chuchvalec sýra, který se srazil při vaření žinčice
rakušák – vůz s pletenou korbou, určený k cestování a křevážení malých nákladů, například selat a telat na trh
rancovat' – stěhovat se
randatý – střapatý
ráňaf – srážet plody se stromu
rapáčnici – děti chodící o velikonocích s řehtačkami
rapatý – drsný, kostrbatý
rapotať – mluvit rychle a úsečně
raška – pták čermák; bílé fazole, po černu strakaté
rátať – počítat
ratica, rať – pazneht, kopyto
ratovať, retovať – zachraňovat, chránit, dávat pozor
ratúz – vězení; radnice
raubčik, raupšik – lupič, zloděj; pytlák
raz, ráz – jednou; rána
razem – najednou, náhle
raziť – páchnout, čpět
ráztoka – horské údolí, úžlabina, zpravidla s potokem, strž
raztolej, raz tolik – dvakrát tolik
razu – už
ráz vedľa rázu – rána za ranou
ražný – prudký, rychlý
rebenaf sa, rebeňaf sa – blyštět se, třípytit se
rebeňiť – rychle mluvit
redigovať, redygovať, redykať – řídit; přenášet, stěhovat, stavět někam
rechotať – řehtat, hrčět, drnčet; chrochtat
rechotka – řehtačka
rektor – řídící učitel
réma – rýma
remízek – háječek
rendlíček – rostlina orlíček obecný
rendlík – železná nádoba na třech nohách
reputací – reputace, čest
reta – pomoc
rév – roční přírůstek větví; roub
révek – řízek, roub

rezance – nudle
rež, réž – žito
režón – žlutý pes
roba, robka, robečka, robsko – žena, ženička, ženská
robař – sukničkář
robit' – dělat
robit' sa – dospívat
rodič – rodák, rodily
rodina – příbuzní
roháč – široké vidle ke stavění velkých hrnců do kamen
róchanec – rána
rochať, róchať – bouchat, práskat
rochla – hubené děvče
rochoť – zmrzlé bláto
rojovník – rostlina meduňka lékařská
rokyta – vrba
rola, role, rolí – pole
rosádlit' – rozsadit, usadit
roščapený, rozčapený – roztažený
rosčérený, rozčérený – rozesmátý
rosdávit', rozdávit' – otevřít, rozevřít
rospučit', rozpučit' – rozmáčknot
rostúvať – růst
roščák, rošťák – darebák
roščapený – roztažený
rováš – dřevěná hůlka nebo destička se zářezy, užívaná jako účetní doklad
roven', rovenka, roveňka – rovina, rovinka
rovnať sa – měřit se (s kým)
rovno – přímo
rovnú – zrovna
rozbabušit' – rozházet
rozbaranit' – zpřeházet
rozbušit' – rozházet
rozčapit' – roztlačit, rozmáčknot
rozčesnúť – roztrhnout, rozštěpit
rozčignúť sa – rozlomit se
rozdaňkovať – rozházet (majetek)
rozdavovať – otevírat
rozdrapit' – rozevřít
rozdrapit' rukama – rozhodit ruce
rozebrať – rozveselit
rozervaný – unavený
rozežraný, rozežraný – rozpustilý
rozgajdaný – neupravený
rozgébit' – otevřít
rozgébovať – nadávat
rozhušaf – rozhoupat
rozkatit' sa – rozlobit se
rozchlapit' – rozevřít
rozkaňurit' – rozzlobit, rozzuřit

rozkažáč – hlásný, obecní posel
rozkléjít sa – rozklížit se
rozkmásať – roztrhat; rozcuchat
rozkombélať – rozhoupat
rozkročito – rozkročmo
rozkrápať – rozbit
rozkvasený – rozespálý
rozlúchať – rozmočit
rozmišané, rozmišané zemňaky – bramborová kaše
rozmnágať – rozmačkat
rozmyšľať – přemýšlet
rozpatnáctiť sa, rozpatnáctiť sa – rozkurážit se, rozdovádět se
rozpažiť – roztrhnout
rozpěkný, roztopěkný – velmi pěkný; roztomilý
rozplaziť, rozpláziť – rozhalit; rozepnout
rozprahnúť – popražít, změkčit pečením
rozprávjať – vypravovat
rozprýskaný – rozpukaný
rozprež – spor
rozřeknúť sa – rozpovídat se
rozsalašiť – roznést
rozsivka – dřevěná nádoba na obilí
rozsocha – vidlice mezi větvemi
rozšafno – rozmařile, marnotratně
roztržkať – rozdělit
roztřepať – rozbit
rozvaliť – rozrazit
rozvaliť sa – rozsypat se
rozverný – rozpustilý
rozvezlý – prostořeký
rozzibnúť – rozmrznout
rozzuchlať – rozbřednout, rozmočit
roženec – rožeň
rožének – dřevěný prut u kosy „hrabice“
rožihnúť, rožnúť – rozsvítit
rožný – rohový
rožný statek, rožný dobytek – skot
rubáč, rubáč – sekera; rubáš, ženská spodnička; košile
rubaf, rúbať – sekat
rubisko, rubanisko – vykácený les; mýtina, paseka
rubnúť sa – seknout se; ohodit se
rubnúť sebú – upadnout
ručaj, ručeť – potok
ruče – rychle, hbitě
ručičný – střelný
rúčka – dřevěná část biče; držadlo
rujný – bujný, divoký
rukávce – rukávy krojové košile
rumplovať – chrupat
Rusňák – Rusín; podomní obchodník
rušať – pospíchat

rúška – starobylá pokrývka hlavy
rváč – rostlina plavuň; tzv. jistá tráva, přinášejíci štěstí
rybárka – racek
rybízgle, rybízle – rybíz
rycať, rýkať, ryčeť – bučet, ryčet; řinout, přšet
rygáš – druh ovce s řídkou vlnou
rygl, rigl, ryngl – opěrný trám v plotě; závora
rychta – lepší práce
rychtovať – připravovat
rychtovať sa – chystat se, připravovat se
rycať – téci; hlučet
rýkať – téci v přestávkách
rýl, rýlo – rýč
rynek – náměstí
rynskula, rýnský, rýnsčák – zlatka, starý peníz
rýpaný – podobaný
ryrýkáni – hukot, hluk

Ř

řád - nádobi
řadka, řádka - obruba, záhonek, poličko
řádník - účastník svatby, který se podílel na placení kořalky
řeci, řeku - jářku; prý
řečňovat - mluvit
řečný - hovorný
řehnit sa, řehonit sa, řehůňat sa, řehůžňat sa, řehýňat sa - smát se, chechtat se, řehat se
řekňaci - tak říkajíc
řekvička, řepka - rostlina pupava
řepeták - řehtačka na plašení ptáků
řepnisko - řepně pole
řepovina - řepná nať
řeřavý - žhavý
řeřucha, řežucha - řeřicha
řetázka - řetizek
řez - výprask
řeziny - piliny
řeznůt - říznout
řičica, řičina - řídké sito
říka - řeka
říkať - číst; modlit se
řísná sukně - široká sukně
řít, řít - spodní část snopu
řmět - hřmít
řvava - řvaní, hluk; nářek; hromada

S

sadák - koš na brambory
sadění - sázení
sáh, síha - stará míra, délková (přibližně rozpětí muže, 1,77 metru), plošná (3,59 metru čtverečního) a objemová (6,82 metru krychlového); hranice dříví
sajdák - mošna, taška nošená na rameni; velký pytel
sakumpikum - všechno dohromady
salaš - ovčácká bouda; hospodářství pasáka ovcí
salašák - ovčák na salaši
salašovka - dlouhý roh na troubení
sále - sele
samec - zbylá část bramboru po vykrájení oček k sadbě
samojedník - člověk žijící na samotě
sčasnivý počínek - šťastný začátek
sčůtroba - lačný žaludek
sdavka - svatba
sdělať - sundat
sdrapit - strhnout
sebrať sa - vzpamatovat se
sec - sekáč
sécť - sekat
seč - nízký lesní porost; menší les; paseka, mýtina
sečka - řezanka
sečkovička - stroj na řezání slámy
sedlastý holub - holub s bílou skvrnou
sedlisko - sedadlo
sejít sa - hodit se
sekanička - sekáček
semkaj - sem
senespléť - senesové listy
servit - ubrousek
serypatky - zadek vozu, saní nebo lyží
seť - sít
sfafrnit - zbláznit se
sháněčka - úzká deska k zarovnávání při měření obilí
shlížeť - mračit se
shlobit - stlouci, sbít
shorcovať - zhroutit se
shořáky, shořenky, shořeňáky - horní vrstva brambor vařených v peci, nahoře opečená
shrčeť sa, shrčať sa - sesypat se, spadnout
shutnůt - spolknout
schabrať sa - vzhopit se
schlop, schlopec - vikýř
schmatit - rychle uchopit, sebrat
schodit sa - scházet se
schod - žebřík na půdu, s prkny místo příčelů
schránit - schovat, uklidit
schýtať sa - blouznit, mluvit ze snu; být v šoku; šilet

schyfaci – popadnuv
schytit sa – sebrat se, vzchopit se
sibérija – velká zima
síh, síha – sáh
sihnút – sáhnout
siholit – mrholit
sila – mnoho, spousta
silisko – síla
silit – usilovat, naléhat
sinák, sinál – hřib kovář, modrák
sinálek – druh nejedlé houby
sinica – modřina
sirotka – sedmikráska, chudobka
sísat – mřířit
sísnutí – nahlédnout
si-y – jsi-li
skákadlo – švihadlo
skala – kámen
skalistý – skalnatý
skapnúť – pojit
skélko – sklíčko
skládat – spoléhat
skládek – hromádka kamení; brázda
sklénka – láhev
skludit – sklídit
skomla – lakomec
skopit, skopovať – nahromadit do kopek
skor, skoro – brzo, časně; téměř
skorý – časný, ranný
skořej – dřive
skosek – klín louky; šindel na jednom konci zúžený
skotné – velký křivák s dutým kládkem, v němž bylo uloženo 10 – 50
miniaturních křiváčků
skradnúť – zmýlit, špatně pochopit
skrutek – otýpka suchých větviček a třísek na podpal;
povířlo na snopky
skrz, skrzevá – kvůli, pro, přes
skřeček – sedět na vejcích
skřekaf – skřehotat, vřískat, křičet
skřet – trpaslík, skřítek
skřidla, skřidlica, skřidélka – poklice; taška na střeše
skřich – otevřená truhla na obilí
skřipit sa – hádat se
skuhykať, skujikať, skuhyňať – nařikat, kvilet, skučet
skvasit – dohodnout; svěst, dokázat
skyba, skyda – urostlé, silné děvče nebo žena
slačaf – dotírat
sladit – zirat; chtivě pozorovat, závistivě hledět
sladké dřevo – kořen lékořice hladkoplodé
slamenka, slaměnc, slaměnka, slamjanka – slaměný okřín, ošatka
slaměť – civěť

slamina – stéblo
slechy – spánky, skráně
slibka – duše ženy, zasnoubené a zemřelé před sňatkem; duch, víla,
která člověka utančí k smrti
slimáciť – jít pomalu
slín – jíl
slíž – ryba mřenka
slíženeč – viz podlesník, placka
slížky, slížky – noky, koláčky z brambor
slopať – pít, chlastat
slota – nepohoda; dareba
sloto zdechlá! – lenochu líný!
složit oheň – zapálit oheň
složit ruky – sepnout ruce
slp, síp – sloup
slučka – smyčka, uzel
slúčať – poslouchat
slúčať sa – porovnávat se
sluneční rosa – rosička
smátit – ukrást, sebrat
smaženica – míchaná vejce
smažit trnky – vařit povidla
smetaňák – houba podmáselník
smít sa – smát se, žertovat
smok – též zmok, přechodné stádium mezi zmiji a drakem
smola – pryskyřice
smotlacha, smotlaka – nečisté obilí (s plevem)
smrčaf – namítat
smřící – malý les
smrk – stmívání
smrek – smrk
smrha – houba smrž
smýčit, smýkať – vléci, tahat
smyčkar – pytlák okař
smyk – dráha na spouštění klád; kláda vlečená za vozem; tulák,
pobuda, výtržník
smyk – rychle
smyklý – opilý
smyknút – přetáhnout; ukrást
sňad – žízeň
sňadný – žiznivý
snědek – nemoc
snět – lidský trup; kmen stromu
snít sa – zdát se
snoplif – plakat, fňukat
snoplán, soplán – ufnukanec
snovadlica – stojan na civky
snovadlo – rám na osnovu
sobáš – svatba
sobit si – přivlastňovat si
sócať – zmitat

sodovčák – láhev na limonádu
sodovka – limonáda
sofky – čepy
socha – rozsocha, podpora z vidlicového kmene nebo větve
sochor – tyč na páčení
soja, soják – sojka
solnička – slánka
solný – prodavač soli
somlat, somtať – nadávat, hubovat, mumlat, huhlat
sopúch – díra ve stropě, již odchází kouř
sotanec – rána, úder
sotíť – strčit, shodit
sotoníť – žadonit
sotor, sotúrek – taška, mošna; pytlík na školní potřeby nošený na zádech
sotřať – strkat
spáčíť sa – ustoupit
spačovitý – neposlušný, jankovitý
spadek – rez
spajznúť – ukrást
sparný – palčivý
spatrybať – zhltnat
spěš – spíše
spěšno – rychle
spiksa – spiknutí, dohoda
spínať sa – vzpínat se
spinka – kůl, držící hromadu dříví
spirať sa – přít se
spisko – místo, kde se spí
splavíť sa – zpotit se
spočnúť – odpočinout si
spodňáky – spodky
spodnica – spodní sukně
spolica, pospolica – zapečená prosná kaše s brambory
spolina – ječmen s pohankou
sporý – sytý; pevný, silný
sporýš – námel
spraovať sa, spravovať sa – strojit se; nabírat síly po nemoci nebo po „opici“
sprašatť sa – doprošovat se, dovolávat se
sprašné – viz skotné
správa – zařízení
spravedlivý – opravdový
spraviť – udělat, obstarat
spraviť sa – ustrojit se; vyrovnat se
sprostý – prostý
sprtať – hrát o fazole nebo knoflíky
sprúčať – odpírat
sprúčať sa – vzpírat se
sprysk – stupňovitě umrzlá voda
spusta – výtržnost, povyk

spustěný – zanedbaný
spustovať – zpusťošit
sputať – spoutat
spyťovať – pozorovat
sražatť vodu – vypouštět vodu
srhly – drsný
srnčí nožky – nekvalitní palivové dříví
sroníť – srazit
srútiť sa – zřítit se
sřeknúť sa – domluvit se
stahúvať sa – stahovat se, scházet se
stánisko – chráněné místo pro ovce; letní ustájení dobytka
stará svatka – starší žena zastupující ve svatebním obřadu nevěstu a družičky
staré svaty – svatební pečivo, dar nevěsty rodičům ženicha
starosť – stáří
starúcný – velmi starý
stařenka – babička
staříček – dědeček
stařina – nekvalitní sádlo, obalené plátnem a vyuzené; žluklost
statek – dobytek
stativa (mn.č.) – tkalcovský stav
staúvať – stavět, zastavovat
stav – jez, splav
stel – stelivo
stěhniť sa – tísnit se
stěnovica – stěnová kláda
stěrky – moučné žmolky uvařené v mléce
stěrky zasmažené – moučné žmolky uvařené v mléce se světlou zasmažkou
stěřinky – drobty chleba
stíbať – upalovat
stíhať – títit nouzi
stínání barana – masopustní obyčej
stínať – kácet, sekát
stípať – třídit nouzi
stlkačka – máselnice
stlúkať – stloukat; shánět
stoklas – sveřep obilní, obilný plevel
stolec – stolička, židle
stolková fabrika – továrna na nábytek
stolúvka – bílý sváteční ubrus, ubrus
stonatť, stonkať, stonákať – sténat, naříkat
stopka – pápěrka
strahovať – hlídat; hledat; títit nouzi
strava – luštěniny
strážíť – hlídat; líčit past
strela, do strely! – k čertu!
striga – čarodějnice
strnisko – strniště
strójiť sa – chystat se

struha – strouha, příkop, umělé vodní koryto
struhák – struhadlo
strúhat – strouhat, škrábat; chrápat
struk – lusk
strunga, strunka – branka v ohradě
strup – bolák
strůžek – struhadlo
stružna – soustruh užívaný křiváčkáři
strýček – stolec k přidržování dřeva při strouhání šindelů
strýc – ženatý muž; každý známý starší muž; upevňovací nástroj při opracování dřeva
stryk – strýc
strzub, trzub – osekáný kmen s pahýly větvi
stržeň – jádro dřeva nebo vředu
střapačka – zelná polévka v postní úpravě
střapcovat – kasat
střápy – cáry
střebacka – žrádlo nebo pítí pro dobytek
střebat – srkat, pít
střebla – mladé děvče
střeblacko – potěr
střebličky – drobné sněhové jehličky
střečkovat – divočet
střehnůt – chránit
střechýl – rampouch
střešně – třešně
střetávat – potkávat
střídník – závodčí
střív – střevic
studěnka – studánka
stvářat – vyvádět; dělat z něčeho víc, než v tom je
stvora, stvořisko – strašidlo, přisera
sfagde – kdekoliv
sfagdo – kdokoliv
sfahel, sfahle, šfahle – řemen ze silné kůže; oprat, opratě
sfajak – nějak
sfáf – rázně odbýt, zkrotit
súci, súci – hodící se, vhodný, způsobilý; vžitý, slušný; silný
sudnica – příkop v poli
súhrada – vrbové proutí na hrazení
suchá – pohlavek
suchárek, suška – suchý strom, suchý kmen
suchá trnka – dlouhý nos
súchoty – tuberkulóza
suchý – hubený
suka – fena
súká – souká
súkať – tkát
súkrevice – hnis
sulc – huspenina, rosol
súmez, súmezek – pozemek mezi dvěma poli

sumík – sloup v plotě
sumírovať – připravovat; sestavovat
sú na príku – nesnášejí se
súpory – vzpěry
supurlivo – urputně
suroň – surovec
surovižen – syrové dřevo; sychravé počasí
surový – syrový
suržica – směs žita a pšenice
súseda – sousedka
súsek – velká truhla s příhradami
suška, súška, sušice – suchý strom
suza – slza
svadba – svatba; výslužka ze svatby
svadbiť sa – chystat svatbu
svátkovať – světit svátek
svatojáneť – svatojánská muška
svatojánské koření – vysoká vodní rostlina s bílými květy
svatojánské kvítko – kopretina
svěcať, svěciť – slušet
světídlo – louč; svítidlo
světlna – místo v lese, na které svítí slunce
světloňši, světloňše – světélkující strašidla, bludičky
svíčkovica – svičková pečeně
svijanka – zakládaný pomlázkový koláč
svijať – svinovat
sviňská škuť – štětiny z vepře
sviňská veš – rostlina bohlelav
sviňúry – chlívky pro vepře
svisla – dřevěný štít domu; prkno v tomto štítě
svitek – tukem spleené vlasy v týle, chránící před nemocemi
svizeliť sa – lopotit se
sviží, sviží – svěží, čerstvý; syrový
svlačisko – příkré, hrbolaté pole
sypy – sýpka
synica – viz domikát

Š

šabarec – nouzová postel
šady – všude
šáchor – rákos
šáchří – rákosí
šáchorka – láhev opletená rákosem nebo proutím
šajny, šajnové peníze – někdejší nepřilíš hodnotné papírové peníze
šak – vždyť, sice
šalamajka – zátřepka z mouky, cukru a másla
šalmaj – pastýřská pišťala
šám – lih s vodou, pepřem a solí; kořalka ředěná vodou
šamaj – šaman, léčitel, kouzelník
šamrla – nízká stolička
šandár – četník
šanovaf – šetřit, brát ohled
šantala, šantavý – člověk, který chodí pomalu
šantať – chodit pomalu
šantročit – plýtvat
šářít – třeštit; mluvit ze spaní a házet sebou
šástrnúť – šlehnout
šašanka – proutím opletená láhev, demizón
šáší – rákosí; křoví, roští
šata, šatka – šátek
šaténky, šaténky – onuce
šatívo, šaty – prádlo; oděv
šátrať – pomalu jít
šcab, ščáb, ščábi – šfovík
ščagať, ščachať – stříkat, šplíchat
ščárať – štourat, rýpat
ščastikovať – přát štěstí
ščebetuška – rádomluvná žena
ščebl, šcebel – přičel
šcedračka – vánoční polévka z mnoha druhů plodin
šcedrák – vánoční stromek
šcedrovica – suché ovoce při štedrovečerní večeři
ščerbák – rostlina pcháč zeliný
ščéřít sa – smát se
ščibrať – okusovat
ščica – kštíce
ščičky – strážpce
ščigotať, ščukať – škytat
ščikať, ščigať, ščípať – štipat
ščikavý – štěpný
ščípalka, ščípka – křížala
ščrčky do očí vletěly – vytryskly mu slzy
ščrčný – čiperný, řečný
ščrchať – šplíchat
ščrklo – stříklo, nalilo
ščučno – smutno, teskno
ščudlo – vratidlo

ščúplý – štihlý
ščúr – štir; mlok
ščúřít sa – šklebit se, ušklibat se; smát se
šbestky – mravenci
šelíř – topič v huti
šelma – čtverák
šenk, šenktýš, šentyš, šentys – hospoda, nálevna, výčep
šenkerka, šenkerečka – hostinská
šeplaf – šišlat
šeplef – havěť
šepolít, pošepolít – omastit, ozdobit
šerha – dozorce, žalářník
šerhovňa – věznice
šestka – šesták, starý peníz, dvacetník
šetaňa – drobná planá tráva
šev – jízva
šéza – druh kočáru
šibkať – švihat, ometat
šibnúť – švihnout
šidibřuch – málo vydatné jídlo
šifonér – skříň na prádlo, prádelník
šijovitý – mozolovitý
šikovať sa – chystat se, připravovat se
šimfovať – hubovat
šín, šína – kolejnice; tyč
šindel – dřevěná střešní krytina
šinky – lačky, ploché tyčky
šípí – šípkový porost, šípkové křoví
šípinka, šípinka – šípkový plod, šípek
širák, širaň – klobouk
širocažný, širocažný – široký
širočina – široká tesařská sekera
široká – žena řídící svatbu
šiška – knedlík
šišky chlupaté – bramborové knedlíky
šišky kysané – kynuté knedlíky, viz pěry
šišky pohančené – knedlíky z pohankového těsta
škalbinka – šterbina
škarbál, škrbál, škrpál – stará bota; bota
škárečka – škvirečka; škrálop
škaredá středa – popeleční středa
škarlúp – škrálop
škarnica, škárnica – krabice, kornout
škarpa – příkop
škařúpka – skořápka
šeják – starý peníz, půlkrejcar
škařúpka – skořápka
škéřít – cenit (zuby)
škéřít sa – smát se, usmívat se
škláb – žert, vtíp; pošklebek
šklbanec – trhanec s povídky

šklbať – škubat
šklébidlo – uplakané dítě
šklébík – malá lampička
šklhačka – klouzačka
šklhať sa – klouzat se
škňúřit – mračit se, poplakávat
škobla – nástroj k jemnému opracování dřevěných dutin
škobrták – druh pluhu
škobrtat – klopýtat; převracet
škobrteléc – kotoul
škodovať – prodělat
škohřnať – silně skřípat
škohrtať – škrabat
školák – spolužák
škopcať sa – klopýtat
škorec – ptačí budka
škornútka – kornout
škovránek, škobránek – skřivánek
škrabačka – ozubený, pokažený okraj lžíce
škrabla – lžíce na škrabání brambor
škrabotať, škrabúnať, škrabýnať – škrabat
škracít – škvařit
škraka – omastek z másla a nadrobno pokrájené slaniny; rozpuštěná slanina zalitá mlékem; sádlo s oškvarky
škrát – sněhový skraloup
škrček – skrček, malý vzrůstem
škrček – skřípat
škrčí – šustí
škrdlít – lakotit
škrhnúť sa – otřít se
škrknúť sebu – hodit sebou, vyskočit
škrabať – škrabat
škrobla – odřená metla; škrabátko na bláto
škropiť – škobrtat
škrošňa – tlustá, váhavá žena
škrta – lakomec
škruckovať – smršťovat; dělat očka
škrut – špetka
škraň – tvář, lice
škřeček – kvokat
škřečená kura – kvočna
škřehníť sa, škřeníť sa – hádat se, přít se
škřeknúť, škřekať – vriskat, vykřikovat
škřet – skřítek
škřička – hádka
škřidla – poklice; taška na střechu
škřínka – skřínka z bezového proutě
škříp – husí křídlo, kosinka
škřípka – nesvár, spor
škřupjeť – skřípat
škruť – drobná kůstka na vařeném mase

škuban – trhan
škubance, škubánky – drobné knedlíčky; kapání do polévky
škuhnúť – sklouznout
škut, škuť – nezbeda, šibal; srst, chlup, štětina
škutina – štětina
škvařenina, škvařelina, škvařenica – míchaná vejce
šlaha – šlachy
šlajf, šlajfa – brzda
šlajfovať – brzdit
šlahnúť – šlehnout, udeřit
šlajpčuchy – brusle
šlapa – šlépěj, stopa
šlažit – šlehnout
šleda, šlechta, šleta – plochý kámen
šlep – šaty
šlépeček – košilka; dětská suknička
šludrovať – klouzat se
šmačný – chutný
šmajdať – kulhat
šmajchlovať – lichotit
šmarovať – mazat, mastit; jít, rázovat
šmátrať – hmatat, ohmatávat
šmignúť – říznout
šmigrust, šmigrúst – pomlázka
šmigura – úšklebek
šmírnúť – zlehka se dotknout; převézt
šmotrkať – pomalu chodit
šmouch – pokrm z jablek, mouky a smetany
šmúrať – mazat
šmurin – mouřenín
šmurovaný – pruhovaný
šmyklavý – hladký, kluzký
šnora – šňůra, provaz
šnorovať – kličkovat; vázat
šnupák, šnupáček – šnupavý tabák
šobátnúť – přetáhnout
šopa – bouda, kůlna
šoplistať sa – otírat se
šoprstať – obskakovat; brouzdat se
šorec – černé plátno; sukně
špačovitý – jankovitý (kůň)
špagát – provaz
špajdl, špajdle – špejle
špalda – druh pšenice; forma uschlého ječmene
špaldovníak – ječný chléb
špalúdať, špalúgať – hledat, prohledávat
špana, špona – hoblina
špara – škvíra, skulina; kličková dírka
šparák – drát k čištění dýmky
šparať – šťouchat, pichat
špás – vtíp, žert

špásovat – žertovat
špata – špatná věc; darebák
špek – slanina
špelit – spadnout; hodit
špencer – kabátek z černého sukna
špenzla – krátký kabátec
šperková kaša – pohanková kaše se škvarky a vepřovou krví
šperky – jelita, jitrnice, ovar, tlačěnka a další zabijačkové pochoutky
špeta – trocha
špetnůf – špitnout
špica – krajka
špihlať – obřezávat, pižlat
špika – očko na bramboru
špingl, špingla – tyčka
špindrať – špinit
špinka – mužská brož z bílé rohoviny
špirek – domácí skřítek, plivník
špirytus – lék; skřítek
špizoň – špeh
šporhelt – sporák
šporovať – šetřit, spořit
šprk, šprček – drobek; malé dítě
šprnál – pahýl
šprtálka – knoflík s dírkou uprostřed
špulán, špulec – pulec
šprušel – příčka
špýňať – mrskat
špuleř – soukadlo na soukání lněných nití na civky
šráky – šle
šrégem, šrégú – napříč, šikmo
šrořanka – hrubě pomletá mouka
šrotit, šrotovať – mlít zrní na hrubou mouku, na šrot
šrotovať sa – hrnout se
šrútek – víz polt
štabarání – lomož
štabarc – rámus, rachot, hluk, hřmot
štabarcovať – klopytat
štáci – zastávka
štafláir – tesař vyrábějící železniční pražce
štachétle – tyčky v plotě
štrandle – zastaveničko
štanga – železná tyč
štelovať sa, štolovať sa – chystat se
štemovať – ladit
štětina – metla
štíblata – polobotky
štípa – naštiplé bukové dřevo
štív – šťovík
štížný – obtížný
štof – sukno
štok – dlouhý úzký stůl

štolverk – karamelový bonbón
štont – bouda
štránůf – zavazit
štragať sa – těžce jít
štráchať sa – vléci se
štrajtovať – lomožit
štramák – švihák
štramaľ se – šourat se
štrbacať – lomožit
štreka – dráha; železnice
štrngať – ťukat
štrůdl – jablečný závin
štrycla – vánočka
štrych – dřevěná truhla na obilí
štuheľci, šťuheľci, šťuhelek – rampouch
štulcovať – omezovat se, uskrovnovat se
šturnůf – strčit, drcnout
štverať sa – sbírat se
štvrtka, štvrtňa – měrná nádoba na obilí
štvrták – čtvrtzlatník
štymovať – souhlasit
šťaklík – klacek, polínko
šuba – dlouhý kabát
šubirý – vykřivená deska přes rohy
šubka – malá věc
šufan – též žufan, sběračka
šucholci – nečisté obilí
šucholif, šuchotať – šeptat
šuchot – šepot; šumění
šuchtačka – nepatrná, nevýdělečná nebo loudavá práce
šuchtať sa, šúkať sa – dělat pomalu; toulat se
šuchtit – kutit
šúkání – otálení
šúlať – válet, svinovat
šulec, šulek, šúl – malý okrouhlý kamének; všechno malé a okrouhlé
šulena – špatná žena
šulky, šulánky – kousky uváleného tuhého těsta, moučný vařený příkrm
šumný – pěkný, hezký
šupaňa – pohanková kaše pražená a vařená i se slupkami
šupka – víčko
šupkať – cupkat
šupotať – běžet
šúrem – sem a tam
šurpán – svraštelé jablko
šurý – šilhavý
šustem – rychle
šusti, šustí – opadlé drobné větévky, drobné roští
šustky – pantofle
šústnuť ho – uhodit ho, praštit ho
šuškať – šeptat

šušnať – nesrozumitelně mluvit
šušnivý – zdlouhavý
šuta – smrková šiška
šutky – dudy
šutořica, šutořica – vánice, metelice
šutořit – metelit, sněžít
šutý – chatrný, ošumělý; bezrohý
šuvirý – pokřivený
švábi – černé nebo bílofialové fazole
švácať – tlouci, bít
šváciť, švácnúť – bouchnout, uhodit, praštit
švalek – žmolek, hrudka
švalka – švadlena
šverc – pašerák, podloudník
švercovať – pašovat
švic – spěch; velká rychlost
švicúr – prut
švidrať – šilhat
švihel – řemínek
švihýcať – švihat, mrskat
švon, švonec – cár
švorverk – beran
švrdlák, švrláč, švrlák – kvedlačka
švrk – smrk
švrláček – rostlina mařinka vonná
švrľať, švrligať – míchat kvedlačkou, vrtět; cvrlikat
švrňa – batole

T

tabulár – sklář vyrábějící tabulové sklo
táčka, tačky, tácky – kolečko; snopy ovsu nebo pohanky postavené na poli k prochnutí
tahák – zařízení na vytahování skla z pece
táhavý – pomalý
tajak – jako
tajč – tanec, valčík
tajstra – zbojnická kabela
takte – takto
taliga – dvoukolový vozík s košatinou a plachtou
tamtyvkýty – utéci
tam zdejší – tamější
tanečníček – třeslice
taraňa – suché hrušky smíchané s mlékem
taráňať, tarazgatať – naříkat (o slepicích)
taras – příkop
tarmak – první den jarmarku; dobytčí trh
tartas, tarvas – hluk, křik
tarvasiť – láteřit, hlomozit, rámusit
tašky – kousky uváleného těsta plněné povídky
tatar – karabáč, pletenec z vrbového proutí, pomlázka
tatarka – plevel, podobný pohance; druh pohanky
táte – taková
técf čurkem – pomalu téci
tedová, tedy – tehdy, tenkrát
telička, telina – jalůvka
ten istý – tentýž
tente, títe, týchte – tento, tito, těchto
teplíčník – nezamrzající pramen vody
teprú – teprve
tér – dehet
teregovat' sa – vláčet se
terembija! – hrom do toho!
teremtiť, terentíť – nadávat, klít
teskno – smutně
tesknoba – stesk
tešla – tesařská sekera
tetka – každá starší vdaná žena
těhniť sa – tísnit se
těpnúť – plesknout
těrcha – tíha
těrigať – pomalu jít
těrúzgať – mlátit, drtit
těrazg – drobné kamení
těšinka – druh pušky, ručnice
těžárno – břemeno
těžké plúca – játra
tihla – cihla
tin – stín

tintěra – malá, slabá žena
típať – žalostně pískat
tírňa – místnost ke tření lnu nebo konopí
tisk – tlačenice, nával
tkánka, tkánečka – pletenec na způsob věnce z něhož visí větve, ozdoba hlavy nevěsty a družiček; čelenka
tlačěnka – bavlněná modrotisková sukně, šitá až z deseti šířek
tlačkať – mačkat
tlafať – žvanit
tlať, tleť, tliť – doutnat; tliť
tlali – byli opili
tlo – strop
tlstý – tlustý
tluček, tlúček – hmoždír; tlouk
tlučěňáky – šfouchané brambory
tlučka – dřevěná nádoba na tlučení máku
tluščka – velké množství
točení – závrat
točénica – točení; vír; kolotoč
tolěj, tolko – tolik
toparka, topárka, topořiško – tlouk, který je součástí máselnice
topořiško – toporo
tora – stopa
torbica – koňské sáně
tořif – stopovat
to sú ranty! – to je toho!
toto, totohle – tohle
toť – tu, tuhle, tady; také
toťkaj – tehdy, onehdy; tady, zde
toťkajší – zdejší
tovar – výrobek, zboží
tovaryška – kamarádka, přítelkyně
tragač – trakař
trágať sa – loudat se
trachtérňa – pálenice; hospoda
trak – popruh
tráky – šle
trajfus – kovová třínožka do trouby pod hrnec
trapem – rychle
trávnica – velká plachta, nůše na trávu
trávnice – druh jahod
travsko – nepěkná tráva
trbos – pohlavek, herda
treckať – klusat
trckem – klusem
trčať – trčet, čnít
treťiť sa – hodit se
treska, treska – troubel
trhovec – ten, kdo jezdí na trh
trhovisko – tržnice
trikáče – podvlékačky a tričko v celku

tringelt – spropitné
trklý – opilý
trlica – trdlice, nástroj na tření lnu a konopí
trmať sa – trmáčet se
trmázgať sa – trmáčet se
trn, trín, – strom švestka; trn, osten
trnčák – povidlový koláč
trnka – švestka
trnky – povidla
trnové chacháli – keře planých švestek
trojka – směs jarého žita, pšenice a ječmene
troky – necky
troník – malý peníz
trpjělka – chocholouš
trst – rákosí, třtina
trškať – plít
trtít, trtolit, trtonit – být nedočkavý, spěchat
trtošit, trtožit – tahat
trúba nerudný – hlupák
truc – vzdor
trúd, trut – trubec (včeli)
trudit sa – vzpirat se
trúfať – doufat
trúfať si – myslit si
truhla – zásobnice; rakev
trumbírovať – trápit, sekýrovat
truňk – pití, pálenka
truskavec – jahoda; rdesno ptačí
truť – arsenik; jed
trýl – šprým, žert
trzovný plot – plot vyplétaný proutím
trzub – osekaný kmen s pahýly větví
tržitý – potrhlý
tržkať – třídit
tržný – kvapný, unáhlený
trá – třeba
tráčky – ženy zpracovávající (potírající) len
třenica – namletá hrubá mouka; chumelenice; slota
třepilata – divoch
třesk – zřícenina, chatrč
třeskať, třesčať – praštět
třetího roku – předloni
třeforocký – tříletý
třídnik – závodčí
třiska – štěpina, lačka
třislo – přípravek pro činění kůží vyráběný ze smrkové kůry
třít – mlít na domácím žernu
trulistik – vachta
tucťák – levný druh křiváku
tufarník – výrobce tufarového nádobí, hrnčič
tufarový – hliněný

tuho – pevně
tuhý – silný
túkať – houkat
túlať sa – toulat se
tupipán – žlutý narcis
tulizbud' – budížkničemu
tumačúvať – tlumočit
tumava, túmava – tmavý mrak
tupý – hloupý
túra – cesta; stopa
turice – svatodušní svátky, letnice
turkyň, turkyňa – kukuřice
turkyňa lámaná – kukuřice rozdrčená na hrubou kukuřičnou kaši
tutéj – tu, zde
tvarožníček – mařinka vonná
tvarůžek – syreček
tvrďák – hřib obecný
tybětka – druh šátku
tylčáky – kleště k uchopení hlav seker a motyk v kovárně
tylec – zadní, tupá část sekery nebo motyka
týlí – zadní, tupá část nože
tylo – tyl
tys – dětská hra
tyska – skvrna na kůži od doteku
tysnúť – dotknout se, zavadit

Ť

ťa, ťanu – tedy, nuže, inu
ťanu móže – inu ať
ťakotať – žvanit
ťakotina – žvást
ťakvíť sa – matně se lesknout; zdát se
ťáp, ťápák – hlupák
ťapanec – nepěkný koláč
ťapanina – nesmysl
ťapať, ťapotaf – žvanit
ťapčiť – jíst něco šťavnatého
ťarchaf sa – šourat se
ťuchlíť – schovávat; dělat tajně
ťumpa, ťumpák, ťumpala – hlupák
ťuf-muf – budížkničemu
ťuýk – sýček

U

uběračky – punčochy na lýtkách faldovaná či vrapované
ubyť – obstat; žít
učabraný – mokřý
učačkať – utlačit
učnúť – přečíst

učujaci – uslyševše
učupený – schovaný
učuřovať sa – usmívat se
učuť, učúť – uslyšet; ucítit
údělek – výrobek
údoj – mléko z jednoho podojení
udruzgnúť – ulomit
udřel na ňho – dorážel na něj, osopil se na něho
ufrlanec – umounělec
uháňaf – upomínat; strhávat na ceně nebo mzdě
uhaňbíť sa – zastydět se
úhel – roh, kout
uhlédnúť, uhlédli – zahlédnout, zahlédli
uhlisko – vyhaslé ohniště; místo, kde se pálivalo dřevěné uhlí
uhnať – huhňat
úhonek – nemanželské dítě
úhor – neobdělané pole
uhostiť – pohostit
uhověť – vyhovět
úhrabečnica – síto
uhrazený, uhrazlý – zaražený, vylekaný, vyděšený, vystrašený
uhrazíť, uhraznúť, uhruzíť, uhruzť – polekat, vyděsit; zastavit; očarovat
uhrazíť sa, uhraznúť sa, uhrazť sa – zhrozit se, leknout se, zaleknout se, vyděsit se
uhrdlíť sa – utahat se
ucháč – hrnec s uchy
uchalkaf, uchaňkať – uchlácholit
uchípnúť – usknout
uchmatíť, uchmatnúť – uchvátit, sebrat, zmocnit se
uchmulíť sa – pousmát se
uchmulovať sa – usmívat se
uchodíť – odcházet; plynout
uchodíť sa – unavit se chůzí
uchráníť – uklidit
úchytká, na úchytku – chvat, ve chvatu
uíť, ujíť, ujudený – uchozený
ujímá žírka – moří v břiše
ujmisko – pole na vykáceném lese
ukáška – naděje
ukazovať sa – dávat naději
úkladáky – druh bot se švem nahore
uklecovať – pokulhávat
ukmasíť, ukmasnúť – utrhnout
ukonaný – unavený
úkosínek – loučka, z níž byla zkosena tráva
ukrutně – velice
ukrutný – velký
ukumať zemňáky – umíchat brambory
ukúsíť – ukousnout
ukynúť sa – schoulit se, schovat se

úlehla - úhor, pastvisko
ulehnůt sa - vylíhnout se
úleja, úlich, úlicha - velký líják
ulíbit sa - zalíbit sa
ulirovať, ulirovať - prosit; zasazovat se, naléhat; vyzvídat
ulútilo sa mu - prišlo mu líto, zželelo se mu
úmezek - vrch meze, kde roste tráva a keře; mez
úminek - úmysl, předsevzetí
umíněný - paličatý, svéhlavý
úmlať - obilí vrostlé na zoraném strništi
umor - umění
umordovať - unavit
umorysaný - unavený
umšit - ucpat
úpadek - napadané množství
upajtit - ukrást
upchnůt - urazit; bodnout
upírat sa - zaměřit se
upozdiť sa - zaměřit se
uprataný - uklizený
upředit - pospišit si; předstihnout, zvýhodnit
upriť si - umínit si
uratovať - zachránit
úrazovica - polévka zasmažená na kyselo
úrazka - úraz, poranění
urda - smetana z ovčího mléka; ovčí tvaroh
urláb - prázdniny
urvalosť - hrubost
urvalý - hrubý
urypit - urýpnout
urěcť sa, ureknůt sa - domluvit, se, dohodnout se
úřezek - špalek délky šindele
uršnúť sa - podívit se, být překvapen; uleknout se
urknůt - uhranout
úsad - bolest v kříži; houser
useň - vydělaná spodní kůže na podrážky
usilovať - naléhat
usmýkať - unavit, utahat
uspiraný - uhádaný
ustaciť - postačit
ustanovit sa - ustálit se, uklidnit se
ustat - unavit se; přestat
ústava - velké stavení
ustlať sa - lehnout si
ustrkať - vyčítat, vytýkat; svalovat na někoho
ústupek - římsa
usušit - dát pohlavek
ušanovať - ušetřit
uščrechnůt - trochu odlít
uščúchať - našťouchat, namíchat
uščiknůt - utrhnout

uščipit, uštípit - štípnout, píchnout
uščirovať sa, uščurovať sa, uščurovať sa, - pošklebovat se, usklíbat se, usmívat se
ušelec - dezertér
ušelo - velikonoční pečivo z vajec, slaniny, mouky a podmáslí
ušípané - prase
ušípaný - ušpiněný, špinavý
ušklhnůt - uklouznout
uškvračit - usmažit
ušlažit - šlehnout
ušmignůt, ušváciť, ušvácnůt, ušvihýcnůt - uríznout, ukrojit
ušmuraný, ušubraný - umazaný, ušpiněný
ušmúrať - ušpinit
ušparinkovať - ucpat stěny mechem a destičkami
ušprajcovať - podložit
ušulaný - uválený
ušušněný - špinavý
uten, utentovať - udělat
utěhniť sa, utěhnůt sa - vtěsnat se; uchýlit se
útor - zářez v dýchách dřevěné nádoby, v němž je zasazeno dno
utrefit - dokázat, dovést
utrhnůt sa - osopit se, obořit se
utrhnůt sa na mléku - málo dojít
utrmázgať sa - unavit se, vyčerpat se
utřidupský - patolízal
utúlanec utúlaný - toulavý člověk
uťapit - uchytit
uťatí - sekery (obecně)
úvala - množství
uvážit si - umínit si
úvez, úvezisko - úvoz
úvezly nohy - uklouzly nohy
uvizete - uvidíte
úvod - první požehnání udělované matce po porodu
úvodnica - plachta, ve které se nese dítě k úvodu; matka, nesoucí dítě k úvodu
uvožgrit sa - umazat se
úvrať - souvrať
úvratník, úvratisko - konec pole, kde se obračejí koně
uzďať sa - přijít na mysl
uzel, uzelčák - ranec z pevného plátna užívaný na nákup
uzemek - podsaditý člověk
uzřeknutý - smluvený (na někoho)
úzerek - kousek trávy, která upadla krávé od huby
užica - lžice
už je ho zatolėj - už je s to

V

vábница – píšťalka vábnička
václavka – hruška a houba zrající na Václava
vadit sa – hádat se
vahan – kulaté dlabané necky nebo mísa
vahovisko – sochor
vajda – otrhanec; náčelník cikánů
vajděna – nepořádná ženská
vaječnica – míchaná vejce
vajka – zvířecí varlata
vakeša, vakešistá ovca – bílá ovce s tmavými skvrnami kolem huby
valach – pasák ovcí; vykleštěný kůň; dřevěný přípravek ke zpracování lnu
valaščina – valašská řeč
valaška – obušek, sekera na dlouhé násadě
valdúvky – vypoulené oči
válenka – deska na válení těsta
valgáč – zavalitý; neohrabaný
valcha – zařízení na valchování, tj. srážení, lisování a zplstňování vlněných látek, výrobní sukná; zařízení na vydělávání kůží
valchovať – válet na valše; mlít hubou
valigura – velký, neohrabaný člověk
varit' – jít pryč, odtáhnout
varmuža – chlebová polévka s kmínem a česnekem; vařené durancie s cibulí a mlékem; nevrlý, nemluvný člověk
vartěř – hlídač
vartovať – hlídat, střežit
vartovňa – stanoviště hlídky
varvasit' – nadávat, hlomozit
vára – vařené jídlo, výrobek teplé kuchyně
vařák – velký hrnec
vařecha, vařacha – vařečka
vařenica – kořalka
vařešnik – závěsná polička na vařečky
vařit sa – vřít
vaský, vazký – vlhký
vatoša – brašna, kabelka
vatra – oheň
vatrál – zakřivená ovčácká hůl
vatre – velký kus
vatrisko – ohniště
vázání – klenba
vazové dřevo – jilmové dřevo
vazové lýčí – jilmové lýko
vazový – jilmový
vchoňat' – vměstmat, vecpat
včil, včilej, včilěj, včilkej, včilky – nyní, teď
včilší, včilejší – nynější, současný
vdaj – vdání
vděčný – milý

vděčoň – úlisný člověk
vdolek – koláč
ved', veť – vždyť, však, neboť
vedla, vedleváci – vedle
vela, velo – kolík; mnoho
vela ni – moc ne
veličajzný, velikúčný – ohromný
velkavý – velký
verebažit' – dělat si legraci
vergl – flašinet
verglár – flašinetář
verkvír – dílovedoucí
veř – sloka
verštat, veřtat, vařtat – tkalcovský stav; dílna
veselí – veselka, svatba
vesnit' sa – rozjařovat se
vesno – jaro
vesnúť sa – vecpat se
vespan – nepořádek
vetek – konec měsíce
vetula, vetulka – jalová koza
věc, věcej, věcej – více
věči – větší
věderko, věđerko – sud na vodu; soudek
vědmo dať – dát vědět, sdělit
vědmo měť – vědět
věcheť – vich
věchněj – lépe
vějačka – lopata na obilí
věrně – právě
věru – opravdu
větr – vítr
věť, vjeť zboží – čistit obilí
vhlobit' – vtlouci
vičák – směs chlebového obilí a vikve
vičňák – chléb z vikve
viděť – líbit se
vidík – líc, lící strana
vidlovať – pracovat s vidlemi
vidný – jasnozřivý
viglať – viklat
vicherný – znamenitý
vichtruch – stolice na strouhání louči
vijókať – popohánět koně voláním: vijó!
vika – vikev
vincek – železná kamínka
vincětle – větrové bonbóny
vinovatý – vinen; provinilý
virgajs – výprask
višnúvky – višně
višpánka – rákoska

vítané – dar na přivítanou
vítra – prut, hůl
víza – vize, vidina
vizeš! – vidíš!
vjedno – najednou, dohromady
v kalupu, v mihu – rychle
vkasat – vecpat, vstrčit
vládný – silný
vlei – plody lopouchů
vlčí ocas – rostlina planý bob
vlčí tlama – rostlina hledík
vlčura – vlčí kožešina, kožich z ní
vlezení – žertovně chalupa
vlezný komín – široký valašský komín
vlézt sa – vejít se
vlha – žluva
v limbu – v podsvětí, v předpekli
vlnatý – vlněný
vlnák – vlněný šátek
voďanka – lojová polévka
vojvoda – představený samosprávy valašských pastýřů
volaf – zvat
volaf sa – jmenovat se
volí oko – blatouch
vonica – kytice; květina
vozička – klouzačka
vplznúť, vpíznúť – vklouznout, vetřít se
vraní oko – kuří oko
vraní vajca – maličké pýchavky
vranžef – plačtivě žebronit
vrabčienky, vrabčinky – drobné třešně
vrap – záhyb
vrátník – vrátný
vraz – v tu chvíli, hned
vraziť – zbytečně otvírat dveře
vráž – podlitina, modřina
vrbí – vrbové mlázi
vrbica – mladá vrba; vrbina
vrbičí – vrbové chrástí
vrđzať, vrđžzať – vrzat
vece, vreco – kapsa, pytel; děcko
vrhať – blít
vrchama – chodníky, pěšinami
vrchtitý – vrchovatý
vrkoč – cop
vrkotaf – drkotat
vrlina – viz brlina, podložka pod kládu
vrnožení – zpěv
vrnožíť – tiše zpívat, šveholit, švitořit, trylkovat
vršák – vršek stromu
vršlica – rostlina kozí pysk

vrřanka – doma mletá hrubá mouka
vrřět – mlít na domácím žernovu
vrzať, vrřgotaf – skřípat
vrřdať – vrzat
vrřac! – bác!
vřed – vřed, nežid, psotník, padoucnice; každá záhadná nemoc
vřed ho zařal – dostal záchvat padoucnice
vřeskať – vřískat
vřitenica – slepýš
v seči – v čerstvě pokoseném poli nebo vykáceném lese
všeci – všichni
všahde – všude
všedno – všední
všela – cizopasný hmyz na ptácích, zvláště slepicích
vševětší – největší
všiváček – malá lampička
vtedováť, vtedy – tehdy
vtěj – vtom
v ten raz – rychle
v tom hránku – na tom stupni
vtržno – kvapně, ochotně
vřalúpiť sa – vetřít se
vřúpiť sa – dovtípit se
vukle – šístky
vybambúšiť – vybrat vnitřnosti
vybavovať sa – chlubit se
vybijanec – mazaný uličník, vykutálený chytrák
vyblešćiť – vypleštit, vypoulit
vyblkovať – vyšlehovat
vybrchať sa – vyhrabat se
vyčimbať – natlouci
vyčúdiť – vyčistit, vyprázdnit
vyčvikať – vyčvičit
vyčápať – vyšlapat
vyčastovať – dát výbavu
vyčmigaf – vysledovat, najít
vyčnúť – vyčist
vydať sa – provdat se
vydávať – vdávat
vydělit – podělit; odkázat majetek
vyđherný – nádherný
vyđily – podíly
vyđlábiť – vyžebrat
vyđrzať – dostat domluvu nebo bití
vyđymif sa – ztratit se jako dým
vygrobijániť – vyhubovat
vyhandrciť, vyhújať – vyměnit
vyhlobiť – vyrazit
vyhnájať – hnojit
vyhodiť sa – objevit se
výhončlivé dobyťca – hubené, co nepřibírá

vyhrčat sa – vyhrnout se
vyhřesit – vynadat, vyhubovat
vychlápat – naplácat
vychovňa – nádoba na vyvařování prádla
vychranit – vyčistit, vyklidit
vychrkovat – vykašlávat
vychudnutý – vyhublý
výchyrný – vyhlášený
vyjimák – vyděrač
vykartit – vyhubit, vyplnit
vykládat – vypravovat
vykluntávat sa – vyhrabávat se
vykmasit, vykmasnit – vytrhnout
vykohátit, vykohétit – vyvrátit, převrhnout
vykombelaný – vyviklaný
vykotit – vyklopit, převrátit
vykrát, vykřít, vykřít – okrát, uzdravit se
vykřivjat sa – pyšnit se
vykučit, vykučovat – vymýt
vykusit – vyzvědět
vykúšat – vyzvídat
vykutať – vyhrabat
vykvartýrovať – vystěhovat, vyhnat
vykynút – vyplísnit, vynadat
vylápat sa – vykadt se
vylátať sa – nadít se
vyličít – vybílit
vylna – vlna
vylnák – vlněný šátek
vyložít – vysvětlit
vyľúpiť, vylúskat – natlouci
vymakotit – říci hloupost
vymandrčit – vymámit
vyménit – vyjmenovat
vymiňat sa – vyhýbat se
vymleť – vytřískat
výmľuvný – vmlouvavý
vymustrovat – vymyslet, připravit; vystrojiti
vynášat – vychvalovat
vynátoha – útrata, výdaj
vynúrat, vynúrat – najít, objevit, vypátrat, vyčenichat
vyopálat – vyčistit mouku nadhazováním v opálce
vypakovat – vyhnat
vyparuchnit – trochu vydělat
vypaskudit – provést nepěknou věc, udělat hloupost
výpasné – mzda za pasení
vypekat, vypékat – pálit; vytápět pec
vypigľovat – vyžehlit
vypíšťet – vytéci
vyplakovat – utíkat
vypľešený, vypľešený – vytřeštěný

vypľešit – vyfotografovat
vypľisklé vajco – vejce snesené bez skořápky
vypočut – vyslechnout
vypostávaný – odpočatý
vypočat, vypožat, vypožit – vypůjčit
vypotroškovat – vybrat po částech
vyprkotat – vybřepat
vyprostit sa – narovnat se
vypručat – prohýbat
vypručat sa – zdráhat se
vypryskovat – vystříkavat
vyptať – vyprosit
výpust, výpusta – samota, výstrkov; mrchoviště, smetiště
vyráčit – vyjevit
vyróchat, vyrúbat – vysekat; vypráskat
výrost – dospělost
vyrpovav – škádlit, provokovat; jít rychlým krokem, utíkat
výřida – jednání, vyřizování
vysednut na nekeho – pustit se do někoho
vysísat – vyhlížet
výskyd, výkyd – hromada kamení vysbíraného na poli
výslužek – svatební výslužka
vyslúžit – posloužit
vysľučkovat sa – vyvléci se, rozvázat se
vysmýkat nekemu – natlouci
vysokúcný – velmi vysoký
vystasit sa – objevit se
vystavit – vydat; ukázat; udělat
vystihnút – porozumět
vystřajat – vyvádět
vystřkat – vystrkovat
výstruh – zařízení na výrobu šindelů
vystřúhat – vyškrabat
vysvijat – vymrskat
vysčagat – vystříkat
vysčerať sa, vysčirať sa, vysčirať sa, vysčerať sa, vysčirať sa – vysmívat se
vysčuhraný, vysčuchraný – vyschlý, vyhublý
vyskeřak – vysměváček
vyskobřit sa – stěží vylézt; převrátit se
vyskopit – vyklesat
vyskratat sa – vylézt
vyskřečaný – vyseděný
vyskřečef – vysedět
vysni – vyšší
vysňa – višň
vyspihaný – uhlazený
vysprtnút – vyklouznout
výstengrovat, výstenkrovat – vyprovokovat
vysvácat – napráskat
vytáčka – beseda
vytasit sa – přijít

výtisk – vylisované máslo
vytragaf sa – s námahou se vypravít
vytrúsif – vytrousit, ztratit
vytřepaf – ztratit
vytuřif, vyturovaf – vystopovat
vyřaf – vrazit, vytnout, nabit, dát pohlavek
vyvát sa – vyvátet se; vyklubat se
vyvéř sa – pomstít se
vyvěřif – vysvobodit, vyprostit, vymanit
vyvířaf – vyhledat blechy
vyvléř sa – svléci se
vývoz – úvoz
vývrat, vývrař – vyvrácený strom; polom
vyvrhnúř sa – odrodit se
vyvrznúř – vyváznout, vypustit
vyvriskovaf – vykřikovat
vyzajímaf – vyšlehat
vyzéraf – vyhlížet, vypadat
vyziblina – vychrtlina
vyzpytovaf – zjistit
vyždúřaf – vystrnadit, vytlačit
vyžgáraf – vyhrabat, vydrápat
výžinka, výžinek – nádenická práce o žních
výžinkári – ženci a odběračky na výžinku
vyžúchaf – vymáchat
vyžvacholíř – vyžvanit
vzářka – zisk
vzblknúř – vzplát
vzkřiknúř – vykřiknout
vzprířaf sa – vzpirat se

Z

zababón, zábobon – kouzlo, čary; pověra
zababúřaf – zabalit
zababuřif, zabachřaf – zachumlat, zavínout
zabáhnúř, zabachnúř, zabažif – zatoužit
zabáňlo sa mu – zachtělo se mu
zabáňaf si – zakouřif si
zabasovaf – zaklít; hodně zatopit
zabavif – zdržet
zabif – zatřlouci; rozbit
zablřaf – zařtěkat
zábój – železný kúl
zabrblomřaf – zabruřet
zabřaněř – zabřinkat, zazvonit
zabúchnúř sa – zamilovat se
zacařraný – zařpiněný
zacpávřka do komína – deska, kterou se zacpával komín
záčmuděný, začmúděný – zakouřěný
záčuř – zaslechnout
zádava – loupež, zabití
zadechnúř si – odpočinout si
zaděj – víc vřadu
zadělář – zavřif
zadlábif – zamáčkňout; usmřit
zadrobitř – rozměnit
zádusek – strom, který roste ve stínu a proto i pomalu
zadychnúř si – oddechnout si, odpočinout si
zaforitř – zásobit
zagazdovaf – nahospodařif
zaglaněný, zagláněný – zamazaný bahňem
zagyzděný – zamazaný, zařpiněný
zahlásif sa – zjevif se
zahléřaf – zhlížet, mrařit se
zahloběný – zaklíněný, zapuřtěný, zatlučený
zahňacáňý – zablácěný
záňončlivý – přičinlivý, snaživý
zahořěný – zarmoucený
zahořěř – dostat bolení hlavy z tepla
zahřabečka – destička na zahrňování ohně do pece
zahřdlitá sklěňka – láhev
záhuběňca – dítě, které zemřelo ještě před křtem; dítě usmřcené matkou po narození
záhuřěčka – jířka z mouky a vajíčka na zasmažení zelí
zahybáče – velké buřty obdělníkověho tvaru
zahybák – křivák, zavřrací nůž
zahybotář sa – pohnout se
zahýňaf – hynout
zachlachnúř sa – zacheřtat se
záchod – západ
zachodif – zacházet, zapadat; přebývat

záchod – západ
zachoptat sa – škobrtnout
zachořet – onemocnět
zachublat sa – zachumlat se
zajací zelé, zajací ščab, zajičí ščab – šťavel
zajatý – sklíčený
zajčák – druh křiváku
zajdák – pastýřská brašna, mošna
zajímať – shánět dohromady
zajít – obejit
zákalec – sražené nevypečené těsto v pecnu chleba nebo buchty
zakel, zakél – dokud, pokud
základka, základka – přípež; sázka
zaklamneť sa – zdržet se
zaklat – zaklet
zaklený – vzkličený
zaklnutý – zakletý
zákopa – příkop
zakrojít si – ukrojiti si
zákrut – zatáčka
zakřapit – ochraptět
zakřibit sa – vytvořit chomáčky
zakuklit – zakuklit; zamaskovat
zakutať – zahrabat
zakuznať – zatrhnout; dát uzdu
zakvočenec zakvočený – uříukanec uříukaný
zaky, zaký – dokud
zalátať – zašit
zaledvá – sotva
zalehnúť – onemocnět
zalepít – zalepit; zabít úderem
založit – půjčit
založit sa – vsadit se
záluda – úskok
zálupy – záděry, odstávající třísky
zamanúť si – umanout si
zamésť – zavát
zámeť, záměť, zámněť – závěj
zámora – unavený člověk
zamrazenec, zamrazený – nezranitelný
zamrazit – začarovat
zamrčēt – zabručet
zamžeť, zamžit – zamhouřit
zanaška – podlaha ve mlýně; množství obilí, které se nese najednou
zaořený – zanesený, ucpaný
zaobalit – zabalit
zaobchodit – zacházet
zaobuť – obout
zaodēt – obléci; přikrýt
zaonačit – zaříditi
záosek, záoska, záosník – zákolník u vozu

zapabúcať – opozdit se
zapackovať – klopytnout
zapáčit sa – zalíbit se
zápaly – červánky
zápas – pěkné místo na pasení
zápeci – teplé a kryté místo u pece, kde stával hrnec se zelím
zápečky – napolo usušené ovoce
zaperít – oddělit přepážkou
zápěstky – nátepníčky
zapchať – zacpat, ucpat
zapizdřený – umazaný
zapeščit, zapaluščit – zabít
zápolé – zalíbení
zapomínky – podzimní jahody (kdo je sní, ten ztratí paměť)
zápora – závora, vzpěra
zapotrošit – dlouho zůstat
zapověděný – příslibený
zapovíhať – opovrhovat
zapovržený – zavržený
zaprascit – zapraská
zaprazit, zasmažit – zahustit
záprdek, záprtek – zkažené vejce; pasák, který poslední o svatém Duchu vyhnal krávu na pastvu; ten, kdo je poslední
zapříhlý – zapřáhnutý
zapřit – zavřít na pellici, zavřít na závoru
zarábjať – zacházet
zarajdovať – seřadit
zarápať – zaskřípat
zaratit – založit, ztratit
zaraz – hned, ihned
zarobit si – vydělat si
zárub – křoví, mláží
zarušky, zaružina – pryskyřník
zaryglovať – zavřít, zamknout
záryje – terenní propadliny, skalní úžlabiny v horách
zárypa – hluboký příkop
zarzavý – rezavý
zaříkavač – léčitel léčící zaříkáváním, modlitbami a přimlouvami
zaříkový – dříví za řekou
zasěj – zase
zasmažka – posýpka z cukru, mouky a omastku
zastarať sa – mít starost
zastať – zastihnout
zástolé – místo za stolem
zastúpit – zašlápnout; stoupnout si za oprať
zasvinit – umazat
zašancovať – zahradit
zašantročit – prodat pod cenou; ztratit
zaščipit – naštěpovat
zašípaný – ušpiněný, umouněný
záškorník – uzený ovčí sýr

zaškrhotat – zachrastit
zaškřečat – zastarat
zaškudlý, zaškudlaný – zarostlý; rozcuchaný
zašmúraný – umouněný
zašubraný – umazaný, ucouraný, špinavý
zašustit – zalít
zašvrlat – zamíchat
zášvrlka – kvedlačka
zašvrligať – zašveholit
zatarmanit – ztratit, založit
zaťatý – zarytý; udivený
zátažný kůň – kůň, který dobře táhne
záterky – kousky těsta uvařené v mléce; nudle; drobky do polévky
zátka – pytel, kterým se v zimě ucpal otevřený komín (otvor ve stropě)
zatkať – zazátkovat
zatknúť – zatlouci
zatměť, zatmit – zústat potmě; opozdit se (do tmy)
zatnúť vřed – dostat záchvat padoucnice
zatočit – zavinout; ovázat do pleny
zatřhať – pomlouvat, hanět
zatrúsit – ztratit
zátřepka – mouka, která se zavařuje do polévky; zasmažka
zatud, zaty – zatím
zátvor – past
zaty, zatým – zatím
zaujať sa – ujmout se
zavadnúť, zavjadnúť – povadnout
zával – mračno po západu slunce
zavalený – zachmuřený
zavalit sa – klopýtnout
zavarovať – chránit
zavarušit, zaverušit – ztratit, založit
zavařelina – zavařenina
zavazat – překážet, zavazet
závdanek, závdavek – záloha
zavdat – připít
zavdy – začasté; leckdy; občas
zavěť sa, zavěť sa – přijít pod záminkou; udělat si důvěrnou známost
zavekslovať – změnit tah v peci
zavěť sa – přijít pod záminkou
zavedňa – brzy ráno
zaverušit sa – zdržet se
zavěrucha – neposeda
zavěrušit – zastrčit, ztratit
zavijať – začepovat, dávat nevěstě čepec
zavináč – druh pečiva
závis – křoví nad vodou
závislý – visící přes okraj
závitka, zavítka – svobodná matka

závlaka – dřevěná závora na dveřích
zavodit sa – spěchat, pospíšet si
závodný – pilný
zavracat – obracet; vracet
zavrhnúť – zkazit se; rozplemenit se
zažraný, zažraný – urputný
zažímat si – stěžovat si
zbačit, zbadať – zpozorovat, zahlédnout
zbaláchat – poplašit, pobláznit
zbarchantit, zparchantit – zkazit
zbaskudit – pokazit, znešvařit
zbečka – plný sud
zbijať – zbíjet, loupit
zbirať sa – ženit se
zblížit si – nadejít si, zkrátit si cestu
zblésknúť – zahlédnout
zblk, zbluk – zátočina, hlubina, strž, rokle
zblknúť – vzplanout, vzplát
zblo – stéblo; nic
zblúzat – slídit
zblýnať – slídit, shánět; potloukat se; vzpouzet se
zboj – loupež
zboží – obilí
zbrchať sa – vzpamatovat se, zotavit se
zbudovať – zhotovit
zburcovať – probudit
zbúzat – slídit, hledat
zbyčit sa – zdivočet
zbyť – ztratit
zbývat sa – dřit se
zdálša – z daleka
zďavání, zďávka – svatba
zďaveční – svatební
zdechlačisko, zdechlák, zdechlina – lenoch; mršina
zdechlovať – lenořit
zdechlý – pošlý; líný
zdechnúť – zhasnout; zdechnout, zemřít
zdéla – na délku
zdélat – sundat
zďenica – zděný dům
zďerigať, zďerygať – utíkat, prchat, pelášit
zdivúřit – zdivočít
zdlábené – skrčené
zdlábit – zmáčknout
zdoly – zdola, zesponu
zdožvikud – kdo ví odkud
zdrap – neúrodné pole
zdrapa, zgarpa – příkrý sráz, rokle, díra
zdrapák – útek
zdrapit – chytit
zdrapnúť – ukrást

zdrha – tvrdé maso; potměšilec; zlý člověk
zdrhať, zdrhať – utíkat
zdrhlý – špatný
zdrhnutý – rozdrčený, zmačkaný
zdrhnůt – utéci
zdrůzgat – polámat
zdržať – zdržovat
zduřbať sa – namáhavě se zvednout
zdúvať – utíkat
zdúvať sa – nadýmat se
zdúžit – zesilit
zdvihnůt sa – vstát; vykynout
zdychať – hynout
zdymať – utíkat
zdymnůt – ukrást; utéci
zduřbať sa – uzdravit se
zeklený – vzkličný
ze křa – ze křoví
zelenka – druh hrušky
zeliny – byliny
zelinkář – bylinkář
zelňák – vdolek naplněný vařeným zelím
zelňačka, zelnica, zelovica – zelná polévka, voda z kyselého zeli
zelňačka zatřepaná – postní neomaštěná zelná polévka
zelník – koláč nadívaný nebo pomazaný zelím
zemák, zemňák, zemčák, zemiák – brambor
zembúch – malý zavalitý člověk
zemleť – semlít
zemňáčisko – brambořiště
zemňákovica – bramborová polévka
zemský – podzemní
zešť, zešť – sníst
zesumírovať – promyslet, poskládat
zešálené – vrtohlavé
zeškřúpať – pokřoupat
zešrajdovať – sklouznout
zešúlať – stočit, skutálet
zešuliť sa – skutálet se
zešuvériť sa – zkroutit se
zeľať – setnout
zetknůt – semknout
zetnúť – pokácet
zezihlava – ošklivec
zézt – sníst
zezulena – kokotice
zezulka – vstavač
zežratý – opilý
zežváchať – shltat
zfantovať – zabavit
zfrýška – rychle
zgarb, zgarby – harampádi

zglagať – srazit se
zglňaň, zhlňaň – rokle, propast; tůň, hlubina
zglundať sa – schoulit se
zglýňať, zgrýňať – hledat; toulat se; skotačit, dovádět; vzpouzet se
zgraja – břecha
zgrajfnůt – ukrást
zgrbloň – lakomec
zgrbnůt, zgrgnůt – spadnout; zdechnout, umřít
zgréfy – žebřiny
zgrámať – zlámat
zhabarcovať, zharcovať, zhercovať, zhertovať – spadnout
zhačovať – zrazovat, odrazovat; váhat
zhánať – honit; skotačit
zheknůt – zradit
zhekováť – zrazovat, odrazovat
zhlaň – tůň; hlubina; výmol; propast
zhlavec – polštář
zhlédnůt – škaredě se podívat
zhnilačít – lenořit
zhnilák – lenoch
zhlobiť – stlouct
zhňusené – ledabyle udělané; stísněné
zhodna – silně
zhodnůt – uhodnout
zhorcovať – spadnout
zhořák – ohořelý brambor
zhrčať – nahnout; sesunout se, spadnout
zhrčať sa – shluknout se
zhrknůt – sesypat
zhrúžit sa – polekat se
zhřivanička, zhřivanička – ohřátý kořeněný alkoholický nápoj; vařené jablečné víno s přidavkem slivovice
zhumplovať – zhubil
zhúra – shora
zhtnúť – spolknout
žhúvať – vyždímat, zmačkat, zkroutit; zničit
zhúžvjala – chamtivec, lakomec
zhúžvjať – mamonit, lakotit
zchořet – onemocnět
zchytrovať – vyzrát
zibák – kapesní nůž
zibnúť – zhebnout, pojit
zimavo – chladno
zimný – studený
zimověť – trpět zimou
zimovisko – zimoviště
zimozelení – rostlina barvínka
zimozelen – rostlina zimozel
zimule – zimní hrušky
zingnúť – uhodit
zípať – těžce dýchat, chraptět, sípat; zeti

zjatý – uříčený
zjavít sa – objevit se
zjavu – zjevně
zkabražit sa – zbláznit se radostí
zkartit – zničit, zkazit
zkomzit – zkazit
zkrpatěný – ztuhlý, zdřevěnělý
zkříknúť – vzkříknout
zkynožit – zničit
zkysť – zkynout
zkýščit – zkysnout; srazit se (o mléce)
zlámať pohanku – semlít pohanku
zlaténka – nemoc žloutenka
zle – špatně
zlést sa, zlézt sa – sejít se
zlízať sa – scházet se
zludařit sa – zpusťnout, zkazit se; zlenivět
zlúzať – svádět
zlý – dopálený; špatný
zmáhať – přemáhat
zmakotěný – popletený
zmarkotit – utrápiti
zmárniť – zničit, zahubit, utratit, zabít
zmárať – kručet v břiše; bolet
zmaškrtit – zatoužit po něčem
zmaty – hlouposti
zmátožit sa – odpočinout si
zmehnúť sa – míhnout se, objevit se a zmizet
zmerčit, změřit – zablédnout, spatřit, upozorovat
zmeškať sa – opozdit se
zmérkovať sa – upamatovat se
změtať – smetat; utíkat
zmiľať – utéci, zmizet
zminúť sa – pomínout se
zmiľať – směřovat; usilovat, zamýšlet
zmjata – špatná věc; špatný člověk; pomatený člověk
zmjátnúť – poplést
zmlágas – zmácháš
zmlknúť – ochabnout, strnout
zmok – drak
zmola – rokle, roklina, strž, výmol
zmordovať – zničit
zmotať – smotat, zamotat, namotat
zmotolať – nechat žhavé uhlíky vychladnout tak, až se na nich objeví slabá vrstva popela
zmrak, zmrk – soumrak
zmrašček – nepodařené pečivo
zmrdlit sa – srazit se
zmrknúť sa – setmět se
zmrzláčky – druh vánočního pečiva
zmustrovať – udělat

zmygať – utíkat
zmyksit, zmyksit – rozedrat
zmylit chodník – zabloudit
zmývať – rychle jít, utíkat, prchat
znáčený – uřknutý
známit sa – znát se, hlásit se
znenadoby, znenadohy – znenadáni
zněť – tít
zniku – dočista, docela
znivačit – zničit
znovy – znova
zočidiť sa – vystřídat se
zočit – uvidět
zodky – odkud
zól – sál
zola – popel ze sklárny, užívaný jako hnojivo
zolit sa – brodit se
zoptať sa – zeptat se
zor – zarané pole, lán
zpácit – vzít zpět, zrušit
zpantať – splést
zpraceny – potrhly
zomezivá – mezi
zpovykaný – lenivý
zповýkať – zlenivět
zpoza – za
zpozabučka – skrytě, tajně; úkosem
zprvka, zprvku – zpočátku
zprúčať se, zprikať sa – protivit se, vzpírat se, vzdorovat
zpučnať – nabobtnat
zrábjať – dělat
zrazu – najednou
zrobiť – vyrobit, udělat
zronit – shodit
zrubat, zrubať – posekat; zbit, ztlouci
zrúbený – roubený
zrúd – zrození
zrychtovať – připravit, opravit
ztamocel, ztamodsád, ztamotád, ztamotél – odtamtud
ztlšča – ztlouští
ztuocád, ztuocel, ztuocúd – odsud
zubaté slunko – slunce, které nehřeje
zubno – udidlo
zutra – zítra
zváči – mládenci zvoucí na svatbu
zvada – váda, spor
zvalať, zvalit – svalit, zbořit
zvalené – podebrané
zvalit – svalit, porazit
zvance – koláče roznášené jako pozvání na hody; vdolky pro zvané hosty u křtu

zvažacky – sáně na svázení dříví
zvetít sa – uzdravit se, vzpamatovat se
zvědět – dozvědět se
zvěrec – dareba
zvěša – co do velikosti
zvířít sa – zdivočet
zvláčať – snášet, svážet
zvlak – kláda, která se táhne sněhem
zvodonče – stružky na vodu
zvolíci – souhlasíci
zvorýgať, zvorýnať, zvorýznať – láteřit, křičet; plakat
zvrchnáky – viz shořáky
zvrchníček – víko od konve
zvrtať sa – obracet se
zvrtnúť sa – obrátit se, otočit se
zvrúbít – zevrubně projít
zvrzgnúť – sevřít, stisknout
zvyša – do výše
zybák – nůž
zynknúť – silně udeřit

Ž

žabica – mušle
žabinec – vodní řasa
žabíť sa – naparovat se
žabíť – druh plevele
žalovať sa – stěžovat si
žaplať – reptat; žebronit
žára – zář
žaružina – rostlina pryskyřník
žažula – plaz, červ
žbán, žbánec, žbánček – džbán; silenka nadmutá
žbel, žberek – dřevěná nádoba na vodu
žbláčať – šplouchat
žblura, žblúra – špatný nápoj
žbrlení – zábradlí, plot
žbrúlať sa – bryndat se
žbryja – brynda
žbryndať – bryndat
ždárať, žgárať – píchat, bodat
ždárnuť, žduchnúť, ždúrnúť – šťouchnout, strčit
ždíbec – drobet
žebráček – mrzáček
žebracka – kminová polévka se zelnou vodou; viz obkázanica
žebracňa – předsíň
žebříňák – vůz ke svázení sena a obilí
žédlik – žejdlík, skleněná nádoba o objemu asi 0,5 litru
žehnaček – kropenka
železnák – velký kovový hrnec
ženské krámy – rostlina třezalka
žerd, žerdka – tenký dlouhý kmen bez větví, tyč
žerna, žerno, žrna – ruční nebo nožní mlýnek na mletí mouky
žernov – mlýnský kámen
žgamračka – žebrota
žgarák – přípravek k čištění dýmky; rýpavý člověk
žgárať sa – šfourat se
žgárnuť – bodnout, šťouchnout
žgať – cpát
žgavrať, žgráňať – škemrat, žadonit
žgécnuť – vrazit
žgraněť – škemrat
žgrindák – slinták
žgrindaňa – uslintanec
žgrindať – slintat
žgrlota – lakota
žgrňa – hlupák
žhrant – žlab
žhrút, žrút – nenasyta
žiberko – síto na osévání mouky nebo pohankové kaše
žibrovať – odstraňovat slupky; s chutí pojídat
židelná – pramenitá

židlo, židlo, žiglo – zřídlo, pramen; žihadlo; hadí jazyk

židovka – hřib podmáselník

žiganec – píchnutí

žigať – pichat, bodat

žigla, žingla – truhla na mouku

žignúť – píchnout

žinčica – ovčí syrovátka

žinčičár – letní host

žingla – tupá jehla na navlékání; truhla

žingor, žingora – hubený, slabý člověk

žitné – koláče

žito – pšenice

žír – žrádlo

žírka – bolení břicha

živáčit' – živořit

živé stříbro – rtuť

živica – smola

žížala – dešťovka; plaz, červ

žizlavý, žiznivý – žhavý, řeřavý

žizmo – vydýchaný vzduch; mravenišťo

žleb, žlébek – úžlabina, prohlubeň

žlutaňa – druh hrušky

žlutochvost, žuna – žluna

žluť – žluč

žlufucha – lesní bylina se sladce chutnajícími listy

žmolek – plátěný dudlík

žmotek – doutník

žnica, žnička – žnečka

žniva – žně

žnivo – obilí

žoch – žok, pytel

žoužel – hmyz, drobní živočichové, havěť

žrna – mlýn na ruční pohon

žuci smola – žvýkací smola

žuchlať – muchlat

župica – kabát po kolena, zpravidla ze zeleného sukna; halena

žúr – druh polévky; bahno v potoce

žutochvost komínový – pták rehek domácí

žuť – žvýkat

žúžel – havěť; všechno možné

žváchať – žvýkat

žvachtla – žvanil

žvichlať – přezvykovat

žvrndať – příst na vřetení

PŘÍSLOVÍ, POŘEKADLA A RČENÍ

Aby čert za zlé nemňel – jen aby se neřeklo

Aby pravdě bylo hej – aby bylo pravdě učiněno zadost

A hned' krúpy v tahu – a v tom bylo po všem

Aj starý opálený peň je pěkný, když ho přistrojí – šaty dělají člověka

Aj zítra bude deň – času dost

Ani by sa do mécha nevešél – je moc velký

Ani do oka padení – ani trochu

Ani dyby krúpa za groš byla – ani za nic

Ani na volskú kožu by to nenapsál – je toho moc

A tak dáléj – a tak dále

Až sa budú blechy podškušávať – nikdy

Basom ti dušu ohnivú! – kletba

Biť do kule – táhnout za jeden provaz

Bez hema – bez zábran

Bez vás veíl zájdu – bez vás jsem ztracen

Běda tomu domu, kde porúča krava volu! – Běda mužům, kterým žena vládne!

Bodaj zdráv! – Dej Bůh zdraví!

Bojí sa hadú – není to Valach

Braf pochopy – spěchat

Brúsení je hrubá štača – to nemá cenu žehlit (dávat do pořádku)

Budeš sa vdávať, až sa budú blechy podškušávať – nikdy se nevdáš

Buda děcko – jako malý

Byla s ním za ržú – měli spolu pohlavní styk

Byť dobre obsedlaný – být bohatý

Byť moc v sobě – být mazaný

Byť na něho dubovým nose – být tvrdý, být hrubý

Byť na projítú – nebýt ryba ani rak

Byť na srních nohách – být připraven k útěku

Byť na zadrhmo – být v tísní

Byť v dereši – dostávat výprask

Byť v dýmě – zmizet

Byť z rodiny – být příbuzný

Co čiho nech, vyspíš sa jak méch – nekraď a nebude tě trápit svědomí

Což tu nabuđu – co mohu čekat

Cpal sa jak nezavřený – žral

Cpal sa tam jak Žid na palerňu – chtěl tam být za každou cenu

Čakaj pse, až kobyla zdechne – dočkej času, jako husa klas

Čarovany muž, malované záda – špatně se vdala

Čechman v něm sedí – čert ví, co si myslí

Černá koza trče nebo netrče, bílá koza nebo netrče, nebo trče – jedna je za osmnáct a druhá bez dvou za dvacet

Čert mu mlátil hrách po hubě – je podobený

Dať do kyt, dať v kyty – utéci

Dať sa dohromady – vzpamatovat se

Dať sa do myku – hodit sebou

Dať sa skákať – začít skákat

Dať saťakom – dát každému

Davaj na paseky, švic! Davaj v nohy! – rychle uteč!

Dbá o něho, jak pes o pátú nohu! – kašle na něj
Dělat' na utičky – předhánět se
Dělat' si z něho svátek – dělat si z něj legraci
Dělat' s ním jak z malovaným vajcem – rozmazlovat ho
Dělat' škláby – vysmívat se
Do čereňa složený – uložený v řadách
Dojít' na paškál – přijít na řadu
Dondú hody – bude posvícení
Do jednéj baně bijú! – jsou jeden jak druhý
Do špalku širočinú šlahl – zatnul sekeru do špalku
Dostaneš z koláča ďuru – vděku se nedočkáš
Do tance jak pták, do práce jak kvak – je líný
Do tanečku jak by sádzal, do roboty jak by zvádzal – je líný
Drbe do teho jak jatel – je líný
Držávať sa hore – vystupovat okázale
Dvořil si nad tým – zakládal si na tom, byl na to pyšný
Dyby edem býl, baraj by mňa bíl, kašu bych vařila, na mu dušu mastila – lepší špatný manžel, než žádný
Dyby na krásně – dejme tomu
Dyby mu vyprali – zasloužil by výprask
Dyž dobře zaže, jak dyby pravdu pověděl – je to lhář
Galán čarovaný, chrbet šmarovaný – špatně si vybrala milého
Hejli sedíja na nosách – je velký mráz
Hneď jak s jedem, hneď jak s medem – je prchlivý
Hneď býl doma – rychle pochopil
Hojná večera – večere v předvečer Štědrého dne
Hory s horami, ludé s ludmi – svůj k svému
Hraje mu v břiše oves – je bujný
Huby rostú ve staveňú! – Je zle!
Hýp a smék! – Honem pryč!
Chlap jak skala – silák
Chodil po celém kraji a uťal na samém kraji – vybíral až přebral
Chodit' po ptaní – žebrat
Chvilama vázil koření – občas si zdřímá
Chytili sa za pasy – poprali se
Ináč doma lap! – Raději zůstaň doma!
Jak bachor – velmi mokřý
Jak by okolo prsta otáčal – úlisně
Jak by zmét – zrovna tak, právě tak
Jak dyby z motyky střelil – špatně
Jak gajdy z bobu – slabě
Jak je tí? – Jak se máš? Jak se jmenuješ?
Jak meteale – mnoho
Jak na výpustě – na samotě
Jak slama hrachová – slabě
Jak to enom přeríkám? – Jak se s tím vyrovnám?
Jak věrně – jakmile
Jaký šél, takého střetl – hledali se, až se našli
Jak zděchovské hodiny – nespolehlivé
Jedna vrana do křa, druhá ze křa! – každý táhne za jiný konec provazu
Je jak ve vředě – ufnukaný, urvaný

Je múdry jak Hanákovy gatě – je hloupý
Je na třech větroch – je v nejistotě, v nebezpečí
Je neokonany – je to s ním k nevydržení
Je při srdcu zdravý – chutná mu
Je to k haňbě svítnej – to je jasné
Je to plezmero – je to lenoch
Je vás jak Valachú u zabijacky – je vás moc
Je v labetě – je v koncích
Jeziva do boha – hojnost
Je z nepřikrytéj dědiny – je to loupežník
Jež ryje v izbě – něco se chystá
Kameň do vody! – Mlč!
Kde je komin, tam je pec, kde sú ludé, tam je řeč, kde sú ženské, eště věc – kde jsou ženské, tam jsou klepy
Kdo sa hanbí, má prázdne gamby – kdo se stydí, nemá nic
Kdo sa za hubu stydí, nedostane do ní ani po ní, kdo sa však nestydí, dostane buď do ní nebo po ní – risk je zisk
Kdyby mi dušu na dlaň vyplúl, tož mu nevěřím – je to lhář
Když dočkal dopedňa, tož by dočkal odpotedňa – o starém mládenci, který se žení
Když přideš mezi vrany, musíš krákať jako ony! – kdo chce s vlky žít, musí s nimi výt
Kmotr, nekmotr, enem s hrušky dolú! – Žádné výjimky!
Komáre, mlč! – Nekibicuj!
Kopec přejdi, nebo obejdi! – na ničem nezáleži
Košary sústly do vody – zeď z nepálených cihel se vodou rozpadla
Koža pila, koža drž – všechno má své dobré i špatné stránky
Krav sem s tebú nepás! – Netykej mi!
Krtica podrýva stavení – někdo chystá podraz
Krvavý nepřítel – úhlavní nepřítel
Křivánci vřzgajú – mrzne až praští
Kura zpíve – přijde neštěstí
Lata spálená – šibal
Lepší jabloň než jabko – bližší košile než kabát
Lepší slaměný muž, než hedbávné děti – raději být vdovou, než matkou
Má ho rád, jak v patě trn – nesnáší ho
Majú peněz jak žab po Jurovi – mají dost
Malé děti jija tatovi chléb, veliké mozek – děti rodiče potřebují po celý život
Má nohy až po zem – je vysoký
Má sa jak šiška v másle – má se dobře
Má sa jak žaba pod kamenem – má se špatně
Má v hubě jak v kapsi – je bezzubý
Měj mne výmluvna – omluv mě
Milovanská duša – hříšná duše
Mjél s nú deset světú – měl s ní těžký život
Mjél na husto psané – byl v úzkých
Mjél svého do nového – měl do další sklizně; měl dost
Mjél tři světy – měl problém
Mlčení neškodí, plekotáni hanbu plodí! – raději mlčet, než říkat hlouposti
Mluvil hen sem tam – žvanil, říkal nepodstatné věci

Modli sa, nemodli sa, z prázdne mise nenajíš sa – všechno je marné
Mosely sa rozletieť – musely být zbourány
Na blázny netreba hnoja vozíť – blázni mají štěstí
Nadáš práce, vidíš pat – když ho nezapřáhneš, uteče
Náděj enom tenká – nepatrná šance
No doloch, na dolách – v údolí
Nadří na dlani chlupú, dyž ich tam není – kde nic není, ani smrt nebere
Na hubě mu čert mlátil hrách – je poďobaný od neštovic
Na chybu to byl on – učitel to byl on
Najezený do Boha – sytý
Nakvákál bych naň! – Kašlu na něj!
Na metr šíra, na metr zešíra – metr široký
Na milovanú! – To snad není ani možná!
Na milúci! – Na mou duši! Přisahám!
Naporúzi, na porúzi – po ruce, na dosah
Napú kopál, zpoly křál – hodně tupá kosa
Na žabě si málo nastříháš – kde nic není, ani smrt nebere
Nechal ho na třech větroch – vykašlal se na něj
Nechat kameň v kapci – počkat
Nechť by pil aj bil, enem dyby bý! – lepší špatný manžel, než žádný
Nejsi u mňa ani tolik, jako šnorec – nic pro mě neznamenáš
Neměť jiného zbyťi – nemít východisko
Nemile bohu nic neutratil – nerozhazoval
Nemohli na něm slova dobiť – neřekl nic
Nemožu udelať ani špety – nemohu nic dělat
Nemožu sa opleť – nemohu se zbýti, nemohu se vymanit
Nenavěřil sa nahledě – hleděl dychtivě, hleděl se zálibou
Není toho domu, co by v něm nebylo lomu – všude je něco
Neztratil na něm ani slané vody lžicu – neprodělal
Než desi což – za hodnou chvíli
Nic s ním nazahradí – není k ničemu
Od jalovej krávy tela by vyptál – nedá nic
Okřily mu hnidy – ulevilo se mu
Padla na polohu – otěhotněla
Pánbu volky a čert spolky – nedávej se s nikým do party
Pasovať sa, jít za pasy – zápasit
Pásť koně – ležet na břiše
Píšu sa – jmenují se
Pije jak na vlčí kůžu – chlastá
Pohnúl rozumem, jako kráva chvostem! – řekl hloupost
Polák, polský větr – severní vítr
Polských vsí je třeba – je třeba poznat bídu
Ponáhľajú s cérkami, jak s koláčami do pece, aby nepřekysly! – chtějí dcery co nejrychleji provdat
Posílať po dratařoch – nepravidelně a po neznámých lidech
Praní obrusú – setkání žen v neděli po svatbě u rodičů nevěsty
Pravít na obílo – zamlouvat, zakrývat pravý úmysl
Pro ludske zlosti čert prejel s kárami – nic si z toho nedělej
Převah, na převah – s vrchu na obě strany, za vrchem
Přichodte aj s kolovratem – přijďte na besedu
Pújde dolú vodú – dopadne špatně

Ruky aj nohy notujú – pěkně se pohybuje, pěkně tančí
Smutku si v paty nedajú – jsou to veselí lidé
Sněh komín líže – napadlo hodně sněhu
S pány sa nerad', psa proti srsti nehľad' – buď opatrný
Stavjať pánkem, stavjať vrby – vzpinat se, vzpirat se
S tým je, jak ze žebřem do hor – jsou s ním potíže
Svět sa točí jako oči, ale ludé v něm! – každý je jiný
Šak ně napékalo – byl jsem v úzkých
Šak sa to na mále zatrášlo – skoro to vyšlo
Šalamúnské kšefty – chytré obchody
Šírán na tři guráže – třírohý klobouk
Šli na omat – šli, kam je nohy nesly
Šli v čerty – zmizeli
Tajak nepřimířaja – abych nesrovnával
Tajak nesvoja – jako vyměněná
Tak, aby čert za zlé nemjěl – aby se neřeklo
Tak pro memo – aby se neřeklo
Tam chybí enem ptačí mléko – mají všeho dost
Tlúk sa po chalupách – obtěžoval sousedy
Tmě visá nohy – brzy bude tma
Točí sa jak Kača v čepici – chová se hloupě, je směšný
To je stará čepica – to ví každý
To je tak pravda, jako že blecha kašle – je to lež
Tým handlem sa zakopál – přišel na mizinu
Ty si myslíš, že mňa mama na sněhu ulehla? – Myslíš, že jsem trouba?
Ty si myslíš, že sem od prvničky? – Myslíš, že jsem trouba?
Ty si myslíš, že sem z mamy na táčkách vyjel? – Myslíš, že jsem trouba?
Ujímá ho žírka – bolí ho břicho
Ulútilo sa mu – přišlo mu líto, zželelo se mu
Ufal pnička u chodnička – špatně si vybral
Utrhnúla sa na mléku – málo dojila
Už je v labetě – zemřel
V čerty sa ber! – Odejdi!
Větr dobře dře – fouká
V hlavě sa mu popudilo – zbláznil se
Viděť pře vízu – být jasnozřivý
Vidišteho! – Koukněte na něj!
Víno, co sa čaganem obíre – borovička
V jednom hypě – skokem
V jednom kusi baranil – pořád tvrdil
V jednom pajzi – v ustavičném běhu
Volila si tajak princezka – dělala si, co chtěla
Vřed ho zatál – dostal záchvat (padoucnice)
Všeci bijú do kule – všichni táhnou za jeden provaz
V tobě je tak, jak v telati – není v tobě nic
Výhončlivé dobyťca – hubené dobyťce
Vyjít' mezi svět – jít mezi lidi
Vynese grunt na hrncírovo pole – propije majetek
Zahlédá jak z poza bučka – nahlíží
Zarvál, jak noha stlúšca – zakřičel hodně nahlas
Zašancovali svaďbu bidlem – zastavili svatbu a vybrali výkupné

Za uherský rok – nikdy

Zbůřily sa mu hlísty – zvedl se mu žaludek

Zemlél na hody – měl štěstí

Zemňáky sa napřed kopú a teprv sa jija – platí se až po práci

Ze zpusťlé stodoly nevyletí chyba sova – lump nikoho poctivosti nenaučí

Zhoří to na něm, jak na psovi – je mu to jedno

Zle je kladu lámať, když nezlomí hůlky – kdo nedokáže maličkost, nedokáže velký čin

Zlým zlého nezaláčeš – zlo zlem nenapravíš

Z prázdneho do pustého – bezúčelně

Ztratil sa jak Ječmének – zmizel beze stop

STRAŠIDLA A DUCHOVÉ

basrman, besrman, hastrman – vodník, zpravidla malý zelený mužíček se zelenýma očima a křivými prsty, mezi nimiž má blány. Parádivější basrmani nosí zelený klobouk. Občas má ale basrman i podobu myslivce, nebo na sebe bere podoby zvířat. Poznat se však vždy dá podle vody, která mu kape z levého šosu kabátu. Některý basrman šije boty, jiný naklepává kosu. Basrman, který v kraji utopil nejvíc lidí, je hlavní basrman. Basrmanka chodí oblečena v černém. Basrmani dělají povodně a topí lidi, největší moc mají ve vodě a v poledne. Kdo ale pojedl dvakrát pečený chléb, tomu od nich nic nehrozí. Také proti nim pomáhá i cibule nebo trojí pokřizování (před sebou, za sebou a nad sebou).

blud, bludný kameň – je menší kámen, který nesmíme překročit, jinak zabloudíme. Ovšem pouze v tom případě, že jdeme sami, jde-li nás víc, nic se nám po jeho překročení nestane.

bludný koreň – je jako bludný kameň a překročíme-li ho, zabloudíme. Ale pouze tehdy, překročíme-li ho hladoví. Pokud jsme syti, nemůže nám ublížit.

boh, bohoň – hodný čaroděj; léčitel, hadač, zaklínač a věštec

bohyňa, bohyně – hodná čarodějnice; léčitelka, hadačka, zaklínačka a věštkyně

bosora, bosorka, čaragaňa, megera, stryga – zlá čarodějnice

bosorák – zlý čaroděj

bosorča – dítě zlé čarodějnice

čaragaňa – viz bosora

černokněžník – mocný čaroděj, který hlídá poklady v lesích, hradech a zbořeninách a občas z nich něco dá lidem. Vyzná se i v léčitelství.

divoženka, haladryja – víla, žijící v lese, u skal, studánek nebo potůčků. Lidem příliš neubližuje, jen je občas svádí z cesty a nechá je bloudit. Divoženky mívají děti, které podstrkují k vychování neopatrným šestinedělkám.

drak – když smog dožije sedmi let, aniž by zahlédl člověka a aniž by člověk zahlédl jeho, narostou mu velká, blanitá a modrá křídla a někdy i druhá, případně i třetí hlava, čímž se z něj stane drak. Požírá lidi i dobytek a kudy se plazí, tam hoří tráva. Když má drak hlad, tak řehťá jako kůň, a když spí, tak pronikavě píská. Černokněžník na drakovi létá.

Duludka – bohyně, která suší mlhu a vyrábí z ní léky. Jsou mlhy marcová (březnová), matičková, josefská, matějská a nejvzácnější – májová. Mlhu, nasbíranou na svatého Jana Duludka nesuší, ale ždímá a získanou vodu dává kravám, aby lépe dojily.

dach, dách – čert, ďábel. Ďábel, vládce pekel, se na Valašsku jmenuje Nedobry.

had – slizké, jedovaté, záluďné a člověku nebezpečné stvoření. Kdo se natře jeho sádlem, ten je pružný jako proutek, puška, jejíž hlavěň hadím sádlem vytřeme, nikdy nemine cíl.

Když se had dožije sedmi let, aniž by zahlédl člověka a aniž by člověk zahlédl jeho, přestane růst do délky a roste už jen do šířky, dokud není silný jako mužská ruka. Zároveň i změní svou barvu v modrou, zelenou nebo žlutou a stane se smogem. (Podle některých pramenů je smog silný 30 cm a dlouhý 5,5 m.) Smog požírá lidi i dobytek a kudy se plazí, tam hoří tráva. Když má smog hlad, tak řehťá jako kůň, a když spí, tak pronikavě píská.

Když se smog dožije sedmi let, aniž by zahlédl člověka a aniž by člověk zahlédl jeho, narostou mu velká, blanitá a modrá křídla a někdy i druhá, případně i třetí hlava, čímž se z něj stane drak. Ten má všechny vlastnosti smoga a navíc na něm černokněžník létá.

(Viz: smog a drak)

had hospodář – had, kterého má každý dům. Tam, kde se s ním dobře zachází, přináší do domu štěstí, ale kde špatně, tam neštěstí. Kde ho zabijí, země do roka hospodář. Kdo vytrhne hadovi hospodáři z tlamy kořist, neprohraje nikdy žádný soudní spor.

had s korunkú – král hadů, který je jen o něco kratší než pavéza (cca 5,0 m). Lze ho vidět zpravidla jen na svatého Bartoloměje, kdy kontroluje své hady. (Jinak se tak ale říká docela obyčejné užovce.)

haladryja – viz divoženka

hastman – viz basman

húkalka, húkavka – lesní panna. Láká lidi zpěvem, hlavně však houkáním. S člověkem, kterého přiláká, tancuje a někdy ho utancuje až k smrti. Húkalkou se stane dívka, která zemře v dobách ohlášek.

Podle některých pramenů má ale húkalka tělo sovy a dívčí hlavu s dlouhými vlasy, do nichž má vpleteno lesní kvítí. Netančí, ale poletuje kolem své oběti, jako by tančila.

jarášek – viz rarášek

klekánice – strašidlo unášející neposlušné děti večer (po klekání)

kryštofka – kniha obsahující návody ke kouzlům a k hledání pokladů. Číst se smí jen v noci, při hromniční svíci a od konce. A může ji číst jen člověk, který nemá strach, odolá mámení duchů a vídinám.

kvasňáček – druh raráška. Je bílý a kam přijde, tam všechno zkysne. Bydlí na peci a schovává se v droždí a v chlebovém kvásku. Nemá žádné vlasy a je velmi malý. Když se zlobí, tak nic nevykvasí, proto mu hospodyně nechávají misku smetany.

Lucie, Luci – viz húkalka

megera – viz bosora

mora – morou se stává děvče, které se narodí se zuby. Je jinak normální, ale v noci jeho duch dusí lidi, většinou v podobě černé kočky. Tělo děvčete je do návratu kočky bezvládné a otočí-li ho někdo tváří k zemi, mora zahyne. Morou postiženému člověku zčervenají prsa a naběhnou bradavky. Moře se ubráníme, pokud sníme připálené jídlo, nebo si oblečeme pyžamo naruby, s knoflíky na zádech, dááme boty špičkami od postele, necháme otevřené dveře a do nich postavíme metlu nebo dáme pod polštář zkřížené nože. Můžeme ji také probodnout. Pokud chceme, aby se z děvčete, které se narodí se zuby, mora nestala, musíme mu zuby vytrhat. Pokud mu zuby necháme a jenom mu mezi ně dáme bezový kolik, může se sice stát morou, ale dusí jen zvířata.

nátka – volá na lidi jménem a když se ozvou, dostanou ji (opar, vředy). Nebo škrábe u dveří a kdo otevře, dostane ji také. Údajně pochází z pyšných andělů, které Bůh nechal bloudit světem.

nemodlenc – strašidlo unášející děti, které se nechtějí před spaním modlit

plivník, rarášek, skřet, špirek, špiritus, domácí skřítek – dva sáhy vysoký hlídač pokladů s plochou černou hlavou. Vylhne se z prvního vejce od černé slepice, které člověk nosí devět dní a devět nocí pod levou paží. (Podle jiných pramenů třikrát devět dní a devět nocí, podle dalších sice devět, ale musí je strávit sedě za pecí.) V té době se onen člověk nesmí mýt, převlíkat ani modlit a podle některých pramenů musí vyliť první lžici z každého jídla. Plivník slouží svému pánovi. Slouží člověkovu, radí mu, pomáhá mu ke zbohatnutí, říká mu o pokladech (To ale není dotyčnému nic platné, protože si z pokladu nesmí nic vzít, jinak ho rarášek zmlátí.) pomáhá mu v léčení chorob a prozrazuje mu zloděje. Za to má nárok na první sousto každého jídla a první hlt každého nápoje svého pána. Může se proměňovat v živé tvory i ve věci. Jeho první a druhý pán se ho mohou zbavit, třetí ne, toho si rarášek odnese do pekla.

polednice – strašidlo unášející neposlušné děti v poledne

popelňáček – druh raráška. Bydlí v kamnech nebo ve sporáku, je veliký jako kousek uhlí a také je tak černý. Když v kamnech nehoří, tak tam určitě naházal slupky od brambor. V dobách, kdy se ještě svítilo loučemi, svíčkami a lampami, namáčel louče a okusoval knoty, takže louče nehořely a svíčky s lampami zhasínaly. Všude, kudy popelňáček projde, zůstává popel.

slibka – dívka, která porušila slib věrnosti a za trest musí chodit po smrti světem v bílém šatě a lákat muže, aby s ní tancovali. Lidem nijak neškodí, ale postraší je a proženou je. Podle jedné z verzí by si s ní ale

nikdo moc nezatančil, protože má výšku dvou chlapů a nohy má až po kolena porostlé mechem.

smog, smok, zmek, zmog, zmok – když se had dožije sedmi let, aniž by zahlédl člověka a aniž by člověk zahlédl jeho, přestane růst do délky a roste už jen do šířky, dokud není silný jako mužská ruka. Zároveň i změní svou barvu v modrou, zelenou nebo žlutou a stane se smogem. (Podle některých pramenů je smog silný 30 cm a dlouhý 5,5 m.) Smog požívá lidi i dobytek a kudy se plazí, tam hoří tráva. Když má smog hlad, tak řehťá jako kůň, a když spí, tak pronikavě píská.

smolňáček – druh raráška. Podobá se borové šišce a jeho přítomnost v domě se dá poznat podle skvrn od smoly. Má rád med, proto mu ho hospodyně dávají do hrnečku.

stryga – viz bosora

světloňoh, světloňoš

jsou dvě varianty jejich vzniku.

První zní:

Když dobří andělé svrhli zlé anděly do pekla, část z nich spadla do vody a stali se z nich basrmani, část spadla do keřů, vrbin a bažin a stali se z nich světloňozy, kteří nemají rádi lidi a všelijak je trápí.

Druhá zní:

Jde vlastně o duši lakomce, který nemá v hrobě klid a proto chodí světem v podobě malého chlapce nebo bludičky a láká světlem osamělé chodce. Lidem neubližuje, ale občas je rádně vystraší.

špírek, špiritus – viz rarášek

trňáček – druh raráška. Malý, kulatý a tmavomodrý, prostě jako trnka (švestka). Má modrá oči a černé vlasy, chvíli neposedí a všude dělá skvrny od švestek.

zahuběnce – duše zavražděného nemluvněte, běžající nahé v poledne nebo večer (po klekání) po polích. Potkáme-li je, máme mu hodit nějaké šaty

Zemský klíč – viz Kryštofka

zlá čarodějnice – bosora, bosorka, čaragaňa, megera, stryga, žena většinou středního věku nebo starší, která vládne nadpřirozenými schopnostmi a škodí lidem. Má černé, dlouhé vlasy, černé oči, žlutou až hnědou pleť a tmavou, vráscitou tvář. Skřehotá a vříská, až v uších zaléhá. Člověka začaruje nebo uhrane, někdy matce sebere dítě a podstrčí jí malé bosorátko s velkou hlavou. Umí začarovat i zvířata, umí poslat na dům oheň, vodu, vši nebo blechy. Když je bouřka, tak tančí a zpívá, a když do ní uhoří blesk, nezabije ji, ale dodá jí sílu. Čarodějnice se nerodí, ale líhnou se ze stračích vajec.

zmek – viz smok

zmog – viz smok

zmok – viz smok

žaba hospodyně – žaba, kterou má každý dům. Kde se s ní zachází dobře, přináší do domu štěstí, ale kde špatně, tam neštěstí.

Josef Fabián

SLOVNÍK NESPISOVNÉHO JAZYKA VALASKÉHO

Ilustrace Lea Mazánková

Vydalo Občanské sdružení Valašské Athény v roce 2009
jako čtvrtý svazek edice KRÁSNO
ve třetím doplněném a rozšířeném vydání

Počet stran 136
Dotisk 500 výtisků

ISBN 80-239-7990-6

Tisk a sazba RAP GROUP s. r. o., Valašské Meziříčí